

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีศึกษา ตรอกในเขตพระนคร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง แผน ข ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีศึกษา ตรอกในเขตพระนคร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง แผน ข ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

FACTORS AFFECTING WALKABILITY: A CASE STUDY OF ALLEYSIN PRA
NAKHON DISTRICT

By

MISS Pattarawadee PECHPRAKOB

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Architecture (Urban Design)
Department of URBAN DESIGN AND PLANNING
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2020
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีศึกษา ตรอกในเขต
พระนคร
โดย ภัทราวดี เพชรประกอบ
สาขาวิชา การออกแบบชุมชนเมือง แผน ข ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิงหนาท แสงสีหนาท

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

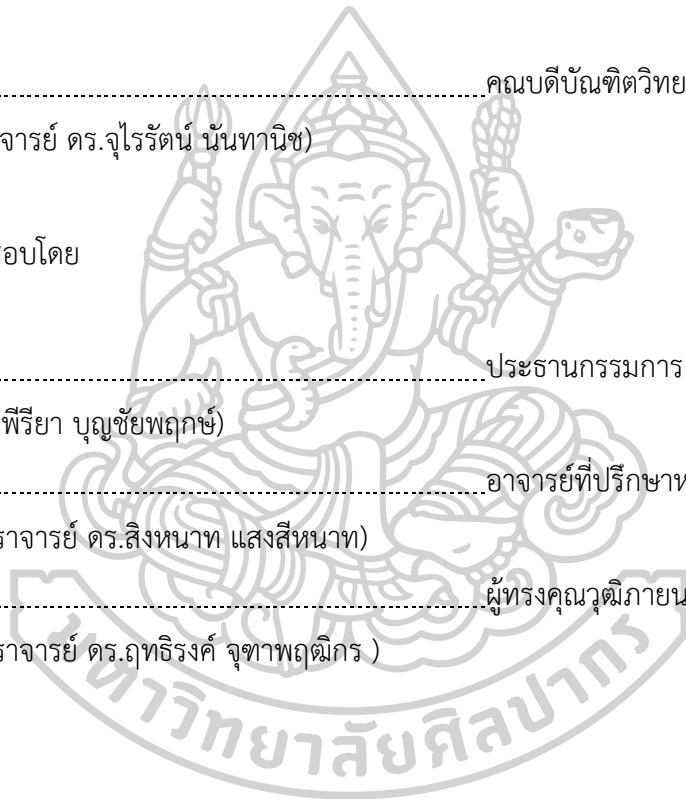
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.พีรียา บุญชัยพฤกษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิงหนาท แสงสีหนาท)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ถุทธิรงค์ จุฑาพฤตนิกร)

60051204 : การออกแบบชุมชนเมือง แผน ข ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า, ความน่าเดิน, เส้นทางเดินเท้า, ตรอกในเขตพระนคร

นางสาว ภัทราวดี เพชรประกอบ: การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีศึกษา ตรอกในเขตพระนคร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิงหนาท แสงสีหนาท

ตรอกเป็นเส้นทางเดินเท้าที่สำคัญในย่านเมืองเก่าชุมชนเก่าที่มีเอกลักษณ์และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในการอยู่อาศัยและวิวัฒนาการของชุมชน ตรอกเป็นเส้นทางเดินเท้าที่มีเสน่ห์อย่างหนึ่งของเมืองและเป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคมที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของเมืองที่ถูกใช้เป็นเส้นทางสัญจรเข้าถึงพื้นที่ที่อยู่อาศัยและเชื่อมต่อกับถนนสายหลักของเมือง ตรอกในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นเส้นทางเดินเท้าที่เกิดขึ้นพร้อมกับวิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานในอดีตที่แทรกตัวอยู่ในพื้นที่ของชุมชนเมือง อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ทางสังคมของชุมชนเมืองในบริบทของสังคมไทยที่สร้างความมีชีวิตชีวาให้กับเมือง

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกเขตพระนคร ทำการศึกษาเส้นทางเดินเท้าในตรอกและค้นหาคำประกอบทางกายภาพที่ส่งผลต่อความน่าเดิน การวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการเดินเท้า ตรอกในการเดินเท้า ลักษณะพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะรวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมืองน่าเดิน จากการศึกษาและวิเคราะห์ค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกเขตพระนคร มี 5 ประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อม, การเข้าถึงและการเชื่อมโยง, ความสะดวกสบาย, ความปลอดภัย, ความหลากหลาย ส่งผลให้ตรอกในเขตพระนครมีความน่าเดิน

ผลการศึกษาพบว่า ตรอกในเขตพระนครมีปัจจัยร่วมกันทั้ง 5 ประการ อย่างไรก็ตาม ใด ๆ ก็ดี มีค่าคะแนนความน่าเดินมากและน้อยแตกต่างกันไปตามลักษณะการใช้งานของเส้นทางเดินในตรอก ตรอกที่มีการใช้งานพื้นที่ที่หลากหลายมีลักษณะที่เป็นอเนกประโยชน์ เป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคมมีลักษณะทางกายภาพเป็นตรอกชุมชน จะมีค่าคะแนนความน่าเดินรวมมากตามลำดับ ส่วนตรอกที่มีระดับค่าคะแนนรองลงมา ได้แก่ ตรอกที่มีกิจกรรมการค้าและตรอกที่ใช้เป็นเส้นทางลัด ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของตรอกในเขตพระนครตามการใช้งานพื้นที่เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ตรอกชุมชน ตรอกตลาด ตรอกเส้นทางลัด และยังพบตรอกที่มีการใช้งานพื้นที่แบบผสมผสานอีก 2 ประเภท ได้แก่ ตรอกชุมชนและตลาด ตรอกชุมชนและเส้นทางลัด แต่ละประเภทมีปัจจัยที่มีลักษณะที่สำคัญเฉพาะแตกต่างกันไป ส่งผลให้ตรอกนั้น ๆ มีความน่าเดิน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการรักษาเส้นทางเดินเท้าในตรอกให้คงอยู่คู่สังคมไทยและเป็นแนวทางในการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าในตรอกต่อไป

60051204 : Major (Urban Design)

Keyword : Factors Affecting Walkability, Walkability, Pathway, Alleys in Pra Nakhon

MISS PATTARAWADEE PECHPRAKOB : FACTORS AFFECTING WALKABILITY: A CASE STUDY OF ALLEYS IN PRA NAKHON DISTRICT THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR SINGHANAT SANGSEHANAT, Ph.D.

Alleys are considered to be significant walkway in old towns which presents uniqueness and historical stories in the habitation and evolution of the community. Alleys present attractiveness to people and alleys are commonly used as public walkway to access to residence and main streets. The alleys in Phra Nakhon, Bangkok were constructed along with the evolution of settlement. Alleys are also considered as public walkway of urban communities which presents attractiveness to the city.

The research aimed to study factors which affect walking in the alleys of Phra Nakhon, Bangkok by conducting the study of walking alleys and searching for the physical elements affecting decision to walk. This research was conducted to study the concept of walking, alleys, public spaces, including ideas to build community through urban design. According to the analysis of the factors influencing walking in the alleys, it can be concluded that there are five factors influencing walking on the alleys in Phra Nakhon: environment, accessibility, connectivity, convenience and safety.

The study found that the alleys in Phra Nakhon consist of 5 factors; however, the pleasure of people to walk in each type of the alley is different due to usability. The alleys which are useful and considered as public community are the most popular. The less popular alleys are the commercial ones and the ones used as a shortcut. The alleys in Phra Nakhon were divided into 3 types: community alley, market alley, and shortcut alley. The alleys in Phra Nakhon could also be found in other two types of mixed-use ones: community and markets, community and shortcuts. Each type has its own characteristics, resulting in popularity to walk. The researcher sincerely hopes that this research will be useful to conserve walking alleys in Thai society and used as a guideline for further development of the walking alleys

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความช่วยเหลือและความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิงหนาท แสงสีหนาท ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย ทำให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระทุกท่าน ประกอบด้วย อาจารย์ ดร.พิริยา บุญชัยพุกษ์ ประธานกรรมการ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทธิรงค์ จุฑาพฤตนิกร ผู้ทรงวุฒิภายนอก ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์และทำให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์ประจำภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมืองทุกท่าน ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ด้านการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง รวมถึงเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกตลอดเวลาการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณพื้นที่ตรอก ในเขตพระนคร ที่ให้ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาและขอบคุณผู้ใช้งานในตรอก สำหรับความช่วยเหลือ ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำ ตลอดระยะเวลาการสำรวจภาคสนาม ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาและครอบครัว ที่สนับสนุนเป็นกำลังใจในการศึกษาที่ดีเสมอมา รวมถึงพี่ๆเพื่อนๆ ผู้ร่วมศึกษาในสาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมืองที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่เส้นทางเดินเท้าในตรอกเขตพระนครและให้ผู้สนใจนำไปศึกษาต่อยอดได้

ภัทราวดี เพชรประกอบ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1	
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 คำถามของการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	2
1.5 วิธีดำเนินการ.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.7 นิยามศัพท์.....	7
บทที่ 2	
การศึกษาทบทวนวรรณกรรม.....	8
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการเดินเท้า.....	9
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับตรอกในการเดินเท้า.....	14
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ.....	20
2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมืองน่าเดิน.....	30
2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35

2.6	สรุปกรอบแนวคิดในการศึกษา	41
บทที่ 3		
	ระเบียบวิธีวิจัย	45
3.1	การกำหนดรูปแบบการศึกษา.....	45
3.2	แหล่งที่มาของข้อมูล.....	46
3.3	เครื่องมือในการวิจัย	47
3.4	การเลือกบริบทพื้นที่ศึกษา.....	47
3.5	การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
3.6	วิธีการประเมินปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า	55
3.7	การวิเคราะห์ข้อมูล	57
3.8	การสรุปผลการศึกษาวิจัย.....	57
บทที่ 4		
	พื้นที่ศึกษาตรอกในพระนคร.....	58
4.1	ประวัติความเป็นมาของพื้นที่เขตพระนคร	58
4.2	ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่	59
4.3	สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและชุมชน	62
4.4	ระบบโครงข่ายการสัญจร	63
4.5	พื้นที่ศึกษาตรอกในพระนคร	66
บทที่ 5		
	การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก	76
5.1	สภาพแวดล้อมของตรอกพื้นที่ศึกษา	76
5.2	การเข้าถึงและการเชื่อมโยงของตรอกพื้นที่ศึกษา	86
5.3	ความสะดวกสบายของตรอกพื้นที่ศึกษา.....	89
5.4	ความปลอดภัยของตรอกพื้นที่ศึกษา	92
5.5	ความหลากหลายของตรอกพื้นที่ศึกษา.....	94

5. 6	สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า.....	98
5.7	ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง	112
บทที่ 6		
	สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	121
6.1	สรุปผลการศึกษา	121
6.2	อภิปรายผล.....	129
6.3	ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย.....	133
6.4	ข้อเสนอแนะ	133
	รายการอ้างอิง	135
	ภาคผนวก.....	138
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง.....	139
	ประวัติผู้เขียน.....	142

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าและเครื่องมือในการวิจัย	47
ตารางที่ 2 แสดงสภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก	49
ตารางที่ 3 แสดงประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือในการสำรวจตรอก	54
ตารางที่ 4 แสดงเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของตรอก	55
ตารางที่ 5 แสดงเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดการเข้าถึงและการเชื่อมโยงของตรอก	55
ตารางที่ 6 แสดงเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดความสะดวกสบายของตรอก	56
ตารางที่ 7 แสดงเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดความปลอดภัยของตรอก	56
ตารางที่ 8 แสดงเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดความหลากหลายของตรอก	56
ตารางที่ 9 แสดงการประเมินสภาพแวดล้อมของตรอกพื้นที่ศึกษา.....	85
ตารางที่ 10 แสดงการประเมินการเข้าถึงและการเชื่อมโยงของตรอกพื้นที่ศึกษา	88
ตารางที่ 11 แสดงการประเมินความสะดวกสบายของตรอกพื้นที่ศึกษา.....	91
ตารางที่ 12 แสดงการประเมินความปลอดภัยของตรอกพื้นที่ศึกษา	93
ตารางที่ 13 แสดงการประเมินความหลากหลายของตรอกพื้นที่ศึกษา.....	97
ตารางที่ 14 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก	99
ตารางที่ 15 แสดงปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท.....	110
ตารางที่ 16 แสดงรายละเอียดผู้ให้สัมภาษณ์.....	112
ตารางที่ 17 แสดงข้อมูลการสัมภาษณ์ทัศนคติที่มีต่อความน่าเดินในตรอก	113
ตารางที่ 18 แสดงข้อมูลการสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก	114
ตารางที่ 19 แสดงข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อผลการศึกษา	119
ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอก.....	125

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร.....	4
ภาพที่ 2 แสดงตรอกที่ประกาศลงทะเบียนทางหลวงท้องถิ่นแล้วในเขตพระนคร.....	5
ภาพที่ 3 แสดงเมืองให้ความสำคัญกับการเดิน “เมืองเดินดี” (Walkable city)	10
ภาพที่ 4 แสดง Elfreth's Alley ตรอกประวัติศาสตร์ตั้งอยู่ในย่านเมืองเก่านครฟิลาเดลเฟีย.....	15
ภาพที่ 5 แสดงตรอก (Alleys) ในต่างประเทศ.....	15
ภาพที่ 6 แสดง Causeway Lane, Melbourne ตรอกเล็กๆระหว่างอาคาร.....	16
ภาพที่ 7 แสดง Burlington Arcade, London, England เป็นถนนคนเดินแหล่งช้อปปิ้ง.....	16
ภาพที่ 8 แสดงองค์ประกอบ 4 ประการ ของการสร้างสถานที่ (Place Making).....	19
ภาพที่ 9 แสดงการเข้าถึง&การเชื่อมโยง (Access and Linkages).....	26
ภาพที่ 10 แสดงความสะดวกสบายและภาพลักษณ์ (Comfort and Image).....	27
ภาพที่ 11 แสดงการมีประโยชน์ใช้สอยและพื้นที่กิจกรรมที่เหมาะสม (Uses and Activities)	27
ภาพที่ 12 แสดงการเป็นพื้นที่ทางสังคม (Sociability).....	28
ภาพที่ 13 แสดงพื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จ.....	29
ภาพที่ 14 แสดงหลักเกณฑ์ 8 ข้อในการยกระดับทางเท้า.....	31
ภาพที่ 15 แสดงแนวคิด Shared Streets (โบโกตา, โคลัมเบีย).....	34
ภาพที่ 16 แสดงการออกแบบตรอกพื้นที่สีเขียว (Green Alley)	35
ภาพที่ 17 แสดงการติดตั้งแสงสว่างในตรอก.....	36
ภาพที่ 18 แสดงการออกแบบตรอกพาณิชย์ (Commercial Alley).....	37
ภาพที่ 19 แสดงกระบวนการขั้นตอนกำหนดรูปแบบการศึกษาวิจัย	45
ภาพที่ 20 แสดงตรอกที่มีคุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน	48
ภาพที่ 21 แสดงภาพประวัติศาสตร์เขตพระนคร	58

ภาพที่ 22 แสดงที่ตั้งและขอบเขต เขตพระนคร.....	60
ภาพที่ 23 แสดงพื้นที่เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร.....	61
ภาพที่ 24 แสดงสภาพเขตพระนครเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม.....	63
ภาพที่ 25 แสดงระบบโครงข่ายการสัญจรพื้นที่เขตพระนคร.....	64
ภาพที่ 26 แสดงตรอกเส้นทางสายย่อยเชื่อมโยงกับโครงข่ายถนน.....	65
ภาพที่ 27 แสดงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ A ตรอกไก่อแจ้-ตรอกเขียนนิवास.....	66
ภาพที่ 28 แสดงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกไก่อแจ้.....	67
ภาพที่ 29 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกเขียนนิवास.....	67
ภาพที่ 30 แสดงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ B ตรอกมะยม ตรอกกษาปณ์.....	68
ภาพที่ 31 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกกษาปณ์.....	69
ภาพที่ 32 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกมะยม.....	69
ภาพที่ 33 แสดงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ C ตรอกศิลป์-ตรอกตึกดิน, ตรอกวัดราชนั้ดดา ตรอกนาวา.....	71
ภาพที่ 34 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกศิลป์.....	71
ภาพที่ 35 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกตึกดิน.....	72
ภาพที่ 36 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกวัดราชนั้ดดา.....	72
ภาพที่ 37 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกนาวา.....	73
ภาพที่ 38 แสดงตำแหน่งที่ตั้ง พื้นที่ D ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ.....	74
ภาพที่ 39 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกมหาธาตุ.....	75
ภาพที่ 40 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกนคร.....	75
ภาพที่ 41 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกไก่อแจ้.....	77
ภาพที่ 42 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกเขียนนิवास.....	78
ภาพที่ 43 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกมะยม.....	79
ภาพที่ 44 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกกษาปณ์.....	80
ภาพที่ 45 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกศิลป์.....	80

ภาพที่ 46 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตอกรตีกดิน	81
ภาพที่ 47 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตอกรวัดราชันต์ดา	82
ภาพที่ 48 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตอกรนาวา.....	83
ภาพที่ 49 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตอกรนคร	84
ภาพที่ 50 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตอกรมหาธาตุ.....	84
ภาพที่ 51 ความหลากหลายของตอกรไก่อแจ้	94
ภาพที่ 52 ความหลากหลายของตอกรเขียนนิวาส	94
ภาพที่ 53 ความหลากหลายของตอกรมะยม	95
ภาพที่ 54 ความหลากหลายของตอกรกษาปณ์.....	95
ภาพที่ 55 ความหลากหลายของตอกรศิลป์	96

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการเดินเท้าในเมืองมีความสำคัญและได้รับความสนใจมาก ด้วยกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งหลาย ๆ เมืองทั่วโลกให้ความสนใจ ในมิติการพัฒนาเมืองที่เอื้อต่อการเดินเท้าให้สามารถเดินได้สะดวกและน่าเดิน การเดินเท้าเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ในระดับบุคคล การเดินเท้าช่วยเพิ่มระดับกิจกรรมและสร้างเสริมสุขภาพของผู้คนในชีวิตประจำวัน ในระดับสังคมการเดินเท้ายังช่วยกระจายรายได้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับย่าน ตลอดจนการส่งเสริมความเท่าเทียมและความสัมพันธ์ในแนวราบของผู้คนในสังคม อย่างไรก็ตาม การเดินเท้าในเมืองกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาตามแนวถนนและรถไฟฟ้า ในเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าการศึกษาที่ผ่านมา ในประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้า ยังขาดการศึกษาเส้นทางการเดินเท้าที่สำคัญระดับชุมชนเมืองเก่าในกรุงเทพฯ ซึ่งย่านเมืองเก่าชุมชนเก่ามีเส้นทางการเดินเท้าที่น่าสนใจ น่าเดินและมีชีวิตชีวาตามวิถีสังคมไทยอยู่มาก

“ตรอก” เป็นเส้นทางการเดินเท้าที่มีความน่าสนใจในเขตชุมชนเก่าต่างๆ นอกจากจะเป็นชื่อเรียกลักษณะเส้นทางสัญจรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแล้ว ยังเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่สำคัญในระดับชุมชน มีการสร้างเอกลักษณ์และวิถีประจำวันผ่านการใช้งานพื้นที่ เวลาและกิจกรรมร่วมกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมบนพื้นที่ว่างสาธารณะ “ตรอก” เป็นเส้นทางการเดินเท้าที่สำคัญของสังคมไทยที่เกิดขึ้นพร้อมกับวิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานในอดีตที่แทรกตัวอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมือง ใช้เป็นเส้นทางสัญจรเข้าถึงพื้นที่และเชื่อมต่อไปยังถนนสายหลักของเมืองและมีการเชื่อมโยงโครงข่ายการสัญจรให้สามารถเข้าถึงพื้นที่และเชื่อมต่อไปยังจุดอื่น ๆ ได้

“ตรอก” จึงเป็นเส้นทางสัญจรและมีกิจกรรมการเดินเท้าที่มีชีวิตชีวาจากอดีตมาถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความน่าสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกต่าง ๆ ในเขตพระนคร การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตรอกที่มีความน่าเดินและค้นหาองค์ประกอบทางกายภาพที่ส่งผลต่อ

ความน่าเดินนั้น โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเดินเท้า ทรอกในการเดินเท้า ลักษณะของพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ รวมถึงแนวคิดทฤษฎีการออกแบบชุมชนเมืองน่าเดิน ทำการคัดเลือกพื้นที่ทรอกที่มีคุณสมบัติและลักษณะของทรอกที่น่าเดิน อันประกอบด้วยปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน, การเข้าถึงได้ง่ายมีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง, มีการใช้งานที่เป็นอเนกประโยชน์, มีความน่าดึงดูด, สภาพแวดล้อมของทรอกน่าเดิน เพื่อค้นหาทรอกที่มีองค์ประกอบของเส้นทางเดินเท้าที่ดีและน่าเดิน ระบุถึงปัจจัยพื้นฐานในการพิจารณาทรอกที่น่าเดิน จากนั้นนำเกณฑ์พิจารณาข้างต้นๆ ทำการศึกษากรณีศึกษาทรอกต่าง ๆ ในเขตพระนคร เพื่อระบุถึงปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญเฉพาะของทรอกนั้น ๆ แต่ละทรอกในเขตพระนครมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปที่ส่งผลให้ทรอกนั้นมีความน่าเดิน มีการผสมผสานเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และชุมชน มีการใช้งานพื้นที่ในทรอกเป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคมในระดับชุมชน

ผลการศึกษานำไปประยุกต์ใช้กับย่านชุมชนและพื้นที่อื่น เพื่อรักษาเส้นทางเดินเท้าในทรอกที่มีเอกลักษณ์และมีเสน่ห์อย่างหนึ่งของเมือง อีกทั้งยังเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญของสังคมไทย ส่งเสริมการเดินเท้าให้สามารถเดินได้เดินดีและน่าเดิน เชื่อมโยงกับเส้นทางสายหลักของเมืองและส่งเสริมเส้นทางสายรองให้คนเดินเชื่อมโยงกันได้ ทำให้การเดินเท้าแทรกซึมได้ในเมือง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพของทรอกในเขตพระนคร
- 1.2.2 วิเคราะห์สรุปองค์ประกอบทางกายภาพของทรอกในเขตพระนครที่ส่งผลต่อความน่าเดิน

1.3 คำถามของการวิจัย

องค์ประกอบใดทางกายภาพของทรอกในเขตพระนครที่ส่งผลต่อความน่าเดิน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเดินเท้า ทรอกในการเดินเท้า พื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ รวมถึงแนวคิดทฤษฎีการออกแบบชุมชนเมืองน่าเดิน เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในทรอก

- 2) ศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพของเส้นทางเดินเท้าในตรอก
- 3) ศึกษาพื้นที่ตรอกในประเด็นการใช้งานพื้นที่ คุณสมบัติและลักษณะของตรอกที่
นำเดิน
- 4) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาองค์ประกอบทางกายภาพของตรอกในเขตพระนคร
- 5) วิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพของตรอกในเขตพระนครที่ส่งผลต่อความ
นำเดิน

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

เบื้องต้นได้ทำการศึกษา ตรอกในเขตพระนคร จากที่ได้ประกาศลงทะเบียนทางหลวงท้องถิ่นแล้ว จำนวน 26 ตรอก โดยทำการคัดเลือกตรอกพื้นที่ศึกษาจำนวน 10 ตรอก ที่มีคุณสมบัติและคุณลักษณะของตรอกที่น่าเดินตามเกณฑ์การพิจารณาในเบื้องต้นจากนั้นทำการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อความนำเดิน

ตรอกพื้นที่ศึกษา จำนวน 10 ตรอก ได้แก่ ตรอกไก่อแจ้ ตรอกเขียนนิवास ตรอกมะยม ตรอก
กษาปณ์ ตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน ตรอกวัดราชันดาดา ตรอกนาวา ตรอกมหาธาตุ ตรอกนคร

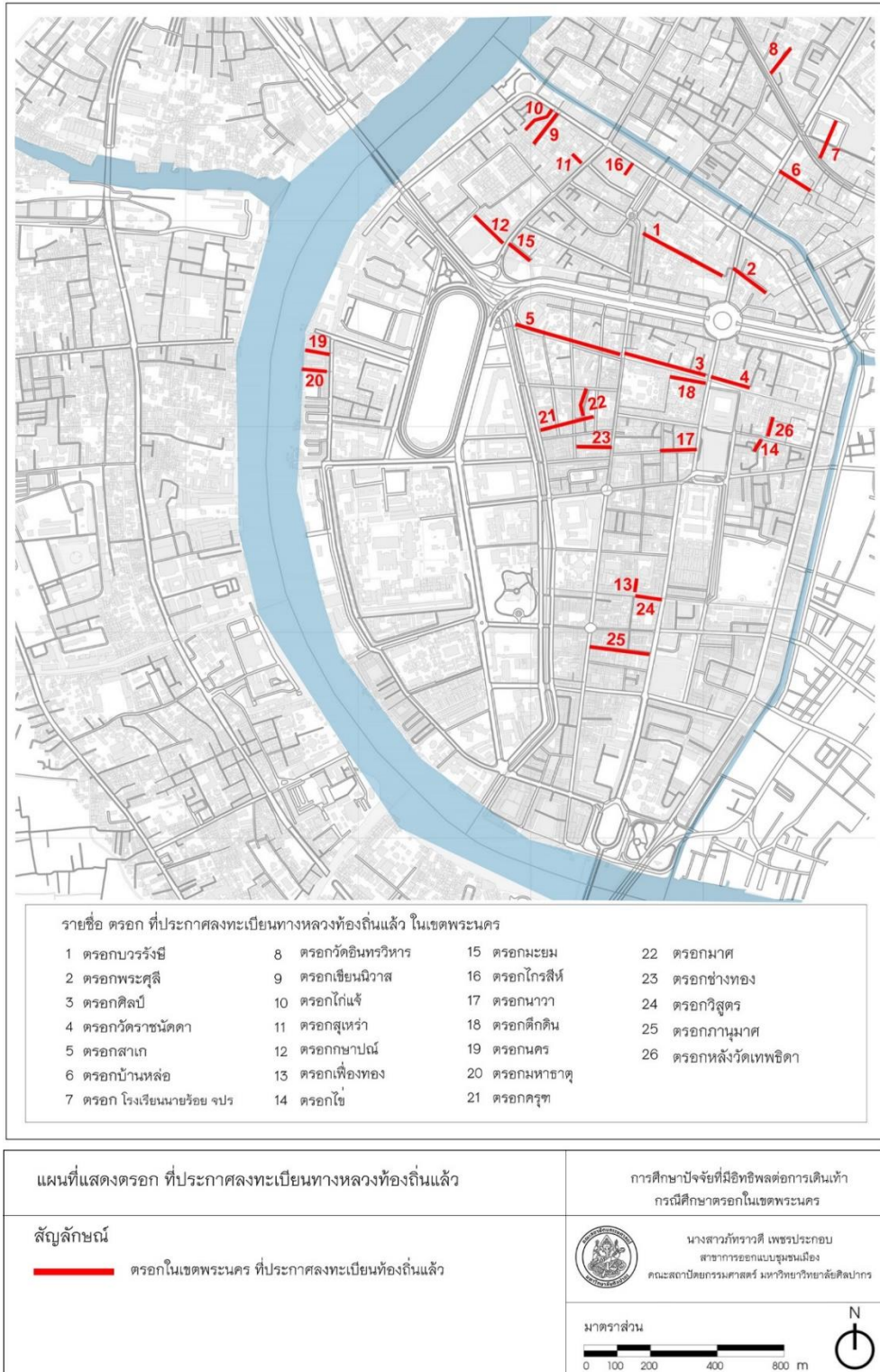
เขตพระนคร เป็นเขตหนึ่งในห้าสิบเขตของกรุงเทพมหานคร อยู่ในเขตอนุรักษเมืองเก่า เป็น
แหล่งรวมประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ตั้งอยู่บนเกาะรัตนโกสินทร์มีพื้นที่ทั้งหมด 5.536 ตร.กม
มีอาณาบริเวณติดต่อกับเขตข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเขตดุสิต มีคลองผดุงกรุงเกษมเป็นเส้นแบ่งเขต
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายและเขตสัมพันธวงศ์ มีถนนราชดำเนินนอกและคลองรอบกรุง (คลองโอ่งอ่าง) เป็นเส้น แบ่งเขต
ทิศใต้	ติดต่อกับเขตคลองสานและเขตธนบุรี มีแนวกึ่งกลางแม่น้ำ เจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขต
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับเขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อยและเขตบางพลัด มี แนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขต

ภาพที่ 1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ภาพที่ 2 แสดงตรอกที่ประกาศลงทะเบียนทางหลวงท้องถิ่นแล้วในเขตพระนคร

กรุงเทพ(กลุ่มกลาง) จำนวน 26 ตรอก

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

1.5 วิธีดำเนินการ

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีศึกษาตรอกในเขตพระนคร เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเดินเท้า ตรอกในการเดินเท้า ลักษณะของพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ รวมถึงแนวคิดทฤษฎีการออกแบบเมืองน่าเดิน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย เพื่อค้นหาค้นหาองค์ประกอบทางกายภาพของตรอกในเขตพระนครที่ส่งผลต่อความ น่าเดิน โดยมีกระบวนการศึกษา 6 ขั้นตอนดังนี้

1.5.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เริ่มต้นกระบวนการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งได้มาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) แนวความคิดเกี่ยวกับการเดินเท้า
- 2) แนวความคิดเกี่ยวกับตรอกในการเดินเท้า
- 3) แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ
- 4) แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมืองน่าเดิน

1.5.2 การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย สร้างเครื่องมือจากการสรุปแนวคิดทฤษฎี มาวิเคราะห์หาค้นหาองค์ประกอบทางกายภาพของตรอกที่น่าเดิน

1.5.3 การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา โดยเลือกศึกษาตรอกที่มีคุณสมบัติและลักษณะของตรอกที่น่าเดิน ตามเกณฑ์การพิจารณาเบื้องต้น

1.5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาปัจจัยทางกายภาพจากการเก็บข้อมูลแผนที่ แผนที่ และ การลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลภาคสนาม ประเด็นเบื้องต้นของการเก็บข้อมูลองค์ประกอบของตรอก ได้แก่ สภาพแวดล้อม การเข้าถึงและการเชื่อมโยง ความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และความหลากหลาย

1.5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาองค์ประกอบทางกายภาพซึ่งตรอกที่ส่งผลต่อความน่าเดิน

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากการลงสำรวจภาคสนามองค์ประกอบของตรอกที่มีคุณสมบัติ และลักษณะของตรอกที่น่าเดิน
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาตรอกพื้นที่ศึกษาเพื่อค้นหาค้นหาองค์ประกอบทางกายภาพของตรอกในเขตพระนครที่ส่งผลต่อความน่าเดินจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก

3) การสัมภาษณ์ผู้เดินเท้าในตรอกพื้นที่ศึกษาถึงลักษณะการใช้งานพื้นที่ของตรอกเดินเท้า เวลา กิจกรรมและการรับรู้ทัศนคติที่มีต่อความน่าเดิน

1.5.6 วิเคราะห์สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกและความน่าเดิน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 เข้าใจองค์ประกอบของตรอกที่ส่งผลต่อการเดินเท้า
- 1.6.2 สามารถเรียนรู้องค์ประกอบทางกายภาพของตรอกที่ส่งผลต่อความน่าเดินและนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นได้
- 1.6.3 ส่งเสริมเส้นทางสายรองให้คนสามารถเดินเชื่อมโยงถึงกันได้ ทำให้การเดินเท้าแทรกซึมได้ในเมือง

1.7 นิยามศัพท์

1.7.1 ตรอก (Alley) หมายถึง ทางเดินที่แยกจากถนนใหญ่และมีขนาดเล็กกว่าถนน เป็นทางแคบมีบ้านเรือนอยู่สองข้าง เป็นเส้นทางสัญจรในพื้นที่เมืองเก่าชุมชนเก่า

1.7.2 องค์ประกอบทางกายภาพ (Physical Elements) หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นองค์ประกอบในการเดินเท้าและส่งผลต่อความน่าเดิน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมการเข้าถึงและการเชื่อมโยง ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยและความหลากหลาย

1.7.3 การใช้พื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์ (Multi-use Public Open Space) หมายถึง การใช้พื้นที่ว่างที่มีการใช้งานที่หลากหลาย มีการใช้งานที่ผสมผสาน ซึ่งประกอบด้วย เช่น ความหลากหลายของผู้คน ความหลากหลายของกิจกรรม และความหลากหลายของเวลา

1.7.4 ความน่าเดิน (Walkability) หมายถึง ความสามารถในการเดินเท้าที่เป็นตัวชี้วัดในการเดิน รวมถึงความพึงพอใจในการเดินเท้า อย่างไรก็ตามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าจะมีผลต่อความสามารถในการเดินและช่วยดึงดูดผู้คนในการออกมาเดิน เป็นแนวคิดสำคัญในการออกแบบเมืองอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีศึกษา ตรอกในเขตพระนคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพของเส้นทางเดินเท้าในตรอกเขตพระนคร และวิเคราะห์สรุปองค์ประกอบทางกายภาพที่ส่งผลต่อความน่าเดิน ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้านำไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบชุมชนเมือง โดยการส่งเสริมการเดินเท้าให้สามารถเดินได้เดินดีและน่าเดินเชื่อมโยงตรอกเข้ากับถนนสายหลัก โดยแบ่งการศึกษาเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการเดินเท้า
 - 2.1.1 นิยามและความสำคัญของการเดินเท้า
 - 2.1.2 รูปแบบของทางเดินเท้า
 - 2.1.3 องค์ประกอบของทางเดินเท้า
 - 2.1.4 อุปสรรคของการเดินเท้า
- 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับตรอกในการเดินเท้า
 - 2.2.1 นิยามและความหมายของตรอก
 - 2.2.2 ที่มาและความสำคัญของตรอก
 - 2.2.3 ตรอกในบริบทของสังคมไทย
- 2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ
 - 2.3.1 ความหมายของพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ
 - 2.3.2 ประเภทและความสำคัญของพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ
 - 2.3.3 การใช้งานพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะอย่างอเนกประโยชน์
- 2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมืองน่าเดิน
 - 2.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมืองน่าเดิน
- 2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 สรุปกรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการเดินเท้า

2.1.1 นิยามและความสำคัญของการเดินเท้า

การเดินเท้า(Walk) หมายถึง การเคลื่อนไหวร่างกายหรือสรีระจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งอย่างอิสระ เป็นพฤติกรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เนื่องจากมนุษย์รับรู้สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวอยู่ตลอดเวลาและต้องอาศัยองค์ประกอบของเมืองในการเดิน ได้แก่ ทางเท้า ถนนคนเดิน สะพาน และการเดินในย่านต่างๆ ซึ่งการเดินในแต่ละครั้งก็จะสัมพันธ์กับเป้าหมายของผู้เดินและกิจกรรมเป็นสำคัญ เช่น เดินในชีวิตประจำวัน เดินไปทำงาน เดินไปตลาด เดินท่องเที่ยว เป็นต้น การเดินคือรูปแบบหนึ่งของการสัญจร (Jan Gehl,2013)

ทางเดินเท้า (Walkway) หรือ Pedestrian, Sidewalk, Pathway, Footpath หมายถึง ทางหรือเส้นทางสำหรับการเดินเท้ามีหลายรูปแบบแตกต่างกันตามลักษณะของการใช้งาน มีทั้งที่อยู่รวมกับถนนและแยกออกจากถนนอย่างชัดเจนและทางเท้าที่ใช้ร่วมกันกับการสัญจรรูปแบบอื่น ๆ เช่น ทางเดินเท้าเชื่อมกับการสัญจรระบบขนส่งทางราง ทางเรือ เป็นต้น ทางเดินเท้ามีบทบาทสำคัญต่อเมือง โดยทำหน้าที่หลักเป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญของเมืองเชื่อมโยงส่วนต่างๆของเมืองเข้าด้วยกัน ทำให้สามารถเข้าถึงส่วนต่าง ๆ ของเมืองได้ง่าย เช่นเดียวกับถนน

การเดินเท้าเป็นการสัญจรที่เป็นอิสระมากที่สุด การเดินเท้านั้นเป็นการออกกำลังกายและไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ทางด้านสังคมและเศรษฐศาสตร์ คือเป็นมิตรกับธุรกิจเล็กๆ ข้างทาง เป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาระดับท้องถิ่น ทำให้คนสามารถพบปะกับผู้คน พบปะกับสิ่งรอบกาย ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม

การเดินเท้ามีความสำคัญในมิติต่างๆ เช่น การเดินทำให้สุขภาพของคนในเมืองดีขึ้น เมืองที่มีสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการเดินเท้า คนในเมืองใช้การเดินเท้าในการสัญจรเป็นหลักจะช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันทางสังคมและส่งเสริมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นไปได้ง่ายขึ้น ในเขตพื้นที่เมืองชั้นในหรือย่านการค้าที่มีการส่งเสริมให้มีการเดินเท้าจะช่วยลดปัญหาอาชญากรรมและอุบัติเหตุได้ นอกจากนี้การเดินเท้ายังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมได้อีกด้วย

นิรมล กุลศรีสมบัติ (2015) กล่าวอีกว่า “การเดินเท้า” เป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ในระดับบุคคล การเดินเท้าช่วยเพิ่มระดับกิจกรรมทางกายและสร้างเสริมสุขภาพของผู้คนในชีวิตประจำวันที่สามารถทำได้ง่ายและไม่มีค่าใช้จ่าย ในระดับสังคมการเดินเท้าช่วยกระจายรายได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับย่าน ตลอดจนการส่งเสริมความเท่าเทียมกันและความสัมพันธ์ในแนวราบของผู้คนในสังคม

การปรับปรุงพื้นที่เมืองหรือบางส่วนให้เป็น "เมืองเดินได้ เมืองเดินดี" เป็นเป้าหมายของการพัฒนาเมือง ซึ่งเมืองต่างๆ ทั่วโลกก็ให้ความสนใจ เนื่องจากสามารถตอบโจทย์ในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ประหยัดพลังงาน การรักษาสุขภาพแวดล้อมและการแก้ปัญหาจราจร นอกจากนี้ยังสามารถส่งเสริมสุขภาพของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองได้พร้อม ๆ กัน ซึ่งมหานครและเมืองใหญ่ทั่วโลกมุ่งพัฒนาสู่ "เมืองเดินดี" หรือเมืองที่ผู้คนส่วนใหญ่ใช้การเดิน จักรยานและระบบขนส่งมวลชนเป็นวิธีการหลักในการเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นกรุงโตเกียว กรุงลอนดอน เมืองพอร์ตแลนด์ เป็นต้น เมืองเหล่านี้ล้วนเป็นเมืองที่ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง สภาพแวดล้อมน่าอยู่ เศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 3 แสดงเมืองให้ความสำคัญกับการเดิน “เมืองเดินดี” (Walkable city)

ที่มา: <http://www.uddc.net/th/node/275>

ปริญญา กลิ่นเมฆ (2560) ได้สรุปประเด็น “การออกแบบทางเดินเท้าในเมือง” ว่า การออกแบบทางเดินเท้าในเมืองเริ่มแรกมาจากการออกแบบทางเท้าสำหรับกษัตริย์และบุคคลสำคัญ ใช้เพื่อพิธีกรรมหรืองานเฉลิมฉลอง เป็นทางเท้าในลักษณะ “Professional Walkway” เป็นทางเท้าที่พบได้ทั้งอียิปต์ บาบิโลนและกรีก ต่อมาทางเท้าผู้ออกแบบมาเพื่อประชาชน ในลักษณะ “Pedestrian Place” เมื่อเมืองถูกพัฒนามากขึ้นมีเส้นทางการคมนาคมโดยรถยนต์และรถไฟฟ้ามีมากขึ้น ทำให้การเดินเท้าถูกลดบทบาทลง ต่อมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 ประเทศอังกฤษมีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับแนวคิด “Pedestrianism” หรือนิยมการเดินเกิดขึ้น เน้นการเดินเพื่อการแข่งขันมากกว่าการเดินในชีวิตประจำวัน ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการพัฒนาการเดินในลักษณะ “Shopping Mall” พัฒนาการเดินเท้าในย่านการค้าและในช่วงท้ายศตวรรษที่ 19 แนวคิดเรื่องการสัญจรทางเท้าอย่างปลอดภัยได้นำมาเป็นประเด็นสำคัญ ต่อมาในศตวรรษเดียวกันได้หยิบยกประเด็นแนวคิด “Traffic free zone” ขึ้นมาพัฒนาพื้นที่ใจกลางเมือง ทำให้เมืองกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง ทำให้นักวิชาการนักสังคมศาสตร์ ผู้มีอิทธิพลในการออกแบบเมือง ได้เสนอแนวคิด หลักการควมมีชีวิตชีวาบนทางเดินเท้าและความสัมพันธ์ระหว่างมิติของมนุษย์กับพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของคนเดินเท้า ซึ่งเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการศึกษาเรื่องทางเท้ากับการออกแบบชุมชนเมืองมาจนถึงทุกวันนี้

2.1.2 รูปแบบของทางเดินเท้า

พรชัย โลหะพิริยกุล (2557) ได้กล่าวถึง รูปแบบทางเดินเท้า แบ่งเป็น 5 รูปแบบ ตามวัตถุประสงค์การใช้ (Michael J. Blender, 1989: 10-11 อ้างถึงใน ชาตรี ควบพิมาย, 2555)

1. ทางเท้าที่ขนานไปกับแนวถนน (Side Walk) คือ ทางที่อยู่ขนานสองข้างทางของถนน เช่น บาทวิถี

2. ทางเท้าที่เป็นทางลัด (Soi) คือ ทางเท้าที่มักเป็นที่รู้จักเฉพาะกลุ่ม ใช้ในการเดินเท้าลัดเลาะไปตามตรอก ซอย ด้านหลังของอาคาร

3. ทางเดินเท้า (Pedestrian) คือ พื้นที่ที่ได้จัดเตรียมออกแบบไว้สำหรับการเดินเท้า โดยเฉพาะสามารถเดินเท้าเชื่อมต่อกันได้ทั้งบริเวณ โดยไม่มีการสัญจรของรถ เช่น ทางเดินเท้าหน้าอาคารพาณิชย์ ลานพื้นที่สาธารณะในเมือง(Plaza)

4. ทางเดินเท้าชั่วคราว (Temporary Footway) คือ การปิดถนนบางสายในวันพิเศษเพื่อใช้เป็นทางเดินเท้าหรือเพื่อกิจกรรมนันทนาการ

5. ทางลอดหรือทางข้าม (Crosswalk) คือ ทางเดินเท้าที่อยู่ในแนวขวางเส้นทางในระบบการสัญจรของเมือง ทางเท้าประเภทนี้จะช่วยเชื่อมต่อทางเดินให้เป็นระบบต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

แบ่งออกเป็นสองระดับ คือ Overpass หมายถึง ทางเท้าในแนวขวางเส้นที่อยู่เหนือพื้นดิน เช่น Skywalk และ Underpass หมายถึง ทางเดินเท้าในแนวขวางเส้นทางที่อยู่ระดับใต้พื้นดิน เช่น ทางเดินในอุโมงค์ทางเชื่อม

2.1.3 องค์ประกอบของทางเดินเท้า

องค์ประกอบของทางเดินเท้า มีลักษณะดังนี้ (ศันสนีย์ แสงศิลา, 2555: 9-10)

1) ความกว้างของทางเท้า ขนาดของทางเท้ามีความกว้างเพียงพอต่อการสัญจร ตามมาตรฐานระบุทางเดินเท้าในย่านการค้าและย่านธุรกิจ ต้องมีความกว้างอย่างน้อยที่สุด 3.00 เมตร ส่วนในบริเวณอื่น ๆ อาจมีความกว้าง 2.00 เมตร ทางเดินเท้าของกรมทางหลวงในย่านชุมชนในพื้นที่ที่จำกัด ให้กว้างได้ไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ในกรณีที่ต้องการขยายทางเท้าให้ขยายได้ไม่เกิน 5.00 เมตร (กรมทางหลวง, 2539)

2) ความต่อเนื่องของทางเดิน ควรมีความสมบูรณ์ต่อเนื่องและสามารถเดินไปยังจุดหมายได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

3) สภาพแวดล้อมทางเดินเท้า ควรมีสภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลายไม่ตึงเครียด มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น มีบริเวณที่นั่งพัก ร้านค้าและบริการ มีต้นไม้ร่มรื่น สะอาด น่าเดิน

4) ความปลอดภัย ทางเดินเท้าควรคำนึงถึงความปลอดภัย เช่น ทางข้ามควรมีสัญญาณไฟคนเดิน, บริเวณทางเท้าควรมีแสงสว่างเพียงพอ

2.1.4 อุปสรรคของทางเท้า

อุปสรรคของทางเท้ารายงานศึกษาวิจัยในประเทศนิวซีแลนด์ WALKABILITY TOOLS RESEARCH (LTNZ and Abley. 2006:1 อ้างถึงใน พรชัย โลหะวิริยะกุล, 2557: 22-23) พิจารณาการประเมินอุปสรรคการสัญจร แบ่งออกเป็น 3 อุปสรรค ได้แก่ อุปสรรคทั่วไป อุปสรรคถาวร และอุปสรรคเคลื่อนที่ได้

1) อุปสรรคทั่วไป (Regular Obstacles) อุปสรรคทั่วไปจากลักษณะองค์ประกอบทางเท้า เช่น วัสดุปูพื้นผิวเท้าไม่มีความแข็งแรง น้ำท่วมขังสามารถเกิดการลื่นได้ มีรากต้นไม้ยื่นออกมาจากแนวเสาไฟฟ้า เป็นต้น

- องค์ประกอบที่ยื่นออกมาจากระนาบผนังระยะความสูงตั้งแต่ 0.60-2.00 เมตร ไม่ควรมีสวนยื่นเข้าทางสัญจรมากกว่าสิบเซนติเมตร

- องค์กรประกอบที่ติดตั้งบนพื้นทางเดินสัญจร ในลักษณะเสาไฟ ไม่ควรมีส่วนยื่นออกจากแนวเสา มากกว่า 30 เซนติเมตร มีระยะความสูง ตั้งแต่ 0.60-2.00 เมตร

2) อุปสรรคถาวร (Permanent Non-Regular Obstacles) มีจุดประสงค์การใช้ประโยชน์นอกเหนือจากการสัญจร เช่น ม้านั่งที่นั่งพักผ่อน ถังขยะ รวมถึงบางองค์ประกอบที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ เช่น เสาป้ายรถประจำทาง ป้ายบอกทาง

3) อุปสรรคเคลื่อนที่ได้ (Moveable Non-Regular Obstacles) อุปสรรคที่เกิดจากกิจกรรมจากกลุ่มผู้ใช้งานทางเท้าชั่วคราว มีการจัดตั้ง เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายโฆษณา ร้านค้า แผงลอยรถจักรยานยนต์ มีการการจัดวางชั่วคราวไม่ถาวรอาจมีตำแหน่ง แตกต่างกันตามช่วงเวลา

อุปสรรคการเดินเท้าในกรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมืองจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (UddC), 2557 ได้ศึกษาโครงการเมืองเดินได้-เดินดี พบว่า อุปสรรคการเดินเท้าในกรุงเทพฯ มาจากสภาพปัญหาสำคัญ 3 ด้าน ที่ส่งผลกระทบต่อ การเดินเท้า ได้แก่

- 1.ปัญหาด้านความปลอดภัย เช่น อาชญากรรม, อุบัติเหตุบนทางเท้า, การเดินในยามวิกาล
- 2.ปัญหาด้านความสะดวกสบายในการเดิน เช่น ทางเดินเท้าไม่ต่อเนื่องไม่ราบเรียบ
- 3.ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในการเดิน เช่น ไม่มีร้านค้าอยู่ระหว่างทาง, ทางเดินสกปรก, สภาพแวดล้อมไม่สวยงาม ไม่น่าเดิน

ปัญหาการเดินเท้าในกรุงเทพมหานคร จากการสำรวจ โครงการเมืองเดินได้-เมืองเดินดี จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สภาพปัญหาที่สำคัญ 5 ประการที่ส่งผลกระทบต่อ การเดินเท้าในพื้นที่ กรุงเทพฯ คือ 1. มีสิ่งกีดขวาง เดินไม่สะดวก , 2. ไม่มีร่มเงาในการบังแดดและฝน, 3. ทางเดินมืด แสงสว่างไม่เพียงพอ, 4. ทางเท้าสกปรก มีขยะมูลฝอย, 5. ทางเท้า เป็นหลุมเป็นบ่อ ไม่ราบเรียบ

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับตรอกในการเดินเท้า

2.2.1 นิยามและความหมายของตรอก

นิยามของ “ตรอก” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 กล่าวไว้ว่า

ตรอก หมายถึง ทางแคบมีบ้านเรือนอยู่สองข้าง

พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมออนไลน์ กล่าวไว้ว่า

ตรอก หมายถึง ทางที่แยกจากถนนใหญ่และมีขนาดเล็กกว่าถนน

พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย ฉบับอาจารย์ เปลื้อง ณ นคร

ตรอก หมายถึง ทางที่แยกจากถนนใหญ่เป็นซอกเข้าไป, ทางแคบ

พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย ฉบับ Oxford Languages

ตรอก หมายถึง ทางขนาดเล็กที่แยกจากถนนใหญ่ มักใช้เดินสัญจรไปมา มากกว่าให้รถวิ่งผ่าน ส่วน “ตรอก” แปลจากภาษาอังกฤษ (Alley) หมายถึง เป็นช่องทางเดินหรือทางเดินแคบ ๆ มักสงวนไว้สำหรับคนเดินเท้า ซึ่งอยู่หลังหรือระหว่างอาคารตามพื้นที่เมืองและเมืองเก่า

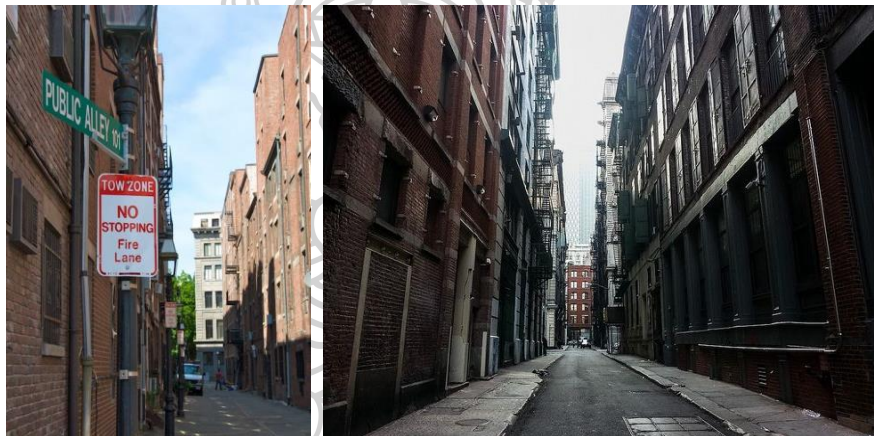
สรุปนิยามและความหมายของตรอกในการศึกษาครั้งนี้ หมายความว่า ทางเดินที่แยกจากถนนใหญ่และมีขนาดเล็กกว่าถนน เป็นทางแคบมีบ้านเรือนอยู่สองข้าง

2.2.2 ที่มาและความสำคัญของตรอก

ในต่างประเทศจะให้ความสำคัญกับตรอก (Alley) และทางเดิน (Passage) ถนนในเมืองและเมืองเก่ามีสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อการเดินเท้า มีความสะดวก มีความปลอดภัย เข้าถึงได้ง่าย ในเมืองประวัติศาสตร์หลาย ๆ เมือง เช่น อังกฤษ ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส แคนาดา ญี่ปุ่น เป็นต้น ถูกมองว่า ตรอก เป็นเส้นทางเดินที่มีเสน่ห์อย่างหนึ่งของเมือง ในอเมริกาบางตรอกในนครต่างๆ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น นครฟิลาเดลเฟียนครนิวยอร์กและบอสตัน

ภาพที่ 4 แสดง Elfreth's Alley ตรอกประวัติศาสตร์ตั้งอยู่ในย่านเมืองเก่านครฟิลาเดลเฟีย
ที่มา: wikipedia.org

(ก)

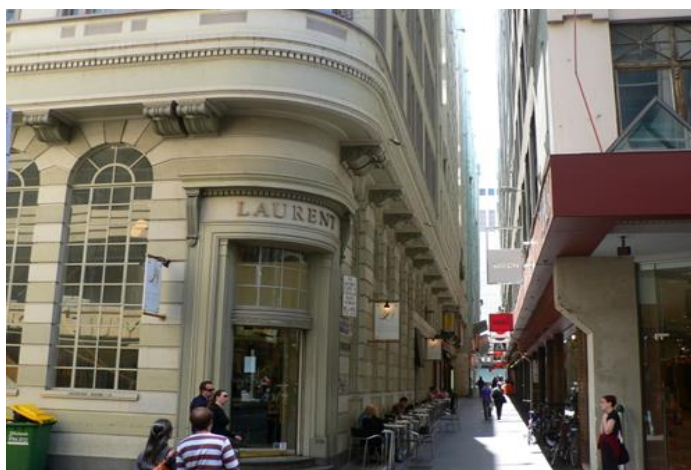
(ข)

ภาพที่ 5 แสดงตรอก (Alleys) ในต่างประเทศ

(ก) Alley 101 in Boston ที่มา : <https://www.bostonzest.com/Alley101>

(ข) Cortlandt Alley in NYC ที่มา: <https://gothamist.com/alley-in-nyc>

ในหลายๆประเทศ ใช้งานพื้นที่ตรอก (Alleys) เป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคม เป็นองค์ประกอบหนึ่งของเมือง ในสหรัฐอเมริกา มีทั้งตรอกเชิงพาณิชย์และตรอกย่านที่อยู่อาศัย ใช้งานเป็นทางสัญจรเข้าถึงพื้นที่ที่อยู่อาศัยและใช้เป็นเส้นทางสัญจรขนส่งสินค้า ส่วนในกรุงลอนดอนมีตรอกทางประวัติศาสตร์มากมายไม่เพียงแต่เฉพาะในใจกลางเมือง ย่านเก่าของกรุงลอนดอนถูกเปลี่ยนตรอกแคบ ๆ ระหว่างอาคารให้เป็นร้านค้าและร้านอาหาร สร้างความมีชีวิตชีวาให้กับเมือง

ภาพที่ 6 แสดง Causeway Lane, Melbourne ตรอกเล็กๆระหว่างอาคาร
ที่มา: Wikipedia.org

ภาพที่ 7 แสดง Burlington Arcade, London, England เป็นถนนคนเดินแหล่งช้อปปิ้ง
ที่มา: Wikipedia.org

2.2.3 ตรอกในบริบทของสังคมไทย

ตรอกกับบริบทในสังคมไทยเกิดขึ้นพร้อมกับวิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานในอดีต ซึ่งไม่ต่างกับเมืองเก่าในต่างประเทศที่มีตรอกจำนวนมาก ลักษณะและรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกัน ทำให้การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของชุมชนแตกต่างกันไปด้วย การรับรู้ลักษณะของตรอกมีลักษณะแตกต่างกันไป ตรอกเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะขนาดเล็กที่แทรกตัวอยู่ในชุมชน เป็นพื้นที่ทางสังคมของชุมชนในบริบทของสังคมไทย มีความสำคัญกับหน่วยย่อยทางสังคม มีการเคลื่อนไหวของผู้คน มีกิจกรรม เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับชุมชนที่ผู้คนออกมาพบปะทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดปฏิสัมพันธ์กัน สร้างความมีชีวิตชีวาในชุมชน

“ตรอก” ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ให้ความหมายว่า ทางที่แยกจากถนนใหญ่ที่มีขนาดเล็กกว่าถนน เป็นทางแคบมีบ้านเรือนอยู่สองข้าง เป็นเส้นทางสัญจรย่อยจากถนนสายหลัก เป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่งของเมือง สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสามารถเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดีและยังเป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการพบปะพูดคุย มีปฏิสัมพันธ์กันในระดับชุมชน มีกิจกรรมการค้า เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และชุมชน

ตรอกในกรุงเทพมหานคร เกิดขึ้นพร้อมกับวิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานในอดีต เดิมกรุงเทพมหานครเคยเป็นที่รู้จักในนามของเวนิสตะวันออก มีรูปแบบการอยู่อาศัยที่มีความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองทำให้เกิดชุมชนน้อยใหญ่ขึ้นตามโครงข่ายของลำน้ำสายต่างๆ ต่อมาเมื่อมหาอำนาจทางฝั่งตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศไทย จึงส่งผลให้กรุงเทพมหานครนั้นมีการปฏิรูปเมืองเพื่อให้เข้าสู่ความเป็นสากล เกิดแนวคิดการสร้างถนนตามแบบตะวันตกขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 เนื่องจากพื้นที่ทางสัญจรทางบกของไทยสมัยนั้นยังเป็นรูปแบบของตรอก ซอก ซอย ที่มีขนาดเล็ก หรือพื้นที่ถนนลานดินที่เปราะเปื้อนและไม่เจริญหูเจริญตา จึงทำให้ชาวตะวันตกที่อยู่ใบบางกอกสมัยนั้นรวบรวมรายชื่อกันทูลเกล้าฯ เพื่อให้ตัดถนนเป็นทางคมนาคมและทางรถม้า ส่งผลให้รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของกรุงเทพมหานครนั้นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการสัญจรทางน้ำมาเป็นทางถนน เป็นต้นมา “ถนน” ในบริบทไทยจึงเป็นพื้นที่ที่ถูกพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของอารยธรรมตะวันตก อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงถนนที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติตามรูปแบบวัฒนธรรมไทยแล้ว มักพบในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ขนาดเล็กและใกล้ชิด ซึ่งมักพบได้ในรูปแบบของตรอก ซอก ซอย

ลักษณะเส้นทางเดินในตรอก เป็นทางที่แยกจากถนนใหญ่และมีขนาดเล็กกว่าถนน มีลำดับศักดิ์เป็นถนนย่อย (sub-street) ที่ทอดตัวยาวเข้าไปในสู่พื้นที่ทางด้านในสุดของชุมชน รูปร่างของตรอกมักคดเคี้ยวไปมา ตามลักษณะการอยู่อาศัย ตรอกมีลักษณะแคบ ยาว มีขนาดใกล้ชิด ถูกโอบล้อมด้วยพื้นที่อยู่อาศัยและเปิดโล่ง มีกรอบทางกายภาพเด่นชัด แต่มีขอบเขตการใช้งานที่ไม่ชัดเจนนัก มีการผนวกความเป็นเส้นทางสัญจรของชุมชนเข้ากับกิจกรรมอันหลากหลาย ทั้งการพบปะสังสรรค์ นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจ ประกอบอาหาร ชักล้าง ตากผ้า ฯลฯ ที่สามารถปรับเปลี่ยนไปได้ในแต่ละช่วงเวลา ตรอกเป็นพื้นที่เล็กๆ ที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางสังคม ในลักษณะที่เป็นกระเปาะของกิจกรรม เกาะตัวเชื่อมกันเป็นแนวยาว เกิดเป็นพื้นที่พบปะสังสรรค์ของผู้คนในชุมชนอย่างไม่มีการจัด

นอกจากนี้ตรอกยังถูกใช้สำหรับเป็นทางลัดที่เชื่อมต่อกันเป็นโครงข่ายการสัญจรที่รู้จักเฉพาะผู้ใช้ภายในชุมชนเท่านั้น โดยชื่อของตรอกยังสามารถเป็นภาพสะท้อนประวัติศาสตร์ ภาพจำของความเป็นถิ่นได้ดี เช่น ตรอกข้าวสาร แต่เดิมขายข้าวสาร หรือ ตรอกหม้อ ในอดีตขายหม้อดิน เป็นต้น คุณลักษณะข้างต้นของตรอกสามารถพบได้ในหลายประเทศแถบภูมิภาคเอเชีย เช่น ฮูตง (Hutong) ในประเทศจีน, โรจิ (Roji) ในประเทศญี่ปุ่น และกัมปง (Kampung) ในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์และอินโดนีเซีย ยังคงพบเห็นวัฒนธรรมการใช้ตรอกได้ตามพื้นที่เขตเมืองเก่าชุมชนเก่าหรือย่านอนุรักษ์ (วิสุทธิ นุชนาปี, 2561)

ตรอก เป็นพื้นที่สาธารณะที่ดีในแบบของสังคมไทยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างสถานที่ (Place Making) หมายถึง กระบวนการในการร่วมกันสร้างพื้นที่สาธารณะให้สอดคล้องกับค่านิยมของชุมชน ให้ความสำคัญกับมิติทางด้านกายภาพ วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางสังคม (Kelkar and Spinelli, 2016; Project for Public Spaces- PPS, 2017) หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างพื้นที่สาธารณะโดยชุมชนและเพื่อชุมชน ดังกล่าวนี้จะมีองค์ประกอบที่สำคัญด้วยกันทั้งสิ้น 4 ประการอันได้แก่ การเข้าถึงและเชื่อมโยง (Access and Linkages), ความสะดวกสบายและภาพลักษณ์ (Comfort and Image), การมีประโยชน์ใช้สอยและพื้นที่กิจกรรมที่เหมาะสม (Uses and Activities) และการเป็นพื้นที่ทางสังคม (Sociability) (Project for Public Spaces- PPS, 2017)

ภาพที่ 8 แสดงองค์ประกอบ 4 ประการ ของการสร้างสถานที่ (Place Making)
ที่มา: [https:// what-makes-a-successful-place-project-for-public-spaces/](https://what-makes-a-successful-place-project-for-public-spaces/)

ขวัญสรวง อติโพธิ (2550) ได้นำแนวคิดปัจจัยของพื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีแบบไทยมาศึกษา เพื่อหาข้อพิสูจน์ความเชื่อมโยงของแนวคิดกับพื้นที่ว่างสาธารณะอเนกประโยชน์และหาปัจจัยอื่น นอกเหนือจากแนวคิดที่จะส่งเสริมการเกิดพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีความอเนกประโยชน์ในบริบทของ ประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ในย่านกรุงรัตนโกสินทร์พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทตรอกซอยหรือ บาทวิถี เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีความอเนกประโยชน์มากที่สุด เนื่องมาจากลักษณะทางกายภาพ ของพื้นที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เช่น ขนาดของพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก แคบและยาว จาก สัดส่วนดังกล่าวทำให้พื้นที่เกิดร่มเงาได้ง่ายกว่าพื้นที่ว่างประเภทลาน พื้นที่ว่างสาธารณะประเภท ตรอกซอยบาทวิถีเป็นพื้นที่ว่างที่มีสภาพทางกายภาพที่ตอบสนองการใช้งานในบริบทประเทศไทยได้ เป็นอย่างดี

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ

2.3.1 ความหมายของพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ (Open Space and Public Space) หมายถึง พื้นที่โล่งว่างที่เป็นเจ้าของโดยสาธารณะ ตั้งอยู่ในเมืองที่คนต่างเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ โดยตัดเทียมกัน เช่น การพักผ่อน การกีฬา การพบปะพูดคุย การค้าขาย โดยใช้พื้นที่ว่างส่วนต่างๆ ของเมือง ได้แก่ ถนน บาทวิถี พื้นที่ระหว่างอาคาร สวนสาธารณะ เป็นต้น

กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550) ได้อ้างถึง รายงาน “Lord Rogers’ Urban Task Force Report”(1999) กล่าวว่า “พื้นที่โล่งว่างในเมืองไม่ควรโดดเดี่ยว ถนนหรือสวนสาธารณะหรือจัตุรัสควรเป็นพื้นที่มีชีวิตชีวาของภูมิภาคที่มีหน้าที่ใช้สอยที่เฉพาะเจาะจง เป็นดังสถานที่รับรองกลางแจ้งของชุมชนละแวกบ้าน เป็นสถานที่พักผ่อน ผ่อนคลาย สถานที่ชุมนุมเพื่อกิจกรรมที่หลากหลายแตกต่างกันไป พื้นที่สาธารณะจะดีที่สุด เมื่อตั้งอยู่กลางความสัมพันธ์ของพื้นที่ (Space)และผู้คน (People) ที่อยู่อาศัยและที่ทำงานอยู่รอบ ๆ พื้นที่นั้น” และอ้างถึง นักออกแบบชุมชนเมืองคนสำคัญคือ Lynch (1963) ได้อธิบายคำจำกัดความของคำว่า พื้นที่ว่างสาธารณะ ไม่เพียงอยู่ในรูปของรูปทรง (Form) ของพื้นที่เท่านั้น แต่ให้ความหมายรวมถึงหน้าที่ใช้สอย(Function) จึงจำกัดความหมายของพื้นที่ว่างสาธารณะเป็นพื้นที่ว่างภายนอกอาคารที่เปิดกว้างให้ใช้อย่างอิสระ และมีกิจกรรม การสัญจร การสำรวจด้วยการมองเห็น

กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550) ได้สรุป พื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ หมายถึง พื้นที่โล่งกลางแจ้ง มีรูปทรงและหน้าที่ใช้สอย(Form and Function) ซึ่งหน้าที่ใช้สอยนั้นจะบรรจุกิจกรรมต่างๆไว้สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยตัดเทียมกัน เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมทางสังคม ที่ชุมนุมคน ผู้คนในชุมชนสามารถเข้าใช้ได้อย่างอิสระ พื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีให้ความสำคัญกับพื้นที่(Space)และผู้คน (people) ทำให้สถานที่นั้นมีความหมาย โดยมีสัญลักษณ์และคุณค่าเฉพาะของสถานที่ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมสื่อให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ในการออกแบบชุมชนเมือง ทางเท้า (Pedestrian หรือ Sidewalk, Footpath, Pathway) จัดเป็นที่ว่างในชุมชนเมือง (Urban space) ประเภทหนึ่ง โดยเฉพาะในย่านที่พักอาศัยที่มีการจราจรเบาบาง ทางเท้ามักทำหน้าที่เป็นพื้นที่กิจกรรมทางสังคม เช่น การพบปะพูดคุยของคนในชุมชน ส่วนในเขตเมืองทางเดินเท้าถูกใช้เป็นสถานที่พักผ่อนของผู้คน ซึ่งในบริเวณแออัดหนาแน่นได้มีการจัดเก้าอี้นั่งพักผ่อนไว้ตามใต้ต้นไม้ บริเวณหน้าร้านค้า ด้วยเหตุนี้ทางเดินเท้าจึงเปรียบเสมือนห้องนั่งเล่นสำหรับผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงรวมทั้งผู้คนที่เดินผ่านไปมา ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Jane Jacobs (1961) ที่ว่า สภาพแวดล้อมของเมืองมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตและพฤติกรรมของคนเมือง การออกแบบถนนที่ส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้เมืองมีชีวิตชีวา ผู้อยู่อาศัยรู้สึกปลอดภัย กระตุ้นให้คนออกมาเดินและทำกิจกรรมบนถนนมากขึ้น เป็นการส่งเสริมสภาพสังคมของเมือง เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพื้นที่ว่างอย่างอเนกประโยชน์

2.3.2 ประเภทและความสำคัญของพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ

กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550) แบ่งพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะเป็น 3 ประเภท ตามบทบาทการใช้งาน ได้แก่ พื้นที่สาธารณะประเภทพื้นที่ (Space), พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนน (Street) บาทวิถี (Path) และพื้นที่ว่างสาธารณะประเภทสวน (Park)

(1) พื้นที่สาธารณะประเภทพื้นที่ (Space) ได้แก่ จัตุรัส (Square), พลาซ่า (Plaza), พื้นที่ว่างเปล่า (Leftover Space)

(1.1) จัตุรัส (Square) คือ พื้นที่ว่างที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมือง เป็นพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยกรอบผนังอาคาร เพื่อใช้ประโยชน์ในเมืองสำหรับประชาชนจำนวนมาก เช่น “St. Mark Square” ในเมืองเวนิซ เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่อาคารต่างๆ โดยรอบและมีการเปิดโล่งของท้องฟ้า เป็นสถานที่ของผู้คน (people place)

(1.2) พลาซ่า (Plaza) คือ พื้นที่ว่างสาธารณะที่เชื่อมติดกับถนนและบาทวิถี บางแห่งบาทวิถีมีลักษณะกว้างออกไปเชื่อมกับพื้นที่ว่างหน้าอาคาร เป็นพื้นที่สำหรับใช้งานในเวลาสั้นๆ เช่น นั่งคอย นัดพบ เป็นต้น

(1.3) พื้นที่ว่างเปล่า (Leftover Space) มักเป็นพื้นที่ที่รอการพัฒนาหรือพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ว่างกลางชุมชน พื้นที่รกร้างว่างเปล่า พื้นที่ว่างสาธารณะของภาครัฐ ลานว่างในพื้นที่สาธารณะของรัฐบาลท้องถิ่นถูกนำมาใช้เป็นพื้นที่สาธารณะชั่วคราว

(2) พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทถนน บาทวิถี ได้แก่ ถนน(Street), ถนนคนเดิน (Walking Street) และบาทวิถี (Path)

(2.1) ถนน (Street) มีความหมายแตกต่างจากทางหลวง(Road) ที่มีวัตถุประสงค์สำหรับการสัญจรของรถ(Cohen,1999: 191) อธิบายถึงถนนมีข้อกำหนดทางกายภาพของขนาด ความกว้าง บาทวิถี มุมถนนและการเปลี่ยนความยาว มีหน้าที่ใช้สอยสำหรับเมือง ชนิดของการเชื่อมโยงขึ้นกับคุณภาพการจราจร แต่การใช้ถนนยังรวมถึงต้นไม้ข้างถนนสองข้างทางด้วย ดังนั้นถนนจึงมีคุณภาพมากกว่าทางหลวงด้วยความหลากหลายต่าง ๆ ได้แก่ ทัศนียภาพ การปิดล้อมและการเปิด ความยาวหรือสั้น กว้างหรือแคบ ตรงหรือคดเคี้ยว ถนนในเชิงสังคมมีบทบาทเชื่อมโยงพื้นที่ทางสังคม (Jacob,1981) ย้ำถึงบทบาทของถนนในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพ พร้อมเน้นว่า ถนนและบาทวิถี สามารถใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคม ถนนจึงไม่เพียงแต่ทางสัญจรของรถ แต่เป็นถนนสำหรับผู้เดินเท้า (Pedestrian) จึงเกิดแนวความคิดถนนแบ่งปัน(Shared Street) เพื่อบูรณาการระหว่างกิจกรรมของผู้เดินเท้ากับการสัญจรของรถบนพื้นที่ถนน

(2.2) ถนนคนเดิน (Walking Street) อ้างถึงใน (Cormona,2003) อภิปรายว่ากระบวนการเป็นเมืองของอเมริกาและประเทศอื่น ๆ ใจกลางเมืองเหล่านั้น มีถนนสายหลัก (Main Street) เป็นที่ตั้งของแหล่งช้อปปิ้งซึ่งเป็นพื้นที่เมือง (Urban Space) และเป็นสัญลักษณ์ของเมือง เป็นสถานที่ซึ่งเหล่าเพื่อนบ้านมาพบปะกัน ขณะเดียวกับผู้คนไปจับจ่ายซื้อของในสถานที่นี้ก็กลายเป็นส่วนหนึ่งกับชีวิตเมือง (Lenard and Lenard, 1995 : 93) กล่าวถึง ในสถานที่ถนนสายหลักมีความหลากหลายทางทัศนคติของชุมชน การดำเนินชีวิตบนถนน จะสร้างความดึงดูดและควมมีชีวิตชีวา การมีปฏิสัมพันธ์กันของผู้คน ถนนสายนี้จึงเสมือนกับห้องรับแขก ต่อมา มีแนวคิด “ถนนคนเดินช้อปปิ้ง” (Pedestrian Shopping Street)

(2.3) บาทวิถี(Path) ในพื้นที่พาณิชยกรรมย่านใจกลางเมืองและย่านที่อยู่อาศัยเป็นพื้นที่ประชาสังคม ได้แก่ การเดินทางไปทำงาน การเดินไปตลาด การเดินจับจ่ายใช้สอยและการเดินเล่น (Jacobs,1961:66-81) กล่าวถึง ผลที่ได้จากการใช้งานบาทวิถีในการติดต่อและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเกิดจากความสมดุลของการสัญจรและระดับกิจกรรมของผู้คน สร้างความมีชีวิตชีวาบนบาทวิถี

(3) พื้นที่ว่างสาธารณะประเภทสวน (Park) ได้แก่ พื้นที่เลียบริมแม่น้ำ (Water Front) และสวนสาธารณะ (Park)

(3.1) พื้นที่เลียบริมแม่น้ำ (Water Front) ลักษณะพื้นที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีรูปทรงเป็นแนวยาวแสดงขอบเขตของพื้นที่ระหว่างพื้นดินและแม่น้ำ เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับพักผ่อน ชมทิวทัศน์และประกอบกับกิจกรรมสันทนาการต่างๆ เป็นพื้นที่กิจกรรมทางสังคม ทำให้พื้นที่ริมน้ำใจกลางเมืองยังเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ PPS (Project for Public Space,2550) ได้เสนอแนวคิดการทำให้พื้นที่ริมน้ำ มีคุณค่าโดยการสร้างเป้าหมายเพื่อสาธารณะด้วยมุมมองที่ชุมชนมีส่วนร่วม

(3.2) สวนสาธารณะ (Park) (Wikinson,1983: 184) ศึกษาธรรมชาติลักษณะสวนสาธารณะตามแบบแผนประเพณีและพื้นที่ว่างสาธารณะ รูปแบบลำดับขั้นของสวนสาธารณะแสดงถึงคุณลักษณะและการจัดลำดับ ซึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งอำนวยความสะดวกของขอบเขตการให้บริการ ความถี่และปัจจัยการให้บริการอื่น ๆ จัดลำดับได้ดังนี้ สวนระดับภาค(Regional Park), สวนระดับเมือง(City Park), สวนระดับชุมชน(Community Park), สวนระดับชุมชนละแวกบ้าน(Neighborhood Park) และสวนขนาดเล็ก (Small Park)

2.3.3 การใช้พื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะอย่างอเนกประโยชน์

การใช้พื้นที่ว่างสาธารณะแบบอเนกประโยชน์ (Multi-use Public Open Space) หมายถึง พื้นที่ว่างที่มีการใช้งานที่หลากหลายเป็นพื้นที่ที่คนมาปฏิสัมพันธ์กันมาก ควรมีลักษณะทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามพื้นที่ว่างสาธารณะยังมีการใช้งานที่แตกต่างกัน แม้เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะก็ตาม บางแห่งมีการใช้ประโยชน์อย่างเดียว ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์ จะต้องประกอบด้วยปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มขึ้นมา เช่น ความหลากหลายของผู้คน ความหลากหลายของกิจกรรมและความหลากหลายของเวลา (กาญจนา นทีวุฒิกุล, 2550 :9-11) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ความหลากหลายของผู้คน (Diversities of People)

พื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีควรมีความหลากหลายของผู้คน อายุ เพศ วัย กลุ่มสังคมของผู้ใช้ที่แตกต่างกัน ความหลากหลายของผู้คนจะขึ้นอยู่กับการติดต่อ (Jacobs, 1961) ได้นำเสนอแนวคิด ประโยชน์ใช้สอยทางสังคม ในมุมมองการใช้งานถนน บทวิถีและสวนสาธารณะ ให้มีบทบาทสำคัญเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์กันของชุมชน มีการติดต่อกันของผู้คนหลากหลายกลุ่ม พื้นที่สาธารณะที่ดีจะสร้างการติดต่อโดยสัญชาตญาณ ความสำเร็จของพื้นที่จะขึ้นอยู่กับการเข้าร่วมของผู้คนที่หลากหลายและความอิสระในการติดต่อ เช่น การพบปะพูดคุย การทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

2) ความหลากหลายของเวลา (Diversities of Time)

พื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีควรมีความหลากหลายของเวลา พิจารณาจากความถี่ของการประกอบกิจกรรมในช่วงเวลาต่างๆ รูปแบบของกิจกรรมของผู้คนในชุมชนมีหลายระดับ (Gehl, 2001) กล่าวถึงสภาพแวดล้อมการใช้งานพื้นที่ที่มีความถี่มาก ความหลากหลายของเวลาก็มากขึ้นด้วยและ (Jacobs, 1961) ได้กล่าวถึง การปรากฏตัวของคนในชุมชนในเวลาต่าง ๆ กัน และการประกอบกิจกรรมที่ผสมผสานทำให้เกิดความหลากหลายของเวลา

3) ความหลากหลายของกิจกรรม (Diversities of activities)

พื้นที่ว่างสาธารณะที่ดีควรมีความหลากหลายของกิจกรรม (Gehl, 1998) ได้เสนอแนวคิดการใช้ชีวิตระหว่างอาคาร “Life Between Building” ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมหลากหลายระดับ ทั้งระดับบุคคล ไปจนถึงการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่ง

Gehl เชื่อว่าการออกแบบสภาพแวดล้อมที่ดีจะสามารถสร้างโอกาสของการติดต่อ ได้แบ่งกิจกรรม เป็น 3 ระดับ ได้แก่ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน (Necessary Activities) กิจกรรมทางเลือก (Optional Activities) และกิจกรรมทางสังคม (Social Activities) พื้นที่ที่มีประสบความสำเร็จต้องมีการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันและกันและเกิดปฏิสัมพันธ์กันในชุมชน เกิดกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ ร่วมกัน

ชาตรีกุล (2555) ได้ศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะนอกประโยชน์ในย่านกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นการศึกษาองค์ประกอบ 3 ประการ ที่เป็นตัวชี้วัดความเป็นนอกประโยชน์ของพื้นที่ คือ ความ หลากหลายของคน ความหลากหลายของกิจกรรมและความหลากหลายของเวลา เพื่อหาคุณสมบัติ ของพื้นที่และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ พบว่า พื้นที่ว่างสาธารณะที่เป็นนอก ประโยชน์มากที่สุด กระจายตัวอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาและพื้นที่ต่อเนื่องที่มีบริเวณอยู่ใกล้แม่น้ำ ร่องลงมาคือพื้นที่ว่างสาธารณะที่อยู่ถัดเข้ามาภายในพื้นที่บริเวณหลังแนวคลองหลอดที่มีลักษณะเป็น ตรอก ซอย บาทวิถี และยังพบว่าพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีความเป็นนอกประโยชน์เป็นพื้นที่ขนาดเล็ก ในลักษณะแบบตรอกซอยเป็นส่วนใหญ่ สะท้อนให้เห็นถึงการใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะในบริบทของ ประเทศไทย พื้นที่ที่มีขนาดเล็กมีการใช้งานมากกว่าพื้นที่ว่างขนาดใหญ่หรือพื้นที่ว่างโล่ง เนื่องจาก พื้นที่ที่มีขนาดเล็กโอกาสในการเกิดร่มเงาจะมากกว่าพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ ซึ่งช่วยลดอุณหภูมิจากร่มเงา และสร้างจุดอ้างอิงจากการโอบล้อมของบริบทพื้นที่ สัดส่วนของพื้นที่นั้นก็แตกต่างกันไป เช่น ซอยที่มี ขนาดเล็กและใหญ่รูปแบบการโอบล้อมและร่มเงาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ขึ้นอยู่กับความสูงอาคาร ความสูง ต้นไม้ ระยะขนาดถนนหรือลานและขนาดของพุ่มต้นไม้ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพื้นที่ว่าง สาธารณะนอกประโยชน์ในย่านกรุงรัตนโกสินทร์

กาญจน์ นทีวุฒิกุล(2550) ได้สรุป ปัจจัยทางกายภาพระดับพื้นที่ ว่าองค์ประกอบกายภาพใน พื้นที่ว่างสาธารณะที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะ ประกอบด้วย การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility), ที่ตั้ง จุดดึงดูด เส้นทางดึงดูด (Location), สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities), แสงสว่าง (Lighting), ความปลอดภัย (Safety) และภูมิทัศน์และนันทนาการ (Landscape and Recreation Space)

2.3.4 แนวคิดพื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จ

Public Spaces (PPS) ได้นำเสนอแนวคิด พื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การเข้าถึงและเชื่อมโยง (Access and Linkages), ความสะดวกสบายและภาพลักษณ์ (Comfort and Image), การมีประโยชน์ใช้สอยพื้นที่กิจกรรมที่เหมาะสม (Uses and Activities), การเป็นพื้นที่ทางสังคม (Sociability) โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) เข้าถึง & การเชื่อมโยง (Access and Linkages)

ความสามารถในการเข้าถึงสถานที่โดยการเชื่อมต่อกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องง่ายต่อการเข้าถึงและสามารถเข้าถึงได้จากการมองเห็นได้ทั้งจากระยะไกลและระยะใกล้ของพื้นที่ที่มีความสำคัญ เช่น การเดินผ่านร้านค้าตามถนน น่าสนใจและปลอดภัยกว่าการเดินผ่านกำแพงที่ว่างเปล่าหรือลีสต์ที่ว่างเปล่า พื้นที่ที่เข้าถึงได้ควรมีที่จอดรถสูงและสะดวกต่อการบริการขนส่งสาธารณะ

ภาพที่ 9 แสดงการเข้าถึง&การเชื่อมโยง (Access and Linkages)

ที่มา: <https://www.pps.org/article/grplacefeat>

(2) ความสะอาดสวยงามและภาพลักษณ์ (Comfort and Image)

พื้นที่ที่มีความสะอาดสวยงามและภาพลักษณ์ที่ดี เป็นกุญแจสำคัญสู่การเป็นพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ รวมถึงการรับรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยความสะอาดและความพร้อมของสถานที่ เช่น มีที่สำหรับนั่งพักที่หลากหลายให้คนเลือกที่จะนั่งตามที่ต้องการ

ภาพที่ 10 แสดงความสะอาดสวยงามและภาพลักษณ์ (Comfort and Image)

ที่มา: <https://www.pps.org/article/grplacefeat>

(3) การมีประโยชน์ใช้สอยและพื้นที่กิจกรรมที่เหมาะสม (Uses and Activities)

กิจกรรมเป็นหน่วยการสร้างพื้นฐานของสถานที่ที่ดี ความประทับใจในสถานที่ตั้งแต่ครั้งแรกและอยากกลับมาอีกครั้ง มีกิจกรรมที่หลากหลายมีชีวิตชีวา มีการใช้พื้นที่ตลอดทั้งวัน

ภาพที่ 11 แสดงการมีประโยชน์ใช้สอยและพื้นที่กิจกรรมที่เหมาะสม (Uses and Activities)

ที่มา: <https://www.pps.org/article/grplacefeat>

(4) การเป็นพื้นที่ทางสังคม (Sociability)

สถานที่ที่ดีต้องมีคุณสมบัติเป็นพื้นที่พบปะกันทางสังคม ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รู้สึกอบอุ่นและผูกพันกับสถานที่ สถานที่ดีจะต้องส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม

ภาพที่ 12 แสดงการเป็นพื้นที่ทางสังคม (Sociability)

ที่มา: <https://www.pps.org/article/grplacefeat>

PPS ได้พัฒนา The Place Diagram แสดงพื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จ (ภาพที่ 13) เป็นเครื่องมือ เพื่อช่วยให้ผู้คนตัดสินใจเลือกสถานที่ใด ๆ ไม่ว่าจะดีหรือไม่ดีโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเข้าถึง & การเชื่อมโยง (Access and Linkages)

Walkable การเดิน - พื้นที่ที่ต้องการการเข้าถึงและเชื่อมโยงด้วยเดินเท้า

Pedestrian ทางเดิน - ทางเดินมีความสะดวกสบาย มีกิจกรรมคนเดิน

Convenient สะดวกสบาย - มีความสะดวกสบายในการเข้าถึงและเชื่อมโยง

Accessible สามารถเข้าถึงได้ - เข้าถึงได้ง่ายจากพื้นที่อื่น ๆ

2. ความสะดวกสบายและภาพลักษณ์ (Comfort and Image)

Historic ประวัติศาสตร์ - มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ น่าจดจำ

Attractive เสน่ห์ - น่าดึงดูด มีเอกลักษณ์เฉพาะ

Charming ความสวยงาม - สภาพแวดล้อมมีความสวยงาม

Safe ความปลอดภัย - มีสายตาสอดส่องอยู่เสมอให้ความรู้สึกปลอดภัย

3.การมีประโยชน์ใช้สอยและพื้นที่กิจกรรมที่เหมาะสม (Uses and Activities)

Fun สนุกสนาน - คนในพื้นที่มีความสุขสนุกสนาน มีแต่รอยยิ้มและเสียงหัวเราะ

Special พิเศษ - มีความทรงจำในช่วงเวลาพิเศษที่เกิดขึ้นกับพื้นที่

Celebratory - มีการจัดงานเฉลิมฉลองในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น งานประจำปี

Retail Sale ร้านค้าปลีก - กิจกรรมหน้าอาคารช่วยกระตุ้นการเดินเท้า

4.การเป็นพื้นที่ทางสังคม (Sociability)

Street Life ถนนมีชีวิต - ถนนมีชีวิตชีวา เป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคม

Interactive การมีปฏิสัมพันธ์กัน - ผู้คนออกมาพบปะพูดคุยทำกิจกรรมร่วมกัน

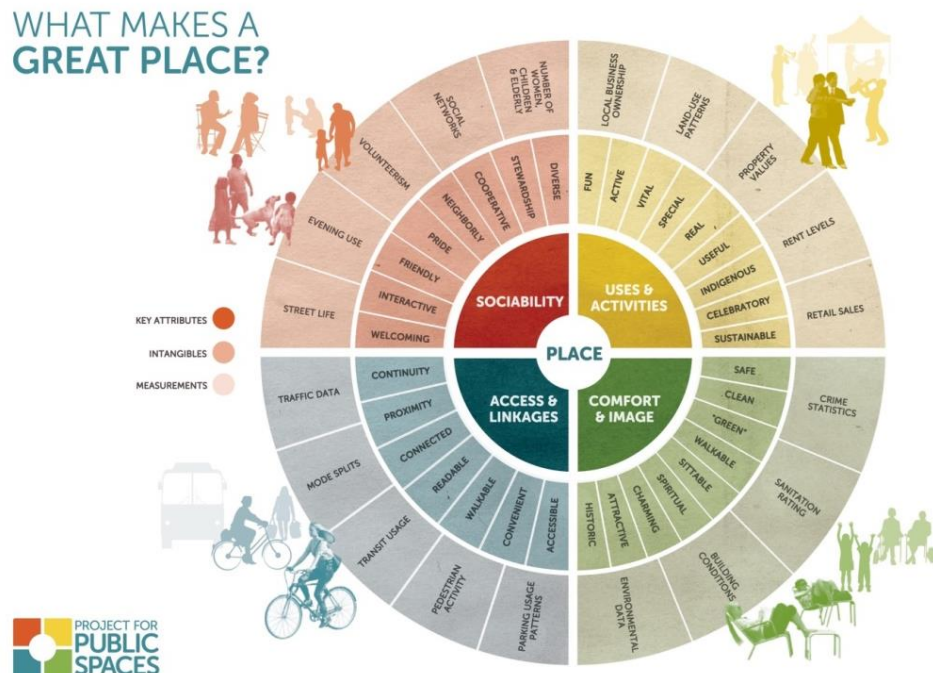
Evening Use การใช้งานในตอนเย็น - เป็นพื้นที่สาธารณะหลังเลิกงานและวันหยุด

Friendly ถนนเป็นมิตรกับคนเดิน - เข้าถึงได้ง่าย สะดวกและปลอดภัย

Art for all ศิลปะเพื่อทุกคน - ความสร้างสรรค์ในงานศิลปะเกิดขึ้นในพื้นที่

Diverse หลากหลาย - มีความหลากหลายของกิจกรรม

WHAT MAKES A GREAT PLACE?

ภาพที่ 13 แสดงพื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จ

ที่มา: <https://www.pps.org/article/grplacefeat>

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมืองนำเดิน

2.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมืองนำเดิน

1) **แนวคิดหลักเกณฑ์ 8 ข้อ** ในการยกระดับทางเท้าเพื่อสร้างความคึกคักมีชีวิตชีวาให้กับเมือง ในหลักการออกแบบชุมชนเมืองทางเท้าเป็นส่วนสำคัญของเมืองและควรให้ความสำคัญกับการออกแบบ การเดินเท้าเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน การยกระดับคุณภาพทางเท้าของเมืองไม่เพียง แต่ดึงดูดผู้คนออกมาเดินบนถนนมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างพื้นที่สาธารณะที่มีชีวิตชีวาให้กับเมือง (WRI's, 2015 อ้างถึงใน ฐานานา บุญยประวิตร, 2558)

1.1) ขนาดของทางเดินที่เหมาะสม แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนวางสาธารณูปโภค (Service Zone) เช่น ม้านั่งและถังขยะ, ส่วนสำหรับเดินอย่างเดียว (Free Zone) และส่วนที่ใช้ประโยชน์หน้าอาคาร เพื่อปรับเปลี่ยนกิจกรรม เข้าถึงอาคารได้ตามแนวทางเดิน (Transition Zone): (ดั่งภาพที่ 14-1)

1.2) คุณภาพของผิวทาง วัสดุที่ใช้สร้างทางเท้า ต้องมีแข็งแรงคงทนและกันลื่น การก่อสร้างและคุณภาพเป็นหัวใจสำคัญในการออกแบบ เพื่อความปลอดภัยต่อการใช้งาน: (ดั่งภาพที่ 14-2)

1.3) ประสิทธิภาพการระบายน้ำฝน สามารถระบายน้ำฝนได้สะดวกรวดเร็ว ป้องกันการท่วมขังที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้: (ดั่งภาพที่ 14-3)

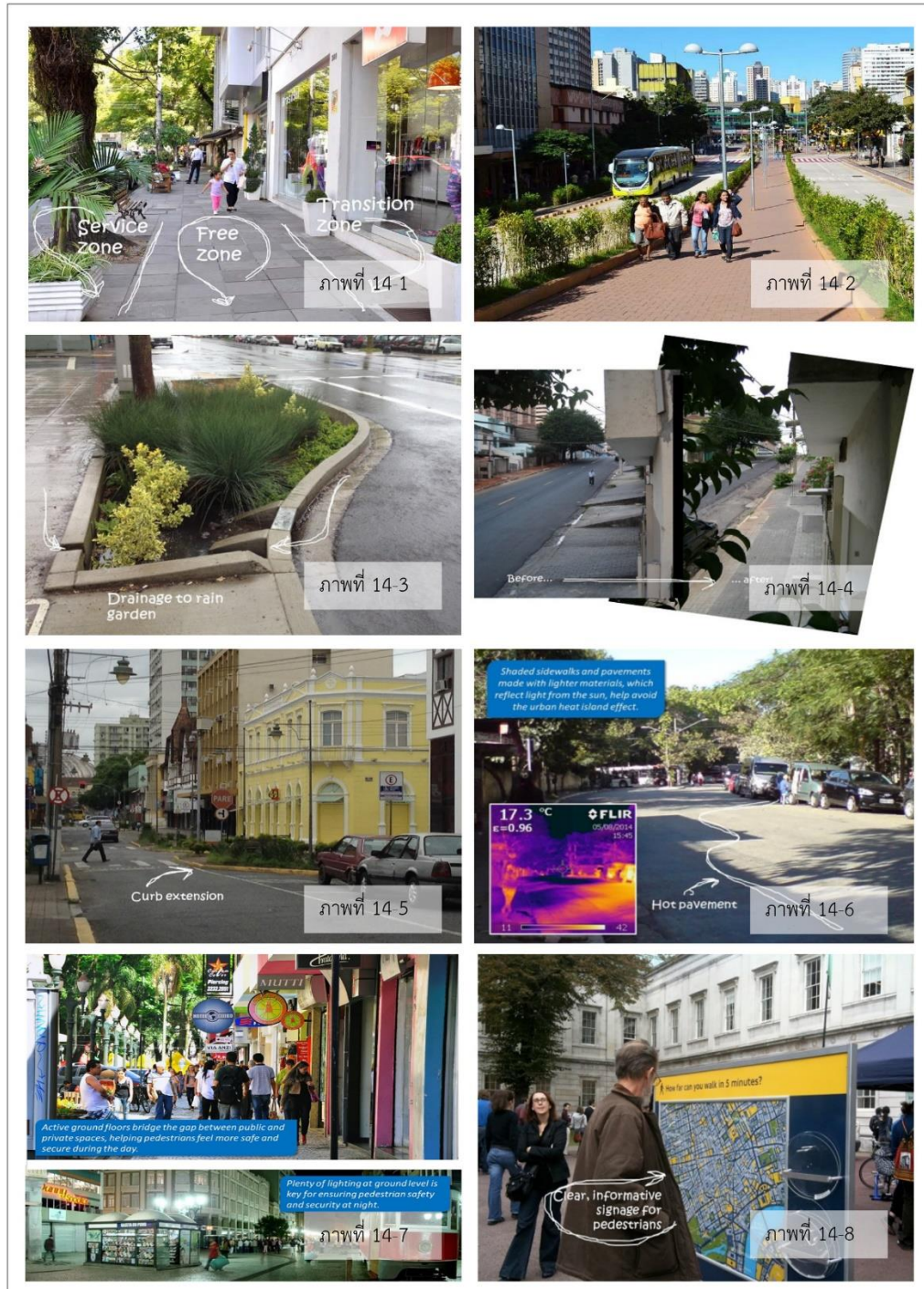
1.4) การออกแบบให้ทุกคนสามารถใช้งานได้เท่าเทียมกัน ทั้งผู้พิการ สตรีตั้งครรภ์ ผู้สูงอายุ ตลอดจนรถเข็นเด็กและอื่น ๆ เพื่อความคล่องตัวในการใช้งาน: (ดั่งภาพที่ 14-4)

1.5) โครงข่ายทางเดิน สามารถเชื่อมต่อกับถนนหรือเชื่อมโยงไปยังจุดขนส่งสาธารณะอื่น ๆ อย่างสะดวกสบายและความปลอดภัย: (ดั่งภาพที่ 14-5)

1.6) ทางเท้ามีสภาพแวดล้อมที่น่าเดิน มีระเบียบ เดินได้สะดวกและสวยงาม จะช่วยดึงดูดให้ผู้คนหันมาใช้ทางเท้ากันมากขึ้น: (ดั่งภาพที่ 14-6)

1.7) สามารถใช้งานได้ตลอดทั้งวัน ทั้งเวลากลางคืนและกลางวัน เพิ่มความปลอดภัย เช่น การติดกล้องวงจรปิดหรือมีเจ้าหน้าที่สายตรวจคอยดูแล ช่วยให้เห็นบนทางเท้ารู้สึกอุ่นใจมากขึ้น: (ดั่งภาพที่ 14-7)

1.8) มีป้ายบอกทิศทางที่ชัดเจน สามารถระบุตำแหน่งที่ตั้งในปัจจุบันและเส้นทางที่สามารถเข้าถึงด้วยการเดินหรือจุดบริการขนส่งมวลชนได้: (ดังภาพที่ 14-8)

ภาพที่ 14 แสดงหลักเกณฑ์ 8 ข้อในการยกระดับทางเท้า
ที่มา: <http://tstp.or.th/eight-principles-sidewalk>

2) แนวความคิดและหลักการของคุณลักษณะพื้นที่เมืองแห่งการเดิน

นักผังเมืองและผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบชุมชนเมืองแห่งการเดิน ของสหรัฐอเมริกาได้นำเสนอ องค์ประกอบในคุณลักษณะพื้นที่เมืองแห่งการเดิน ประกอบด้วย ความหลากหลาย ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และความน่าสนใจ มีรายละเอียดดังนี้ (Jeff Speck อ้างถึงใน ปริญา กลิ่นเมฆ, 2561: 72)

1.ความหลากหลาย (The Useful Walk) คือ การให้ความสำคัญกับการเดินเท้าและการใช้งานที่หลากหลาย, การสร้างสรรค์ความหลากหลายในการใช้พื้นที่ว่างของเมืองแบบผสมผสาน

2.ความปลอดภัย (The safe Walk) คือ การปกป้องคนเดินและพื้นที่ทางเดินเท้าให้ปลอดภัย ส่งเสริมการเดินเท้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3.ความสะดวกสบาย (The Comfortable Walk) คือ การให้ความสำคัญกับรูปแบบทางเดินเท้าและพฤติกรรมการใช้งานพื้นที่ของคนเดินเท้า, การให้ความสำคัญกับพื้นที่สีเขียวและเพิ่มปริมาณต้นไม้ในพื้นที่ สร้างความร่มรื่นและให้ร่มเงา

4.ความน่าสนใจ (The Interesting Walk) คือ การสร้างพื้นที่ให้อิสระอย่างเป็นมิตร และปรับสภาพแวดล้อมให้มีความน่าสนใจ, การออกแบบชุมชนเมืองแห่งการเดินควรเริ่มต้นจากการเลือกพื้นที่ว่างในการพัฒนาที่มีคุณภาพสูงและประสิทธิภาพที่น่าสนใจ

3) แนวคิดเมืองเดินได้เดินดี

นิรมล กุลศรีสมบัติ (2558) ได้กล่าวถึงแนวคิดเมืองเดินได้เดินดี คำสองคำที่มียุ่ต่างกัน เมืองเดินได้ คือ การเดินไปยังจุดมุ่งหมายได้ แต่เมืองเดินดี คือ การเดินในสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและสะดวกในการเดิน จากแนวความคิดเมืองเดินได้เดินดี จึงหมายความว่าเมืองที่สามารถเดินไปยังจุดหมายได้ มีระยะการเดินทางที่สามารถเดินถึงกันได้ และมีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเดินสามารถเดินได้สะดวก

โดยมีการกำหนด GoodWalk Score หรือค่าแสดงศักยภาพเข้าถึงสาธารณูปการในชีวิตประจำวันโดยการเดินกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาย่านน่าอยู่ GoodWalk Score ในแผนที่เมืองเดินได้ถูกคำนวณจากผลรวมของค่าคะแนนที่ได้มาจากกระยะห่างจาก “สถานที่ดึงดูดการเดิน”

ประกอบไปด้วย 6 ประเภท ได้แก่ แหล่งงาน, สถานศึกษา, แหล่งจับจ่ายใช้สอย, พื้นที่นันทนาการ, สถานที่บริการสาธารณะและธุรกิจ, สถานที่ขนส่งสาธารณะ

พื้นฐานที่ทำให้เมืองน่าอยู่ คือ โครงข่ายการเดินเท้าที่ออกแบบอย่างกระชับ ทำให้คนสามารถใช้ทางเท้าได้อย่างมีคุณภาพ คำว่า “เมืองเดินดี” ประกอบด้วย มีความน่าเดิน มีกิจกรรมระหว่างทาง มีร่มเงา ที่นั่งพัก สะอาด เดินสะดวกโดยความต่อเนื่องของโครงข่ายทางเดินเท้า ความกว้างของทางเท้าที่เหมาะสม มีความเรียบของทางเท้า รวมถึงเดินปลอดภัยมีกิจกรรมทางเท้าที่พลุกพล่านมีชีวิตชีวา มีทางข้ามที่ดีและมีแสงสว่างยามค่ำคืน

4) แนวคิด Walkable City โดย Jeff Speck

Jeff Speck (2013) นิยามความสามารถในการเดินเท้าที่น่าพึงพอใจ จะต้องประกอบไปด้วย 4 เงื่อนไข ได้แก่ มีประโยชน์ มีความปลอดภัย มีความสะดวกสบาย และมีความน่าสนใจ ซึ่งโครงสร้างของเมือง ความหลากหลายของกิจกรรมบ้านช่องและพื้นที่เปิดต่างๆ ก็เป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยดึงดูดผู้คนในการออกมาเดิน การพัฒนาเมืองให้เอื้อต่อการเดินเท้าได้สะดวก ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัย แต่ยังเป็นเรื่องของความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของธุรกิจภายในนั้น ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาอีกด้วย

5) แนวคิด Shared Streets

แนวคิด Shared Streets ได้นำเสนอออกมาในคู่มือออกแบบถนนในเมืองที่ปลอดภัยและยั่งยืน เพื่อจัดลำดับความปลอดภัยสำหรับคนเดินบนถนน การออกแบบถนนเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญของ นักวางผังเมืองที่สามารถรับมือกับอันตรายจากการจราจรบนถนน การออกแบบถนนยังเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาความมีชีวิตชีวาทางเศรษฐกิจของเมืองและความน่าอยู่ ทั้งทางกายภาพและทางสังคม

การแบ่งปันทางเดินเท้า โดยให้ผู้คนที่ใช้ถนนตระหนักถึงสภาพแวดล้อมที่ใช้ร่วมกัน ควรพิจารณาในสถานที่ที่มีกิจกรรมทางเท้าสูงและปริมาณยานพาหนะต่ำ ในกรณีถนนแคบเกินไปที่จะให้ทางเท้าสามารถเข้าถึง ควรมีการออกแบบแบ่งทางเดินเท้าและยานพาหนะให้สามารถใช้งานร่วมกันได้ คำนึงถึงความปลอดภัยสำหรับการเคลื่อนไหวและกิจกรรมที่หลากหลาย ในพื้นที่เชิงพาณิชย์ที่มีการใช้ถนนร่วมกัน ควรออกแบบให้เป็นพื้นที่สาธารณะ เพิ่มความมีชีวิตชีวาและมีกิจกรรมที่หลากหลายบนพื้นที่ ส่วนพื้นที่ที่อยู่อาศัยที่มีการใช้ถนนร่วมกัน ด้านหน้าอาคารควรออกแบบให้เป็นสถานที่พบปะเพื่อนบ้าน จัดกิจกรรมชุมชน เพื่อทำให้ถนนรู้สึกปลอดภัยสำหรับทุกคน

ภาพที่ 15 แสดงแนวคิด Shared Streets (โบโกตา, โคลัมเบีย)

ที่มา: <https://globaldesigningcities.org/publication/global-street-design-guide/streets/shared-streets/>

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 The NACTO Urban Street Design Guide คู่มือการออกแบบถนนในเมือง เน้นหลักการออกแบบถนนให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญในเมือง มีบทบาทกับชุมชนมากกว่าการเป็นเพียงเส้นทางสัญจร ตรอกเส้นทางสัญจรที่มีลำดับศักดิ์เป็นถนนย่อยจากถนนใหญ่ที่มีความสำคัญกับชุมชน เป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคมที่ควรได้รับการออกแบบ จึงได้นำเสนอกรอบแนวคิดการออกแบบตรอก (Alley) ดังนี้

1) การออกแบบตรอกพื้นที่สีเขียว (Green Alley)

ตรอกพื้นที่สีเขียว (Green Alley) ส่วนใหญ่เป็นตรอกที่อยู่อาศัยที่ถูกออกแบบให้มีความน่าเดิน มีการสร้างพื้นที่สาธารณะที่น่าดึงดูดให้กับคนเดินเท้า มีกิจกรรมในตรอกส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันของผู้คน มีต้นไม้พืชพรรณให้ความร่มรื่น สร้างความมีชีวิตให้กับตรอก

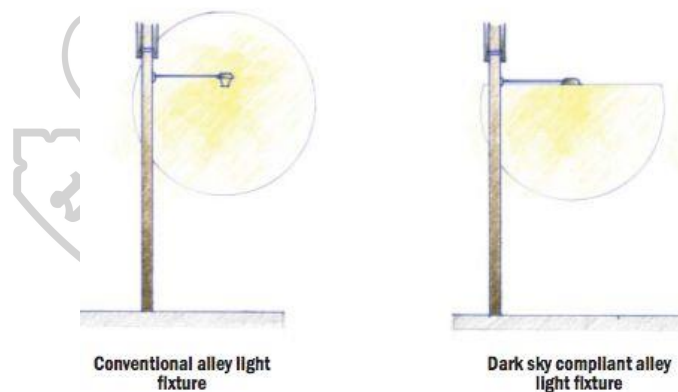

ภาพที่ 16 แสดงการออกแบบตรอกพื้นที่สีเขียว (Green Alley)

ที่มา: <https://nacto.org/publication/urban-street-design-guide/streets/green-alley/>

หลักการออกแบบ

1. วัสดุปูผิวทางเท้าควรมีลักษณะที่เหมาะสม เช่น วัสดุปูพื้นมีความแข็งแรงทนทานและไม่ลื่น ใช้วัสดุที่มีการสะท้อนแสงลดผลกระทบจากเกาะความร้อน
2. สภาพแวดล้อมทางเดินในตรอกควรแยกแยะระหว่างทางที่คนเดินเท้าอย่างเดียวกับทางที่ใช้ร่วมกันชัดเจนและควรมีการออกแบบระบุเส้นทางการเดินที่เข้าใจง่าย ควรมีอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ป้าย บอทาง ป้ายสัญลักษณ์ โคมไฟ เป็นต้น
3. ขอบทางเดินเท้า ควรมีท่อระบายน้ำ เพื่อลดการเกิดน้ำท่วมขังเมื่อฝนตก
4. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยของตรอกควรมีแสงสว่างเพียงพอ แนะนำให้ติดตั้งไฟสำหรับคนเดินเท้าที่เน้นการส่องสว่างไปที่พื้น ความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ แสงที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้ผู้คนในตรอกมีความรู้สึกปลอดภัย
5. ทางเดินในตรอกจะขนานกับถนน ควรมีการควบคุมความเร็วต่ำสำหรับรถหรือจักรยาน และควรมีสัญญาณระมัดระวังทุก ๆ แยก มีสัญญาณข้ามแยกสำหรับคนเดิน

ภาพที่ 17 แสดงการติดตั้งแสงสว่างในตรอก

ที่มา: <https://nacto.org/publication/urban-street-design-guide/streets/green-alley/>

2) การออกแบบตรอกพาณิชย์ (Commercial Alley)

ตรอกพาณิชย์ (Commercial Alley) เป็นตรอกที่มีกิจกรรมการค้า ส่วนใหญ่ถูกมองว่าตรอกไม่มีความเป็นระเบียบ ไม่สะอาดหรือไม่ปลอดภัย แต่ตรอกพาณิชย์สามารถออกแบบให้เป็นถนนในเมืองที่มีบทบาทสำคัญกับชุมชนและปรับปรุงถนนในพื้นที่และพื้นที่โดยรอบ ๑ ให้คนสามารถเดินสะดวกและนำเดินได้ การออกแบบตรอกพาณิชย์ควรให้ความสอดคล้องกับการใช้งานพื้นที่และการเดินเท้า

ภาพที่ 18 แสดงการออกแบบตรอกพาณิชย์ (Commercial Alley)

ที่มา : <https://nacto.org/publication/urban-street-design-guide/streets/commercial-alley/>

หลักการออกแบบตรอกพาณิชย์ (Commercial Alley)

การเข้าถึงพื้นที่สำหรับยานพาหนะเป็นสิ่งต้องห้ามหรือต้องมีการควบคุม มีการแยกส่วนระหว่างทางเดินเท้าและยานพาหนะที่ชัดเจน กรณีที่อนุญาตให้เข้าถึงด้วยยานพาหนะต้องมีการควบคุมแบ่งพื้นที่ทางเดินและขนส่งสินค้าเฉพาะ เพื่อความปลอดภัยของคนเดิน การออกแบบควรใช้วัสดุปูพื้นผิวแบบแยกส่วนชัดเจน แต่สามารถออกแบบให้มีการสัญจรด้วยจักรยานในตรอกพาณิชย์ได้ โดยใช้หลักการเดียวกับการใช้พื้นที่ร่วมกัน

2.5.2 Seattle Integrated Alley Handbook Activating Alleys for a Lively City
จากการศึกษาตรอกในซีแอตเทิล (Seattle) (Mary Fialko and Jennifer Hampton, 2010) ได้แบ่ง
ตรอกตามการใช้งานเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ตรอกประวัติศาสตร์ (Historic Alley)
2. ตรอกพื้นที่ว่างสาธารณะ (Public Space Alley)
3. ตรอกตลาด (Market Alley)

Seattle Integrated Alley Handbook Activating Alleys for a Lively City เป็นคู่มือบูรณาการการใช้งานของตรอกในซีแอตเทิล (Seattle) รัฐวอชิงตัน สหรัฐอเมริกาโดยมีการศึกษาและออกแบบการใช้งานในตรอกให้มีชีวิตชีวา ให้ความหมายของตรอกในการศึกษาว่า ตรอก (Alleys) เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะตรงและแคบ มีความสำคัญในการเดินเท้าและการบริการของยานพาหนะขนาดเล็ก ตรอกยังเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพที่น่าสนใจในการสร้างพื้นที่สาธารณะที่มีชีวา หลาย ๆ เมืองค้นพบความสามารถศักยภาพของตรอก เพื่อกระตุ้นการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในเมือง เช่น เมลเบิร์นตัดบล็อกขนาดใหญ่เพื่อสร้างเครือข่ายสถานที่ของผู้คน ถนนของโครสต์เชิร์ชและโอ๊คแลนด์เป็นแหล่งช้อปปิ้งที่มีชีวิตชีวาหลังเลิกงานและสถานบันเทิงยามค่ำคิน ถนนช้อปปิ้งและตลาดแคบ ๆ ของโตเกียวเต็มไปด้วยการค้าขายตลอด 24 ชั่วโมง และตรอกที่อยู่อาศัยของซิดนีย์ เป็นต้น

ในการศึกษาตรอกในซีแอตเทิล (Seattle) ได้ให้เป้าหมายของตรอก (Alleys) ที่มีชีวิตชีวาไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. คุณภาพของพื้นที่สาธารณะ (Quality of Public Space)

พื้นที่สาธารณะที่ดีควรอยู่ในระยะเดินถึง 5 นาทีจากผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่ ความหลากหลายของประเภทของพื้นที่ก็มีความสำคัญต่อประสบการณ์ในเมืองที่น่าตื่นเต้นและตรอกเป็นสถานที่ที่สมบูรณ์แบบสำหรับการกระตุ้นความมีชีวิตชีวาในเมือง

2. สุขภาพและภาพของเมือง (Health and Image of The City)

ตรอก เป็นพื้นที่ที่สำคัญของเมือง ควรส่งเสริมเครือข่ายสีเขียว สร้างเมืองสีเขียวผ่านตรอกสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพสำหรับผู้คนและระบบนิเวศในหน่วยย่อยของเมือง

3. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับผู้คน (Safer Environment for People)

สร้างสภาพแวดล้อมที่ป้องกันการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่ เพิ่มกิจกรรมหลากหลายให้ตรอกมีชีวิตชีวา เช่น มีร้านค้าปลีก, ร้านอาหาร, สถานที่จัดงานศิลปะและอุตสาหกรรมขนาดเล็ก บริเวณพื้นที่หน้าอาคารและพื้นที่ภายในตรอก มีการใช้งานตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้คนสอดส่องดูแลและเพื่อความปลอดภัยของทุกคน

2.5.3 Activating Urban Space: A Strategy for Alleys & Passages

การศึกษาตรอก (Alleys) และทางเดิน (Passages) และพื้นที่โดยรอบเมืองเมอร์มิงแฮม โดยมีการจำแนก ตรอก (Alleys) และทางเดิน (Passages) เป็นหมวดหมู่ต่างๆ ตามการใช้งาน

การใช้งานพื้นที่ตรอก (Alleys) และทางเดิน (Passages) ในเมืองต่าง ๆ ทั่วโลกมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้งาน เช่น บริการยานพาหนะ บริการเก็บขยะ บริการจัดส่งสินค้า แตกต่างกันตามการใช้งาน รูปแบบการใช้งานถูกซ่อนตัวอยู่ตามด้านหลังและด้านข้างอาคาร พบมากในพื้นที่เมืองเก่าชุมชนเก่า มักพบเห็นได้ตามพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ ตรอก (Alleys) และทางเดิน (Passages) สามารถเชื่อมโยงถึงกันหมด แต่ในหลายๆ เมืองมักมองข้ามทำให้พื้นที่บริเวณนี้ไม่ได้รับการออกแบบที่ดี ทั้งที่ตรอก (Alleys) และทางเดิน (Passages) มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่ดี ด้วยเอกลักษณ์ของพื้นที่และการทำกิจกรรมของผู้คนที่มีความหลากหลาย ผ่านการใช้งานพื้นที่ตรอกระหว่างอาคารที่อยู่ติดกัน

คุณสมบัติที่ทำให้ ตรอก (Alleys) และทางเดิน (Passages) มีชีวิตชีวา ได้แก่ กิจกรรม (Events) , เฟอร์นิเจอร์(Furniture), แสงสว่าง(Lighting), การจัดสวน (Landscaping)

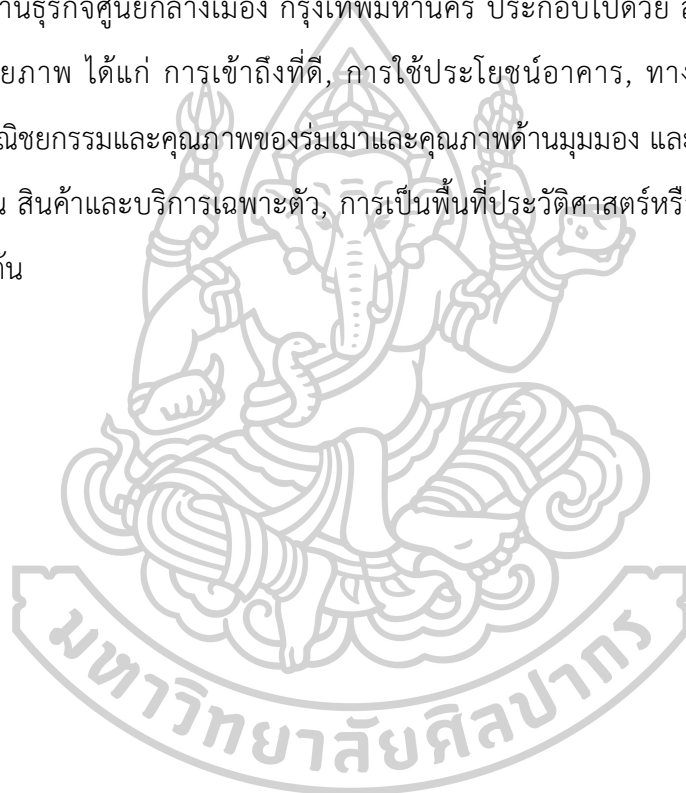
องค์ประกอบสำคัญของตรอก ที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่

- 1.สภาพการเดิน (walking conditions)
- 2.ทางเดินเท้าพื้นที่โดยรอบถนน (pedestrian presence on surrounding streets)
- 3.แสงสว่าง (existence of lighting) มีแสงสว่างที่เหมาะสม ให้ความรู้สึกปลอดภัย
- 4.มีกิจกรรมการค้า เพื่อให้หน้าอาคารมีความน่าสนใจ (Interesting building facades)

2.5.4 ซอย: พื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับคนเดินเท้าในพื้นที่ธุรกิจศูนย์กลางเมือง

กรุงเทพมหานคร

วาณัฏฐ์ ท่องเหลือง (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ซอย: พื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับคนเดินเท้าในพื้นที่ธุรกิจศูนย์กลางเมือง กรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพของซอยในประเด็นพื้นที่ว่างสาธารณะโดยวิเคราะห์หาคุณสมบัติของซอยที่ดีในย่านธุรกิจศูนย์กลางเมืองกรุงเทพฯ ที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้ซอยเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับคนเดินเท้า พบว่า ซอยที่ประสบผลสำเร็จในย่านธุรกิจศูนย์กลางเมือง กรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วย สองส่วนหลักๆ คือ (1) สภาพทางกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึงที่ดี, การใช้ประโยชน์อาคาร, ทางเดินเท้าที่หลากหลาย โดยเฉพาะพาณิชยกรรมและคุณภาพของร่มเงาและคุณภาพด้านมุมมอง และ (2) คุณลักษณะพิเศษของซอย เช่น สิ้นค้าและบริการเฉพาะตัว, การเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์หรือการมีสถาปัตยกรรมที่สวยงาม เป็นต้น

2.6 สรุปกรอบแนวคิดในการศึกษา

2.6.1 ความสำคัญของการเดินเท้า

การเดินเท้าเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ในระดับบุคคลการเดินเท้าช่วยเพิ่มระดับกิจกรรมทางกายและสร้างเสริมสุขภาพของผู้คนในชีวิตประจำวัน ที่สามารถทำได้ง่าย และไม่มีค่าใช้จ่าย ในระดับสังคม การเดินเท้าช่วยกระจายรายได้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับย่าน ตลอดจนการส่งเสริมความเท่าเทียมและความสัมพันธ์ในแนวราบของผู้คนในสังคม แนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการขนส่งมวลชนและการเดินทางทางเลือก เช่น การเดินและปั่นจักรยานเพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและลดมลพิษทำให้แนวคิดของการพัฒนาเมืองที่เหมาะสมกับการเดิน (Walkable City) เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่หลายเมืองทั่วโลกนำมาใช้ในการสร้างความยั่งยืน

ทางเดินเท้าจึงถูกมองในมิติของการพัฒนาที่ครอบคลุมเรื่องการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ ที่สวยงามและใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมของเมือง นอกเหนือจากการเดินทางเพียงอย่างเดียว ซึ่งในหลายเมืองพบว่าคนเดินเท้ามีพฤติกรรมการเดินที่ช้าลงเมื่อมีการหยุดสังเกตกิจกรรมข้างทาง มีการนั่งพักริมทางที่เป็นร้านกาแฟและร้านอาหารช่วยสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับเมือง ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนและกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น ทางเท้าที่เคยเป็นเพียงเส้นทางสัญจรสายตรง เริ่มมีการให้ความสำคัญกับการรักษาความสะอาดและการซ่อมแซมเพื่อให้เดินสะดวกมากขึ้น แต่การพัฒนาทางเท้าให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงการเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมและชุมชนที่อาศัยบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้ทางเท้าไม่ใช่แค่เส้นทางสัญจร แต่เป็นส่วนหนึ่งของการเพิ่มคุณภาพชีวิตทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ

เส้นทางเดินเท้าในตรอกบริเวณพื้นที่เมืองเก่าชุมชนเก่าหลายๆเมือง มีสภาพแวดล้อมเป็นมิตรต่อการเดินเท้า มีความสะดวก มีความปลอดภัย เข้าถึงได้ง่าย ในเมืองประวัติศาสตร์หลายๆ เมืองตรอกเป็นเส้นทางเดินที่มีเสน่ห์อย่างหนึ่งของเมือง มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ไม่ต่างจากตรอกในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่มีความเป็นถิ่นที่ (Place) เป็นพื้นที่ว่างสาธารณะขนาดเล็กที่แทรกตัวอยู่ในชุมชน เป็นพื้นที่ทางสังคมของชุมชนในบริบทของสังคมไทย มีความสำคัญกับหน่วยย่อยทางสังคม มีการเคลื่อนไหวของผู้คน มีกิจกรรม เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับชุมชน ผู้คนออกว่าพบปะทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดปฏิสัมพันธ์กัน สร้างความมีชีวิตชีวาในชุมชน นอกจากนี้ตรอกยังถูกใช้สำหรับเป็นทางลัด

ที่เชื่อมต่อกันเป็นโครงข่ายที่รู้จักเฉพาะผู้ใช้ภายในชุมชนเท่านั้น โดยชื่อของตรอกยังสามารถเป็นภาพสะท้อนประวัติศาสตร์ ภาพจำของความเป็นถิ่นได้ดี และยังคงพบเห็นวัฒนธรรมการใช้ตรอกได้ตามเขตเมืองเก่าหรือย่านอนุรักษ์

2.6.2 ลักษณะเส้นทางเดินเท้าที่น่าเดิน

เส้นทางเดินเท้าที่น่าเดินไม่เพียงแต่เป็นเส้นทางสัญจรเพียงอย่างเดียว ต้องมีคุณสมบัติเป็นพื้นที่สาธารณะที่เป็นอเนกประโยชน์ ซึ่งเส้นทางเดินในบริบทของประเทศไทยเป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคมของชุมชน มีความหลากหลายของกิจกรรม ผู้คน มีการใช้งานพื้นที่ตลอดทั้งวัน โดยได้ทำการศึกษาเส้นทางในตรอกพื้นที่เขตพระนคร ที่มีลักษณะทางกายภาพที่เอื้อต่อการเดินเท้า เนื่องจากเป็นพื้นที่เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องของเส้นทาง มีการเชื่อมโยงไปยังพื้นที่โดยรอบได้ สะดวกด้วยการสัญจรทางเท้าเป็นหลัก และเป็นเส้นทางสัญจรลัดเลาะเชื่อมโยงพื้นที่ผ่านย่านเก่า ชุมชนเก่าที่เต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต สถาปัตยกรรม การค้า ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญๆ เขตพระนครมีความโดดเด่นของพื้นที่ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และชุมชนเกิดขึ้นมากมายผ่านเส้นทางเดินเท้าตรอก นอกจากจะมีสภาพแวดล้อมที่น่าเดินแล้ว ต้องมีความสะดวกสบาย มีร่มเงา มีที่นั่งพักคอยและสามารถเข้าถึงได้ง่าย เข้าถึงได้จากการมองเห็นได้ทั้งจากระยะไกลและระยะใกล้

คุณสมบัติและลักษณะของตรอกน่าเดิน สรุปได้ดังนี้

- 1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน
คนเดินมากเดินน้อยบ่งบอกถึงควมมีชีวิตชีวาของพื้นที่
- 2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง
เข้าถึงได้ง่ายจากถนนสายหลัก สามารถลัดเลาะไปยังพื้นที่อื่นได้
- 3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์
เส้นทางเดินเท้ามีความหลากหลายของกิจกรรม ผู้คนหลากหลายกลุ่มสังคม มีการใช้งานหลากหลายช่วงเวลา
- 4) มีความน่าดึงดูด
เช่น วิถีชีวิตชุมชน สถาปัตยกรรมเก่า ศาสนสถาน สถานที่สำคัญในพื้นที่ เป็นต้น

5) สภาพแวดล้อมในตรอก

เช่น มีร่มเงา เดินได้สะดวก มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม

คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดินทั้ง 5 ประการ เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเบื้องต้นในการคัดเลือกพื้นที่ตรอกนำเดิน กรณีศึกษาตรอกในเขตพระนคร จากจำนวน 26 ตรอก ที่ประกาศลงทะเบียนทางหลวงท้องถิ่นแล้วในเขตพระนคร กรุงเทพฯ (กลุ่มกลาง)

2.6.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าได้ 5 ประการ ดังนี้

1) สภาพแวดล้อม

- ภูมิทัศน์ทางเดิน เช่น พื้นผิวทาง พืชพรรณ ระบบแสงสว่าง อุปกรณ์ประกอบถนน (street furniture) เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย ถังขยะ
- ขนาดทางเดิน เช่น พื้นที่และขนาด, ความกว้างของช่องทางเดิน
- มุมมอง มีความต่อเนื่องของมุมมอง
- เอกลักษณะของพื้นที่ มีลักษณะที่สะท้อนเรื่องราวและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง

- เข้าถึงได้ง่าย
- มีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่อื่นได้
- มีความต่อเนื่องของการเดิน

3) ความสะดวกสบาย

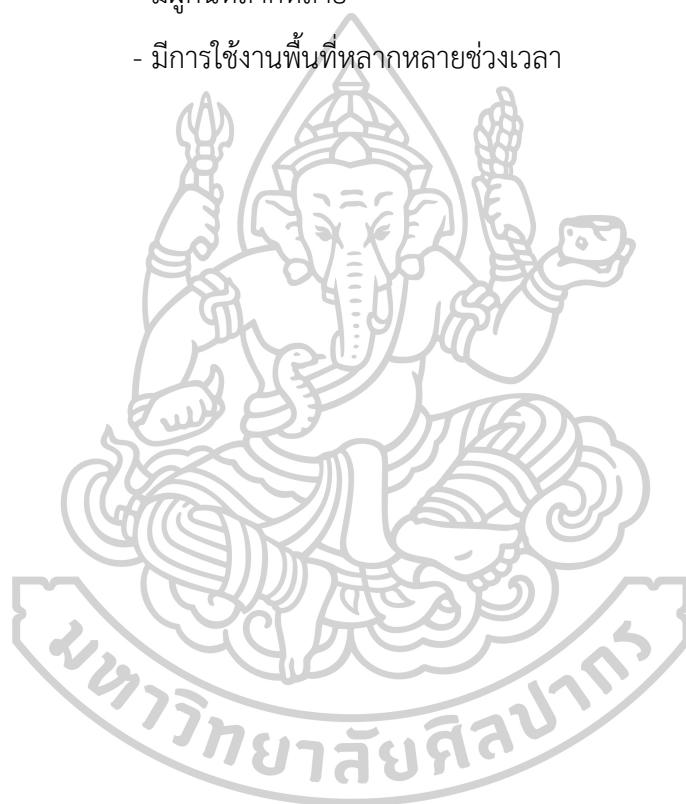
- มีระเบียบ
- เดินได้สะดวก ไม่เป็นหลุดเป็นบ่อ
- มีร่มเงา สามารถบังแดดกันฝนได้
- มีป้ายสัญลักษณ์

4) ความปลอดภัย

- มีสายตาสอดส่องดูแล
- มีแสงสว่างที่เหมาะสม
- มีการใช้พื้นที่ทั้งวัน ทั้งกลางวันและกลางคืน

5) ความหลากหลาย

- มีกิจกรรมที่หลากหลาย น่าดึงดูด
- มีผู้คนหลากหลาย
- มีการใช้งานพื้นที่หลากหลายช่วงเวลา

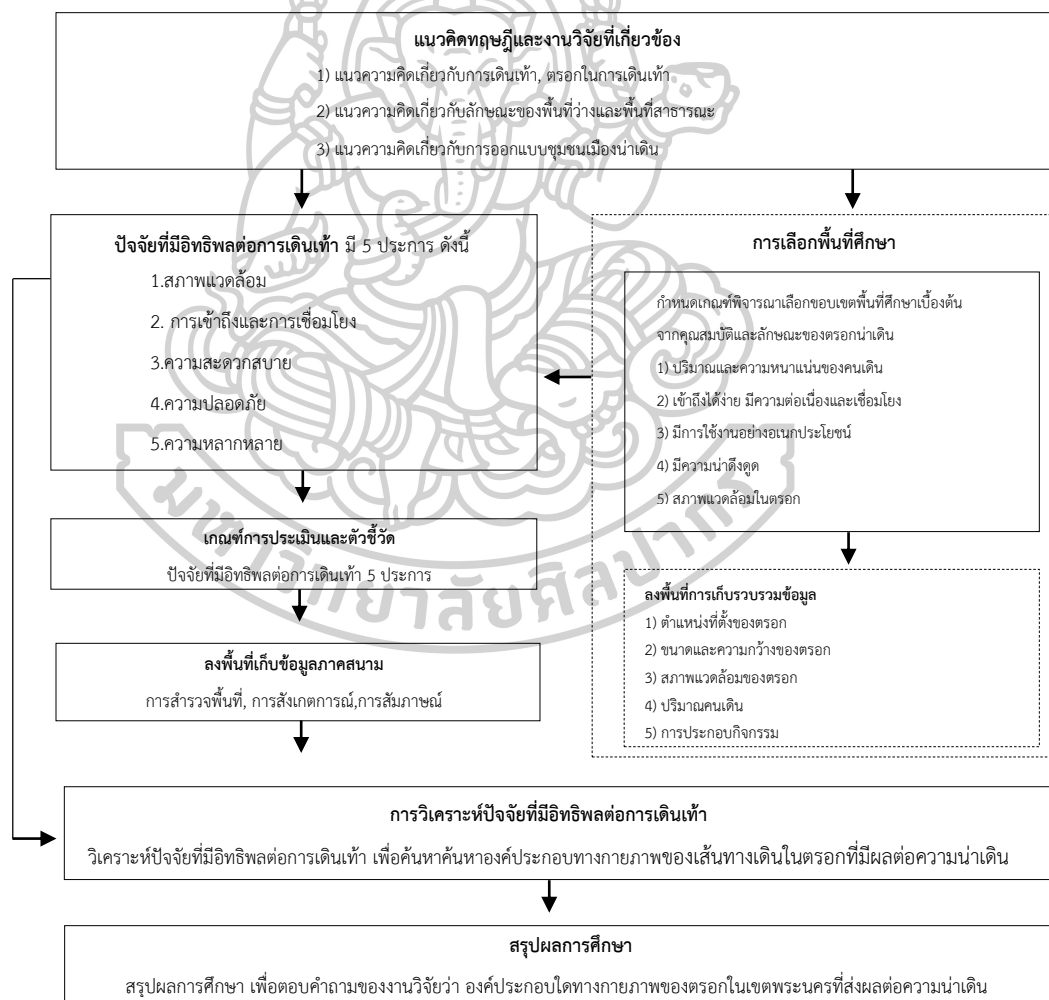

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เนื้อหาในบทนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดกระบวนการ วิธีการดำเนินการวิจัย รวมถึงแหล่งที่มาของข้อมูล เครื่องมือในการศึกษาวิจัย ตลอดจนการเลือกบริบทพื้นที่ศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลการศึกษาวิจัยทั้งหมดอย่างเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 การกำหนดรูปแบบการศึกษา

ภาพที่ 19 แสดงกระบวนการขั้นตอนกำหนดรูปแบบการศึกษาวิจัย

ที่มา : ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3.2 แหล่งที่มาของข้อมูล

การศึกษาวิจัยได้มาจากหลายแหล่งข้อมูลทั้งในส่วนของข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยแหล่งที่มาของข้อมูลสามารถแบ่งได้ดังนี้

3.2.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวความคิดเกี่ยวกับการเดินเท้า ตรอกในการเดินเท้า, ลักษณะของพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ รวมถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมืองน่าเดิน เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวความคิด คำถามงานวิจัย เกณฑ์ในการพิจารณาพื้นที่และวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าและความน่าเดินในตรอก

3.2.2 การลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสำรวจพื้นที่(Survey) ผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจตำแหน่งที่ตั้งตรอกในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร (กลุ่มกลาง) เพื่อพิจารณาคัดเลือกขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา โดยวิเคราะห์จากคุณสมบัติและลักษณะของตรอกน่าเดิน เก็บข้อมูลข้อมูลสภาพทางกายภาพ พร้อมทั้งบันทึกภาพถ่ายด้วยกล้องถ่ายรูป

2) การสังเกตการณ์(Observation) ผู้วิจัยลงพื้นที่ เพื่อที่เก็บข้อมูลพฤติกรรมการเดินเท้า กิจกรรมการใช้งานพื้นที่ในตรอก โดยการสังเกตการณ์และจดบันทึก พร้อมบันทึกภาพถ่ายด้วยกล้องถ่ายรูป

3) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ผู้วิจัยทำการออกแบบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าและทัศนคติที่มีต่อความน่าเดินในตรอก โดยเก็บข้อมูลจากผู้ใช้งานในตรอก พร้อมทั้งให้คะแนนความน่าเดินจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกนั้น ๆ

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าและเครื่องมือในการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า	เครื่องมือในการวิจัย			แหล่งข้อมูล	
	สำรวจพื้นที่	สังเกตพฤติกรรม ผู้เดินเท้า	สัมภาษณ์ถึง โครงสร้าง		
1.สภาพแวดล้อม	- ภูมิทัศน์ทางเดิน เช่น พื้นผิวทาง, พืชพรรณ, ระบบแสงสว่าง, อุปกรณ์ประกอบถนน (street furniture)	✓	-	✓	แผนที่, ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- ขนาดทางเดิน เช่น พื้นที่และขนาด, ความกว้างของทางเดิน	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- มีความต่อเนื่องของมุมมอง	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- มีเอกลักษณ์ของพื้นที่ มีลักษณะที่สะท้อนเรื่องราวและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง	- เข้าถึงได้ง่าย	✓	-	✓	แผนที่, ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- มีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่อื่นได้	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- มีความต่อเนื่องของการเดิน	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
3) ความสะดวกสบาย	- มีระเบียบเรียบร้อย	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- เดินได้สะดวก ไม่เป็นหลุดเป็นบ่อ	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- ร่มเงา สามารถบังแดดกันฝนได้	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- มีป้ายบอกทาง,ป้ายสัญลักษณ์	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
4) ความปลอดภัย	- มีสายตาสอดส่องดูแล	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- มีแสงสว่างที่เหมาะสม	✓	-	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- มีการใช้พื้นที่ทั้งวัน ทั้งกลางวันและกลางคืน	✓	✓	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
5) ความหลากหลาย	- มีกิจกรรมที่หลากหลาย น่าดึงดูด	✓	✓	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- มีผู้คนหลากหลายกลุ่มสังคม	✓	✓	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม
	- มีการใช้งานพื้นที่หลากหลายช่วงเวลา	✓	✓	✓	ลงพื้นที่ภาคสนาม

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3.4 การเลือกบริบทพื้นที่ศึกษา

งานวิจัยนี้แบ่งการเลือกพื้นที่เป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกพื้นที่เบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตรอก จากประกาศลงทะเบียนทางหลวงท้องถิ่น พบว่าในเขตพระนคร กรุงเทพฯ (กลุ่มกลาง) มีจำนวนตรอกที่มากกว่าเขตอื่น ๆ โดยมีตรอกจำนวน 26 ตรอก (ภาพที่ 2) ซึ่งตั้งอยู่ในย่านเมืองเก่าชุมชนเก่า มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเดินเท้า

ขั้นตอนที่ 2 เลือกพื้นที่ทำการสำรวจจากปัจจัยพื้นฐานในการพิจารณาตรอกน่าเดิน โดยจะดำเนินการคัดเลือกตรอกที่มีคุณสมบัติและลักษณะของตรอกน่าเดิน ดังนี้

- 1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน
- 2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง

- 3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์
- 4) มีความน่าดึงดูด
- 5) สภาพแวดล้อมในตรอก

ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคุณสมบัติและลักษณะของตรอกน่าเดิน โดยลงพื้นที่เบื้องต้นสำรวจพื้นที่ตรอก จำนวน 26 ตรอก ในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร (กลุ่มกลาง) ตามประกาศลงทะเบียนทางหลวงท้องถิ่น(เขตพระนคร, 2560) เก็บข้อมูลสภาพทางกายภาพของพื้นที่ โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ มีเค้าโครงแบบแผนประเด็นในการเก็บข้อมูลและบันทึกข้อมูล

จากการสำรวจพื้นที่พบว่า ตรอกที่มีคุณสมบัติและลักษณะของตรอกน่าเดิน มีจำนวน 10 ตรอก 4 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ A : ตรอกไก่อแจ้-ตรอกเขียนนิवास, พื้นที่ B : ตรอกมะยม-ตรอกกษาปณ์, พื้นที่ C : ตรอกศิลป์-ตรอกตึกดิน-ตรอกวัดราชัน์ดดา-ตรอกนาวา และพื้นที่ D : ตรอกนคร-ตรอกมหาธาตุ ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงลึกต่อไป ข้อมูลเบื้องต้นทั้ง 4 พื้นที่มีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 20 แสดงตรอกที่มีคุณสมบัติและลักษณะของตรอกน่าเดิน

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 2 แสดงสภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก

ชื่อตรอก	สภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก	
A1.ตรอกไก่อแจ้		
	คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน	
	1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	มีคนเดินไปมามากน้อยเป็นระยะตลอดทั้งวัน ทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ
	2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากถนนพระอาทิตย์ ป้อมพระสุเมรุ สวนสันติชัยปราการ และสามารถเดินเชื่อมไปยังท่าเรือพระอาทิตย์ได้
	3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	สองข้างทางในตรอกมีทั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและร้านอาหาร ร้านซักรีด และห้องพัก
	4) มีความน่าดึงดูด	ใกล้สวนสันติชัยปราการ ใกล้ทางเรือพระอาทิตย์ สามารถเดินเชื่อมไปยังถนนข้าวสารและบางลำพูได้ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
5) สภาพแวดล้อมในตรอก	ทางเดินในตรอกค่อนข้างกว้าง เดินได้สะดวก มีร่มเงาของต้นไม้และอาคาร มีภาพวาดฝาผนังบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์	
A2.ตรอกเขียนนิวาส		
	คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน	
	1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินไปมามากน้อยเป็นระยะตลอดทั้งวัน ทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ
	2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากถนนพระอาทิตย์ ป้อมพระสุเมรุ สวนสันติชัยปราการ และสามารถเดินเชื่อมไปยังท่าเรือพระอาทิตย์ได้ เชื่อมต่อกับตรอกไก่อแจ้
	3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	สองข้างทางในตรอกมีทั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย
	4) มีความน่าดึงดูด	ใกล้สวนสาธารณะสวนสันติชัยปราการ ใกล้ทางเรือพระอาทิตย์ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
5) สภาพแวดล้อมในตรอก	ทางเดินในตรอกค่อนข้างกว้าง เดินได้สะดวก มีร่มเงาของต้นไม้และอาคาร ตรอกจะสั้นกว่าตรอกไก่อแจ้	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 2 แสดงสภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก (ต่อ)

ชื่อตรอก	สภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก										
B1.ตรอกมะยม	<div data-bbox="683 409 1318 703" data-label="Image"> </div> <p data-bbox="826 712 1126 741">คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน</p> <table border="1" data-bbox="555 748 1394 1176"> <tr> <td data-bbox="555 748 804 824">1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน</td> <td data-bbox="804 748 1394 824">คนเดินไปมามากน้อยเป็นระยะ มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นเส้นทางลัดเลาะจากถนนจักรพงษ์ไปยังถนนราชดำเนิน</td> </tr> <tr> <td data-bbox="555 824 804 943">2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง</td> <td data-bbox="804 824 1394 943">เข้าถึงได้ง่ายจากถนนจักรพงษ์ ย่านบางลำพู และถนนราชดำเนิน สามารถเชื่อมต่อไปยังตรอกกษาปณ์และซอยรามบุตรีได้ สามารถลัดเลาะไปยังถนนราชดำเนินได้</td> </tr> <tr> <td data-bbox="555 943 804 1019">3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์</td> <td data-bbox="804 943 1394 1019">การใช้งานในตรอกส่วนใหญ่จะเป็นเกรทเฮาส์ ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว มีร้านอาหารไทยและต่างชาติ ผับบาร์</td> </tr> <tr> <td data-bbox="555 1019 804 1097">4) มีความน่าดึงดูด</td> <td data-bbox="804 1019 1394 1097">เป็นเส้นทางที่สามารถเชื่อมจากถนนจักรพงษ์ ย่านข้าวสาร ไปยังถนนราชดำเนินได้ ในระยะทางที่สั้น</td> </tr> <tr> <td data-bbox="555 1097 804 1176">5) สภาพแวดล้อมในตรอก</td> <td data-bbox="804 1097 1394 1176">เป็นตรอกที่แคบ ส่วนใหญ่จะใช้การเดินทางเท้าเป็นหลัก แต่มีการสัญจรของรถจักรยานยนต์อยู่บ้างเป็นระยะ</td> </tr> </table>	1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินไปมามากน้อยเป็นระยะ มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นเส้นทางลัดเลาะจากถนนจักรพงษ์ไปยังถนนราชดำเนิน	2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากถนนจักรพงษ์ ย่านบางลำพู และถนนราชดำเนิน สามารถเชื่อมต่อไปยังตรอกกษาปณ์และซอยรามบุตรีได้ สามารถลัดเลาะไปยังถนนราชดำเนินได้	3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	การใช้งานในตรอกส่วนใหญ่จะเป็นเกรทเฮาส์ ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว มีร้านอาหารไทยและต่างชาติ ผับบาร์	4) มีความน่าดึงดูด	เป็นเส้นทางที่สามารถเชื่อมจากถนนจักรพงษ์ ย่านข้าวสาร ไปยังถนนราชดำเนินได้ ในระยะทางที่สั้น	5) สภาพแวดล้อมในตรอก	เป็นตรอกที่แคบ ส่วนใหญ่จะใช้การเดินทางเท้าเป็นหลัก แต่มีการสัญจรของรถจักรยานยนต์อยู่บ้างเป็นระยะ
1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินไปมามากน้อยเป็นระยะ มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นเส้นทางลัดเลาะจากถนนจักรพงษ์ไปยังถนนราชดำเนิน										
2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากถนนจักรพงษ์ ย่านบางลำพู และถนนราชดำเนิน สามารถเชื่อมต่อไปยังตรอกกษาปณ์และซอยรามบุตรีได้ สามารถลัดเลาะไปยังถนนราชดำเนินได้										
3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	การใช้งานในตรอกส่วนใหญ่จะเป็นเกรทเฮาส์ ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว มีร้านอาหารไทยและต่างชาติ ผับบาร์										
4) มีความน่าดึงดูด	เป็นเส้นทางที่สามารถเชื่อมจากถนนจักรพงษ์ ย่านข้าวสาร ไปยังถนนราชดำเนินได้ ในระยะทางที่สั้น										
5) สภาพแวดล้อมในตรอก	เป็นตรอกที่แคบ ส่วนใหญ่จะใช้การเดินทางเท้าเป็นหลัก แต่มีการสัญจรของรถจักรยานยนต์อยู่บ้างเป็นระยะ										
B2.ตรอกกษาปณ์	<div data-bbox="667 1211 1345 1491" data-label="Image"> </div> <p data-bbox="826 1500 1126 1529">คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน</p> <table border="1" data-bbox="555 1536 1394 1890"> <tr> <td data-bbox="555 1536 804 1612">1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน</td> <td data-bbox="804 1536 1394 1612">คนเดินไปมามากน้อยเป็นระยะ ส่วนใหญ่ใช้เป็นการลัดเลาะจากถนนสายหลัก</td> </tr> <tr> <td data-bbox="555 1612 804 1688">2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง</td> <td data-bbox="804 1612 1394 1688">เข้าถึงได้ง่ายจากซอยรามบุตรี ถนนข้าวสาร เชื่อมมายังถนนจักรพงษ์ วัดชนะสงคราม และย่านบางลำพู</td> </tr> <tr> <td data-bbox="555 1688 804 1765">3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์</td> <td data-bbox="804 1688 1394 1765">การใช้งานในตรอกเป็นตรอกที่สั้น แต่มีการใช้งานค่อข้างเยอะและเป็นเส้นทางลัดเลาะเชื่อมมายังถนนสายหลัก</td> </tr> <tr> <td data-bbox="555 1765 804 1843">4) มีความน่าดึงดูด</td> <td data-bbox="804 1765 1394 1843">เป็นเส้นทางที่สั้นแต่สามารถเชื่อมไประหว่างถนนข้าวสาร ย่านบางลำพูได้</td> </tr> <tr> <td data-bbox="555 1843 804 1890">5) สภาพแวดล้อมในตรอก</td> <td data-bbox="804 1843 1394 1890">เป็นตรอกที่แคบ ส่วนใหญ่คนเดินจะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เดินเชื่อมระหว่างถนนข้าวสารและย่านบางลำพู</td> </tr> </table>	1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินไปมามากน้อยเป็นระยะ ส่วนใหญ่ใช้เป็นการลัดเลาะจากถนนสายหลัก	2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากซอยรามบุตรี ถนนข้าวสาร เชื่อมมายังถนนจักรพงษ์ วัดชนะสงคราม และย่านบางลำพู	3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	การใช้งานในตรอกเป็นตรอกที่สั้น แต่มีการใช้งานค่อข้างเยอะและเป็นเส้นทางลัดเลาะเชื่อมมายังถนนสายหลัก	4) มีความน่าดึงดูด	เป็นเส้นทางที่สั้นแต่สามารถเชื่อมไประหว่างถนนข้าวสาร ย่านบางลำพูได้	5) สภาพแวดล้อมในตรอก	เป็นตรอกที่แคบ ส่วนใหญ่คนเดินจะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เดินเชื่อมระหว่างถนนข้าวสารและย่านบางลำพู
1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินไปมามากน้อยเป็นระยะ ส่วนใหญ่ใช้เป็นการลัดเลาะจากถนนสายหลัก										
2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากซอยรามบุตรี ถนนข้าวสาร เชื่อมมายังถนนจักรพงษ์ วัดชนะสงคราม และย่านบางลำพู										
3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	การใช้งานในตรอกเป็นตรอกที่สั้น แต่มีการใช้งานค่อข้างเยอะและเป็นเส้นทางลัดเลาะเชื่อมมายังถนนสายหลัก										
4) มีความน่าดึงดูด	เป็นเส้นทางที่สั้นแต่สามารถเชื่อมไประหว่างถนนข้าวสาร ย่านบางลำพูได้										
5) สภาพแวดล้อมในตรอก	เป็นตรอกที่แคบ ส่วนใหญ่คนเดินจะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เดินเชื่อมระหว่างถนนข้าวสารและย่านบางลำพู										

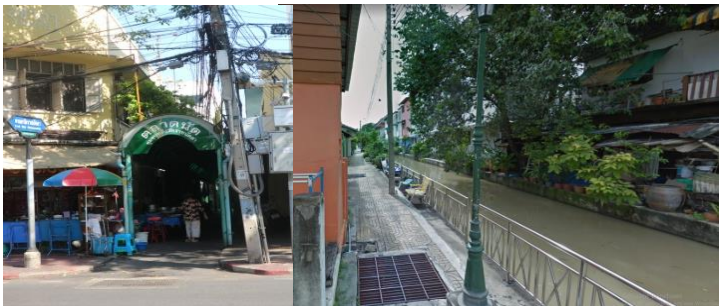

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 2 แสดงสภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก (ต่อ)

ชื่อตรอก	สภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก	
C1.ตรอกศิลป์		
	คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน	
1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินในตรอกศิลป์ ส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชนและพื้นที่โดยรอบ	
2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากถนนดินสอ ต่อเนื่องกับตรอกตึกดิน และเชื่อมโยงไปยังถนนราชดำเนินและถนนตะนาวได้ คนในชุมชนจะใช้ลัดเลาะผ่านไปมา	
3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	เป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีการใช้พื้นที่สาธารณะที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมค้าปลีก การชุมนุมทำกิจกรรมในชุมชน การพักผ่อน	
4) มีความน่าดึงดูด	เป็นชุมชนเก่าแก่ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์	
5) สภาพแวดล้อมในตรอก	มีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สามารถเดินเท้าได้สะดวก มีที่นั่งพักผ่อนริมคลองตลอดตัวตรอกนี้ตลอด	
C2.ตรอกตึกดิน		
	คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน	
1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินในตรอกตึกดิน ส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชนและพื้นที่โดยรอบ	
2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากถนนดินสอ ต่อเนื่องกับตรอกตึกศิลป์	
3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	สองข้างทางในตรอกเป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ห้องพัก ร้านอาหาร ร้านกาแฟ มีกิจกรรมในชุมชน	
4) มีความน่าดึงดูด	เป็นชุมชนเก่าแก่ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์	
5) สภาพแวดล้อมในตรอก	ทางเดินในตรอกสามารถเดินได้สะดวก มีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น ตรอกจะสั้นกว่าตรอกศิลป์	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 2 แสดงสภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก (ต่อ)

ชื่อตรอก	สภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก	
C.3. ตรอกวัดราชันดคา		
	คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน	
	1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินในตรอกวัดราชันดคาส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน ชาวราชการพนักงานบริษัท บริเวณเสาชิงช้าและพื้นที่โดยรอบ
	2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากถนนดินสอ หลังลานคนเมืองย่านเสาชิงช้า
	3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	สองข้างทางในตรอกเป็นบ้านพักอาศัยและมีตลาดภายในตรอก
	4) มีความน่าดึงดูด	เป็นชุมชนเก่าแก่ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มีตลาดขายของจิปาถะ
5) สภาพแวดล้อมในตรอก	เส้นทางเดินในตรอกจะขนานกับคลองรอบกรุง การสัญจรในตรอกใช้การเดินเท้าเป็นหลัก มีริมเงาของต้นไม้และอาคาร	
C4. ตรอกนาวา		
	คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน	
	1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินค่อนข้างเยอะตลอดทั้งวัน ทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว
	2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากถนนดินสอ บริเวณลานคนเมือง ย่านเสาชิงช้าและถนนตะนาว ต่อเนื่องไปยังถนนแพร่งนารายณ์ และตรอกนาวายังต่อเนื่องกับซอยหลังโบสถ์พราหมณ์
	3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	สองข้างทางในตรอกเป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย อาคารพาณิชย์ ร้านค้าที่หลากหลาย ทั้งร้านกาแฟร้านอาหาร ช่วงเย็นจะมีร้านอาหารรถเข็น
	4) มีความน่าดึงดูด	เป็นย่านที่รวมแหล่งอาหาร น่าดึงดูด อยู่ใกล้เสาชิงช้า และแพร่งนารายณ์ ศาลเจ้าพ่อเสือ
5) สภาพแวดล้อมในตรอก	ตรอกค่อนข้างกว้าง ทำให้มีรถผ่านไปมา และมีการจอดรถสองข้างทาง มีริมเงาจากตัวอาคาร	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 2 แสดงสภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก (ต่อ)

ชื่อตรอก	สภาพแวดล้อมพื้นที่ของตรอก	
D1.ตรอกนคร		
คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน		
1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินเยอะตลอดทั้งวัน เป็นตรอกตลาดพระที่ใหญ่ มีร้านขายอาหาร และห้องเสื้อ	
2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายจากถนนมหาราชและท่าเรือมหาราช อยู่ห่างไกลจากตรอกวัดมหาราช สามารถเดินเชื่อมไปยังท่าพระจันทร์และท่าช้างได้	
3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	มีความหลากหลายของกิจกรรม ทั้งแหล่งรวมพระเครื่อง ร้านอาหารและห้องเสื้อ มีการพูดคุยปฏิสัมพันธ์กันของพ่อค้าแม่ค้าและคนเดิน	
4) มีความน่าดึงดูด	เป็นตรอกตลาดพระและเป็นแหล่งรวมห้องเสื้อ	
5) สภาพแวดล้อมในตรอก	มีร้านขายพระเครื่องวางแผงหน้าร้าน มีห้องเสื้อ ทางค่อนข้างแคบ บ้างก็ใช้เป็นเส้นทางลัดไปยังท่าพระจันทร์	
D2.ตรอกมหาธาตุ		
คุณสมบัติและลักษณะของตรอกนำเดิน		
1) ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน	คนเดินเยอะตลอดทั้งวัน เป็นตรอกตลาดพระที่ใหญ่	
2) เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง	สามารถเข้าถึงได้ง่ายจากถนนมหาราชและท่าเรือมหาราช อยู่ห่างไกลจากตรอกนคร สามารถเดินเชื่อมไปยังท่าพระจันทร์และท่าช้างได้	
3) มีการใช้งานอย่างอเนกประโยชน์	มีการปฏิสัมพันธ์กันของเซียนพระ เป็นแหล่งรวมของเซียนพระ	
4) มีความน่าดึงดูด	เป็นตลาดพระและเป็นทางที่เชื่อมไปยังท่าเรือท่ามหาราช	
5) สภาพแวดล้อมในตรอก	มีร้านขายพระตลอดทั้งแนว วางแผงขายหน้าร้าน ทางเดินในตรอกค่อนข้างแคบ	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก ดำเนินการพิจารณาจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้า 5 ประการ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงสำรวจพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์โดยตรงเพื่อให้ได้รายละเอียดมากขึ้น

3.5.1 การสำรวจพื้นที่และสังเกตการณ์เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า

ตารางที่ 3 แสดงประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือในการสำรวจตรอก

การเก็บรวบรวมข้อมูล	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า					เครื่องมือ	แหล่งที่มา
	สภาพแวดล้อม	การเข้าถึงและการเชื่อมโยง	ความสะดวกสบาย	ความปลอดภัย	ความหลากหลาย		
1) ตำแหน่งที่ตั้งของย่านเมือง		✓				แผนที่,สำรวจพื้นที่	Google Earth, Google Map,
2) ขนาดและความกว้างของตรอก	✓	✓				สำรวจพื้นที่	ลงพื้นที่ภาคสนาม
3) สภาพแวดล้อมของตรอก	✓		✓	✓		สังเกตการณ์	ลงพื้นที่ภาคสนาม
4) ปริมาณคนเดิน		✓			✓	สังเกตการณ์บันทึกพฤติกรรม	ลงพื้นที่ภาคสนาม
5) การประกอบกิจกรรม	✓			✓	✓	สังเกตการณ์	ลงพื้นที่ภาคสนาม

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3.5.2 การออกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การออกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์มีเค้าโครงแบบแผน จะทำการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานในตรอก ในประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าและทัศนคติต่อความน่าเดิน โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัย จำนวน 5 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์และสรุปผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกต่อไป

- ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (แสดงในภาคผนวก ก)

3.6 วิธีการประเมินปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า

3.6.1 เกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัด

ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์การประเมินจากการทบทวนวรรณกรรม ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดระดับคะแนนและตัวชี้วัดในแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า 5 ประการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) สภาพแวดล้อมของตรอก

ตารางที่ 4 แสดงเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของตรอก

สภาพแวดล้อม	ระดับคะแนน		ตัวชี้วัด
- พื้นผิวทาง วัสดุปูพื้นมีลักษณะที่เหมาะสมแข็งแรงทนทาน กันลื่น	3	มาก	พื้นผิวทางวัสดุปูพื้นมีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพสมบูรณ์ ไม่ลื่น
	2	ปานกลาง	พื้นที่ผิวทางวัสดุปูพื้นมีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพไม่สมบูรณ์ มีการยุบบ้างเล็กน้อย แต่ไม่ลื่น
	1	น้อย	พื้นผิวทางวัสดุปูพื้นไม่มีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพไม่สมบูรณ์มีการยุบตัวและผิวลื่น
- มีต้นไม้พืชพรรณ	3	มาก	มีต้นไม้ให้เห็นตลอดทั้งแนวของพื้นที่ตรอก
	2	ปานกลาง	มีต้นไม้ให้เห็นประปราย พบเห็นได้ แต่ไม่สม่ำเสมอ
	1	น้อย	มีต้นไม้เล็กน้อย มีเพียงต้นไม้ด้านหน้าอาคารเท่านั้น
- มีอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย	3	มาก	มีอุปกรณ์ประกอบถนนตลอดแนวของพื้นที่ตรอก สภาพสามารถใช้งานได้
	2	ปานกลาง	มีอุปกรณ์ประกอบถนนอยู่บ้าง ไม่มากนัก และมีสภาพที่เสื่อมโทรม
	1	น้อย	อุปกรณ์ประกอบถนนมีน้อยหรือแทบไม่มีเลย
- ขนาดทางเดินความกว้างเหมาะสม	3	มาก	ขนาดทางเดินมีความกว้างเหมาะสมกับพื้นที่ทางเดินในตรอก ที่เป็นทางเท้าสาธารณะ มีขนาดความกว้าง 2.40-3.00 เมตร
	2	ปานกลาง	ขนาดเหมาะสมกับปริมาณคนเดินสัญจรไปมา ที่เป็นตรอกทางเดินเท้าประเภททางเท้าบาทวิถี มีขนาดความกว้าง 1.50-2.40 เมตร
	1	น้อย	ค่อนข้างที่จะแคบ มีขนาดความกว้างน้อยกว่า 1.50 เมตร

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยงของตรอก

ตารางที่ 5 แสดงเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดการเข้าถึงและการเชื่อมโยงของตรอก

การเข้าถึงและการเชื่อมโยง	ระดับคะแนน		ตัวชี้วัด
- เข้าถึงได้ง่าย	3	มาก	เข้าถึงได้ง่ายสะดวก เข้าถึงได้หลายทาง
	2	ปานกลาง	ค่อนข้างที่จะเข้าถึงได้ยาก
	1	น้อย	เข้าถึงได้ยาก เส้นทางมีความซับซ้อน
- มีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่อื่นได้	3	มาก	เชื่อมโยงกันตลอดทั้งพื้นที่ตรอกและพื้นที่โดยรอบ
	2	ปานกลาง	เชื่อมโยงกันได้ทั้งบางส่วน
	1	น้อย	เป็นพื้นที่ปิดเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นได้น้อยมาก
- มีความชัดเจนจดจำได้	3	มาก	มีเอกลักษณ์สามารถจดจำได้ เป็นที่จดจำของผู้คนทุกกลุ่ม
	2	ปานกลาง	สามารถจดจำได้ กับผู้คนที่คุ้นเคยกับพื้นที่เท่านั้น
	1	น้อย	ค่อนข้างที่จะจดจำได้ยาก

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3) ความสะอาดสบายของตรอก

ตารางที่ 6 แสดงเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดความสะอาดสบายของตรอก

ความสะอาดสบาย	ระดับคะแนน		ตัวชี้วัด
- เป็นระเบียบเรียบร้อย	3	มาก	มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดแนวทางเดิน
	2	ปานกลาง	มีบางตำแหน่งไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย
	1	น้อย	มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยน้อยมากหรือแทบไม่มีระเบียบเลย
- ไม่มีสิ่งกีดขวางทางเดินเท้า	3	มาก	ไม่มีสิ่งกีดขวางทางเดินเท้าตลอดแนวของพื้นที่ตรอก
	2	ปานกลาง	มีสิ่งกีดขวางทางเดินบ้างเล็กน้อย บางตำแหน่งของพื้นที่ตรอก
	1	น้อย	มีสิ่งกีดขวางทางเดินเท้าในตรอกเป็นจำนวนมาก
- ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ	3	มาก	ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ เดินได้สะดวกตลอดทั้งแนวของพื้นที่ตรอก
	2	ปานกลาง	มีเป็นหลุมเป็นบ่ออยู่บาง พบเห็นได้เป็นระยะ ๆ
	1	น้อย	เป็นหลุมเป็นบ่อมาก พบได้ตลอดแนวตรอก

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

4) ความปลอดภัย

ตารางที่ 7 แสดงเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดความปลอดภัยของตรอก

ความปลอดภัย	ระดับคะแนน		ตัวชี้วัด
- มีคนเดินผ่านไปมาตลอด	3	มาก	มีคนเดินเท้าจำนวนมาก พบเห็นได้ตลอดทั้งวัน
	2	ปานกลาง	มีคนเดินเท้าจำนวนมาก แต่พบเห็นได้บางช่วงเวลา
	1	น้อย	มีคนเดินเท้าจำนวนน้อย
- มีแสงสว่างในเวลาากลางคืน	3	มาก	มีแสงสว่างตลอดทั้งแนว
	2	ปานกลาง	มีแสงสว่างอยู่ประปราย พบเห็นได้เป็นระยะ ๆ
	1	น้อย	มีแสงสว่างน้อยหรือแทบไม่มีเลย

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

5) ความหลากหลายของตรอก

ตารางที่ 8 แสดงเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดความหลากหลายของตรอก

ความหลากหลาย	ระดับคะแนน		ตัวชี้วัด
- มีการใช้งานพื้นที่หลายช่วงเวลา	3	มาก	มีการใช้งานพื้นที่หลายช่วงเวลา ทั้งกลางวันกลางคืน
	2	ปานกลาง	มีการใช้งานพื้นที่เฉพาะกลางวันหรือกลางคืน อย่างไม่อย่างหนึ่ง
	1	น้อย	มีการใช้งานพื้นที่บางช่วงเวลาของวัน
- มีกิจกรรมที่หลากหลาย	3	มาก	มีความหลากหลายของกิจกรรมมาก (สามประเภทขึ้นไป)
	2	ปานกลาง	มีกิจกรรมสองประเภทผสมผสานกันในพื้นที่
	1	น้อย	มีกิจกรรมเพียงประเภทเดียว
- มีประเภทผู้ใช้งานที่หลากหลาย	3	มาก	มีผู้ใช้งานทุกกลุ่มสังคม เด็ก สตรี คนชรา คนวัยทำงาน นักท่องเที่ยว
	2	ปานกลาง	มีผู้ใช้งานหลายประเภทปะปนกัน
	1	น้อย	มีผู้ใช้งานประเภทเดียวหรือบางกลุ่มเท่านั้น

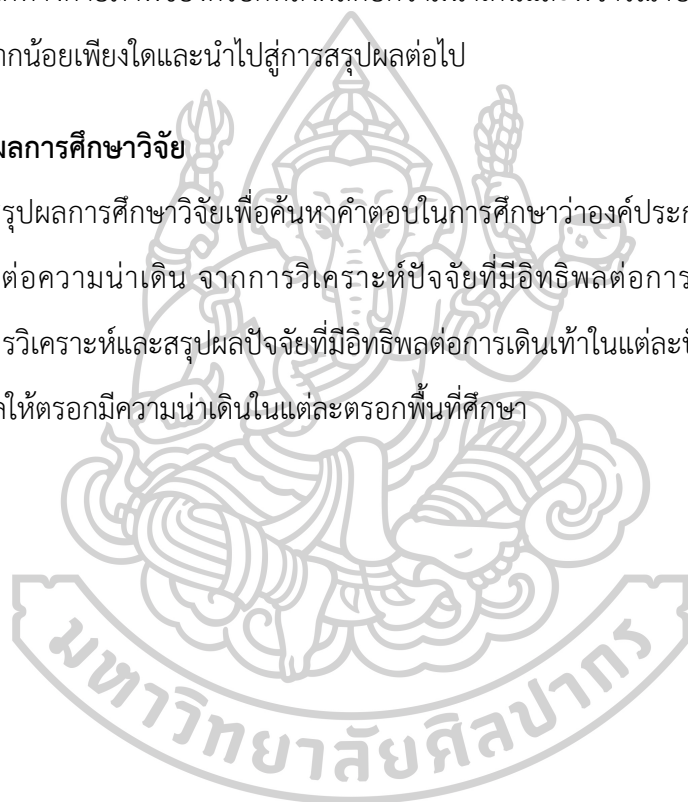
ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า 5 ประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อม การเข้าถึงและการเชื่อมโยง ความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และความหลากหลาย นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการสำรวจพื้นที่ สังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดในแต่ละปัจจัย ที่ได้กำหนดรายละเอียดไว้ในวิธีการประเมินปัจจัยที่อิทธิพลต่อการเดินเท้า (3.6) ทำการประมวลผลตามเกณฑ์การประเมิน เพื่อพิจารณาค้นหาองค์ประกอบใดทางกายภาพของตรอกที่ส่งผลต่อความน่าเดินและพิจารณาปัจจัยใดส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอกมากน้อยเพียงใดและนำไปสู่การสรุปผลต่อไป

3.8 การสรุปผลการศึกษาวิจัย

การสรุปผลการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบในการศึกษาว่าองค์ประกอบใดทางกายภาพของตรอกที่ส่งผลต่อความน่าเดิน จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าทั้ง 5 ประการ ประมวลผลการวิเคราะห์และสรุปผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในแต่ละปัจจัยว่ามีลักษณะสำคัญอย่างไรที่ส่งผลให้ตรอกมีความน่าเดินในแต่ละตรอกพื้นที่ศึกษา

บทที่ 4

พื้นที่ศึกษาตรอกในพระนคร

ในบทนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์สภาพของพื้นที่ศึกษาตรอกในเขตพระนคร ในประเด็น ประวัติความเป็นมา ที่ตั้งและขอบเขต สภาพแวดล้อมทางกายภาพ องค์ประกอบทางกายภาพของ เส้นทางเดินเท้าในตรอก รวมทั้งจำนวนผู้เดินเท้า ความหลากหลายของกิจกรรม ไปจนถึงการเป็นพื้นที่ สาธารณะที่สำคัญของชุมชน เพื่อนำไปวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอก

4.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่เขตพระนคร

เขตพระนครเดิมมีฐานะเป็น อำเภอชนะสงคราม ขึ้นกับกรมนครบาล มีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่ ถนนจักรพงษ์ ติดกับวัดชนะสงครามด้านเหนือ

ในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2458 ได้มีประกาศยกเลิกอำเภอชั้นในแต่เดิมและตั้งอำเภอชั้นใน ขึ้นใหม่ 25 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระราชวัง อำเภอชนะสงคราม อำเภอสำราญราษฎร์ อำเภอพาหุรัด อำเภอจักรวรรดิ อำเภอสัมพันธวงศ์ อำเภอสามแยก อำเภอป้อมปราบศัตรูพ่าย อำเภอสามยอด อำเภอนางเลิ้ง อำเภอบางขุนพรหม อำเภอสามเสน อำเภอดุสิต อำเภอพญาไท อำเภอประแจจีน อำเภอประทุมวัน อำเภอบางรัก อำเภอสาทร อำเภอบ้านท้าว อำเภอบางพลัด อำเภออมรินทร์ อำเภอหงสาวรม อำเภอราชคฤห์ อำเภอบุปผาราม และอำเภอบุคคโล

ต่อมาในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2471 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการ รวมพื้นที่อำเภอพาหุรัด อำเภอสำราญราษฎร์ อำเภอพระราชวัง และอำเภอชนะสงครามเป็นอำเภอ เดียวกัน เรียกว่า อำเภอพระนคร ตามประกาศยุบรวมอำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัดพระนครและ ธนบุรี (ภายหลังได้ยุบอำเภอสามยอดและอำเภอบางขุนพรหมเข้ามารวมด้วย) และใน พ.ศ. 2515 ได้ มีประกาศคณะปฏิวัติจัดระเบียบการปกครองในเขตนครหลวงใหม่ อำเภอพระนครจึงได้รับการ เปลี่ยนแปลงฐานะเป็น เขตพระนคร ขึ้นกับกรุงเทพมหานคร (สำนักเขตพระนคร,2562)

ภาพที่ 21 แสดงภาพประวัติศาสตร์เขตพระนคร

(ก) สะพานหัน ข้ามคลองโอ่งอ่าง, (ข) คลองโอ่งอ่าง ตรงภูเขาทองวัดสระเกศ

ที่มา: สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

4.2 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่

4.2.1 ที่ตั้งและขอบเขต

เขตพระนคร เป็นเขตหนึ่งในห้าสิบเขตของกรุงเทพมหานคร อยู่ในเขตอนุรักษ์เมืองเก่า เป็นแหล่งรวมประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ตั้งอยู่บนเกาะรัตนโกสินทร์มีพื้นที่ทั้งหมด 5.536 ตร.กม มีอาณาบริเวณติดต่อกับเขตข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตดุสิต มีคลองผดุงกรุงเกษมเป็นเส้นแบ่งเขต

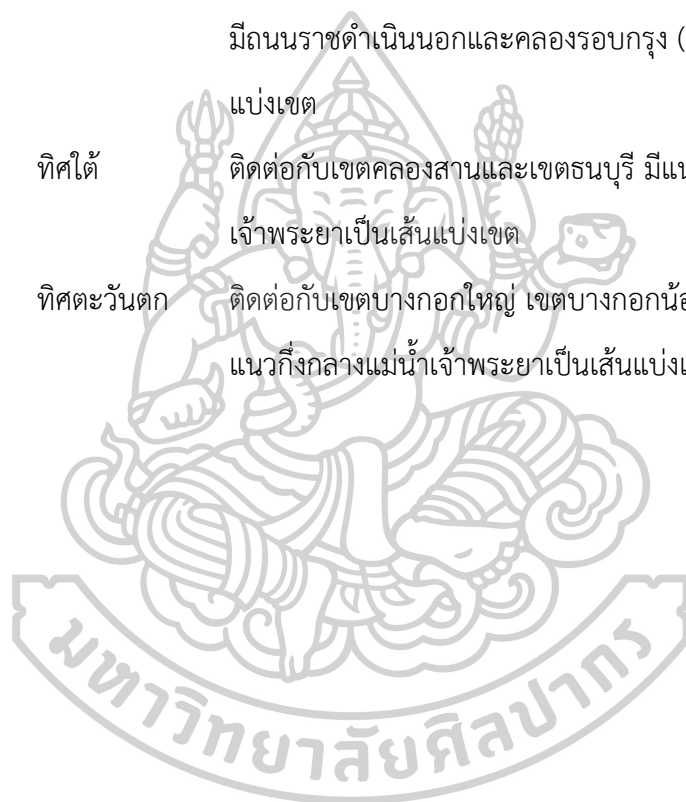
ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายและเขตสัมพันธวงศ์

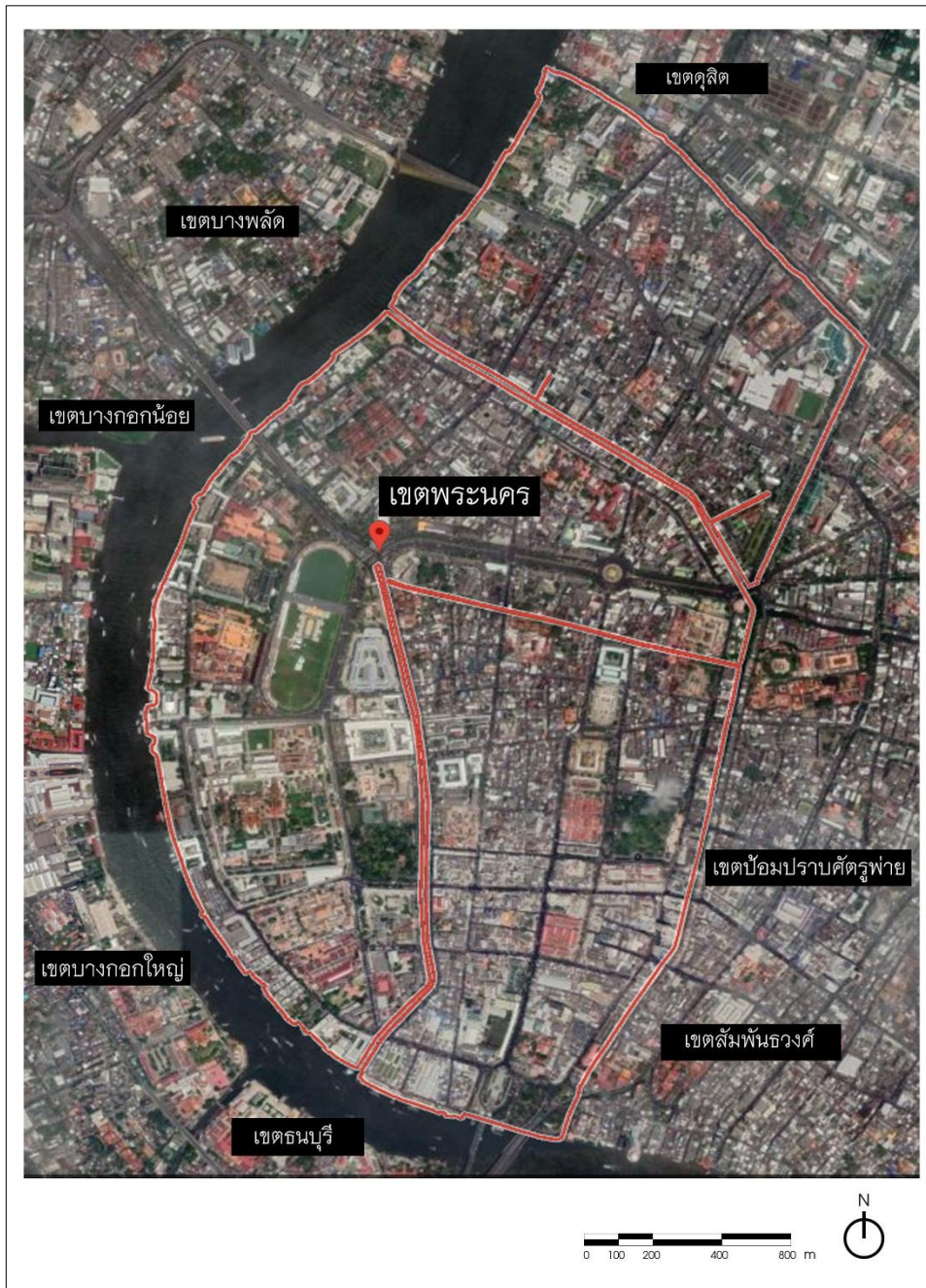
มีถนนราชดำเนินนอกและคลองรอบกรุง (คลองโอ่งอ่าง) เป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตคลองสานและเขตธนบุรี มีแนวกิ่งกลางแม่น้ำ

เจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขต

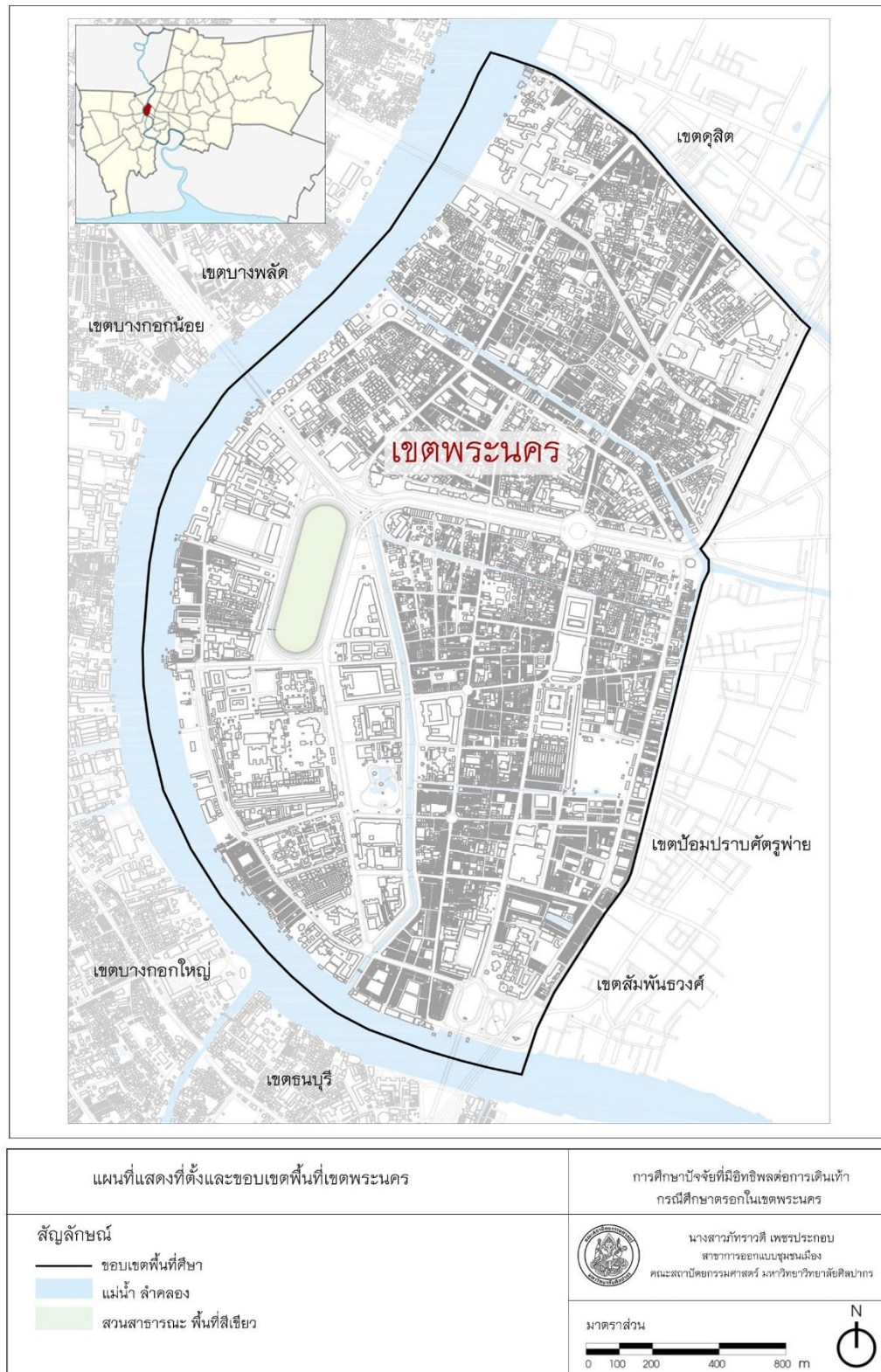
ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อยและเขตบางพลัด มีแนวกิ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขต

ภาพที่ 22 แสดงที่ตั้งและขอบเขต เขตพระนคร

ที่มา : ดัดแปลงจาก Google earth

ภาพที่ 23 แสดงพื้นที่เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

ที่มา : ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

4.3 สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและชุมชน

เขตพระนคร เป็นเขตชั้นในเขตหนึ่งของกรุงเทพมหานครที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจสังคม และการปกครอง เป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ รวมทั้งสถาปัตยกรรมและอาคารที่มีคุณค่า บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ศิลปะของชาติไทย อีกทั้งเป็น ศูนย์กลางการศึกษา การค้า เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง

4.3.1 สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจในเขตพระนครมีการค้าที่สำคัญหลายแห่ง ซึ่งเป็นย่านการค้าที่เคยรุ่งเรืองมาก่อนตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งในสมัยก่อนจะเป็นตลาดสดในรูปของตลาดน้ำที่กระจายตัวอยู่ตามคลองต่างๆ เช่น ตลาดน้ำท่าเตียน ตลาดปากคลองตลาด และมีตลาดแหล่งผลิตสินค้าที่เป็นชุมชนช่างฝีมือ ได้แก่ บ้านพานถม บ้านบาตร บ้านหม้อ เป็นต้น ซึ่งยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยเป็นย่านจำหน่ายสินค้าเฉพาะอย่างเดียวกับในอดีต แต่เนื่องสมัยปัจจุบันมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วเกินกว่าพื้นที่เดิมจะรองรับได้ เมืองได้ขยายตัวออกไปสู่พื้นที่รอบนอกทำให้ย่านการค้าของเมืองกรุงเทพมหานครย้ายไปอยู่พื้นที่รอบนอกด้วย เช่น ประตูน้ำ ปทุมวัน สีลม เป็นต้น แต่ยังมีย่านเศรษฐกิจที่สำคัญๆ ในเขตพระนคร ที่ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน มีการรวมตัวของธุรกิจประเภทเดียวกัน สามารถแยกเป็นย่านได้ชัดเจน ดังนี้ ย่านบางลำพู ย่านถนนข้าวสาร ย่านพระอาทิตย์ ย่านวังบูรพา ย่านพาหุรัด ย่านบ้านหม้อ ย่านปากคลองตลาด ย่านสามแพร่ง ย่านท่าช้าง ท่ามหาราช ท่าพระจันทร์ (สำนักเขตพระนคร,2563)

4.3.2 สภาพทางสังคมและชุมชน

สภาพทางสังคมและชุมชน เขตพระนครเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและประเพณี มาตั้งแต่อดีต มีการพัฒนาไปตามกระแสเศรษฐกิจสังคมและการเมืองอย่างต่อเนื่องตลอดมา ปัจจุบันเขตพระนคร จึงมีเค้าโครงความเจริญในอดีตและมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์และฝั่งธนบุรี ได้กลายเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ พระบรมมหาราชวัง วัด หรือสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา เช่น มัสยิด สุเหร่า ศาลเจ้า โบสถ์พราหมณ์ เป็นต้น รวมทั้งสถานศึกษาจำนวนมากผสมผสานกับที่อยู่อาศัยที่ถูกดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงเป็นอาคารพาณิชย์ สถานประกอบการ ทั้งด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ที่อยู่อาศัย (สำนักเขตพระนคร,2563)

เขตพระนคร เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

- 1 ย่านถนนข้าวสาร
- 2 ตลาดท่าเตียน
- 3 ปากคลองตลาด
- 4 พระบรมมหาราชวัง
- 5 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- 6 ศาลเจ้าพ่อเสือ

ภาพที่ 24 แสดงสภาพเขตพระนครเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

4.4 ระบบโครงข่ายการสัญจร

4.4.1 ระบบโครงข่ายการสัญจรในพื้นที่เขตพระนคร มี 3 ประเภท ได้แก่ ถนนสายหลัก ถนนสายรอง ถนนสายย่อย โดยมีรายละเอียดประเภทถนนดังนี้

1) ถนนสายหลัก ประกอบด้วย ถนนราชดำเนิน ถนนพระปกเกล้า และถนนเจริญกรุง ซึ่งถนนสายหลักทำหน้าที่เชื่อมโยงการสัญจรจากพื้นที่ภายนอกเข้ามาสู่พื้นที่เขตพระนคร

2) ถนนสายรอง ประกอบด้วย ถนนพระอาทิตย์ ถนนพระสุเมรุ ถนนมหาราช ถนนตะนาว ถนนดินสอ ถนนหน้าพระลาน ถนนเฟื่องนคร ถนนตีทอง ถนนตีเพชร ถนนจักรเพชร ถนนพหลุณดี ถนนบำรุงเมือง ถนนมหาไชย

3) ถนนสายย่อย ประกอบด้วย ถนนข้าวสาร ถนนรามบุตรี ถนนตานี ถนนแพรงนรา เป็นต้น ทำหน้าที่เชื่อมโยงภายในพื้นที่ให้มีความสามารถในการเข้าถึง โดยเชื่อมโยงกับถนนสายรองเส้นต่างๆ เป็นโครงข่ายที่ตีมากยิ่งขึ้น

4.4.2 ตรอก เป็นเส้นทางย่อยจากถนนสายหลัก ที่เป็นถนนสำหรับการเดินทางติดต่อเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ภายในพื้นที่เมืองหรือย่าน มีเขตทางที่มีขนาดเล็ก ตรอกในเขตพระนคร เป็นเส้นทางสายย่อยที่เชื่อมโยงโครงข่ายถนนสายหลักและสายรอง

ภาพที่ 26 แสดงตรอกเส้นทางสายย่อยเชื่อมโยงกับโครงข่ายถนน
 ที่มา : ดัดแปลงจาก Google earth โดยผู้ศึกษาวิจัย, 2563

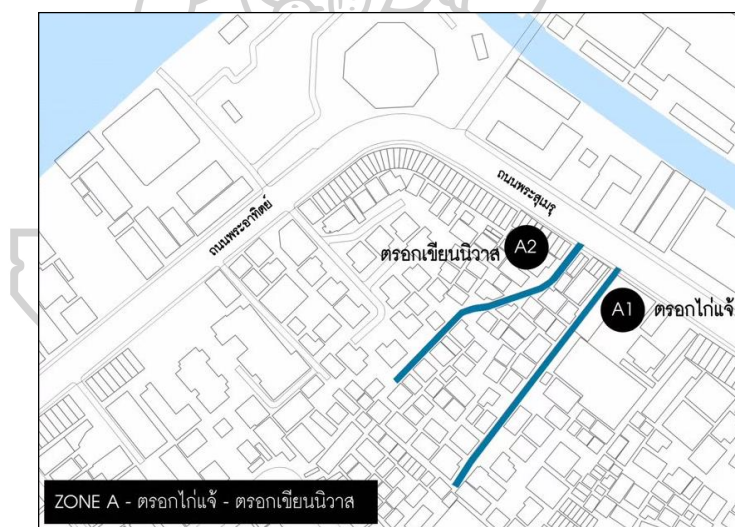
4.5 พื้นที่ศึกษาตรอกในพระนคร

4.5.1 พื้นที่ A ตรอกไก่อแจ้-ตรอกเขียนนิवास

1) ข้อมูลทั่วไป

ตรอกไก่อแจ้ ในสมัยก่อนบริเวณปากตรอกแห่งนี้เป็นที่ตั้งของบ้านพระนิตธานภิเษก ผู้พิพากษาศาลฎีกาในสมัยรัชกาลที่ 6 บ้านสามชั้นของท่านมีสิ่งสะดุดตาปรากฏอยู่บนหลังคา คือเสาโลหะบอกทิศทางลมรูปไก่อแจ้ ตามอย่างลักษณะบ้านเรือนของชาวตะวันตก จึงทำให้ผู้คนในย่านนี้เรียกติดปากกันว่า “บ้านไก่อแจ้” และกลายมาเป็นชื่อ ตรอกไก่อแจ้ ตราบจนทุกวันนี้ ส่วนตรอกเขียนนิवास เหลือเพียงชื่อให้นักย้อนถึงโรงเรียนเขียนนิवासน์ หนึ่งในโรงเรียนราษฎร์ซึ่งเคยเปิดกิจการในย่านบางลำพู ปัจจุบันอาณาบริเวณโรงเรียนเปลี่ยนเป็นหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งอยู่ในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

2) ตำแหน่งที่ตั้ง: ตั้งอยู่บนถนนพระสุเมรุ แขวงชนะสงคราม

ภาพที่ 27 แสดงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ A ตรอกไก่อแจ้-ตรอกเขียนนิवास

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอก

ภาพที่ 28 แสดงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกไถ่แจ้

(ก) ส่วนต้นของตรอกไถ่แจ้ (ข) พื้นที่ภายในตรอก

ภาพที่ 29 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกเขื่อนนิเวศ

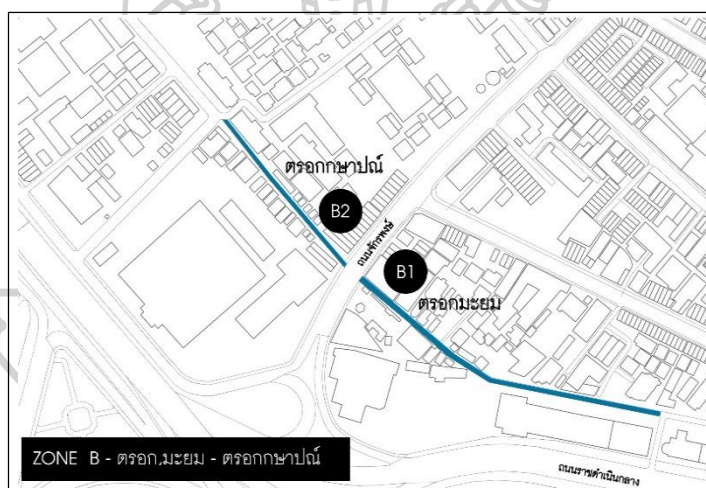
(ก) บริเวณส่วนต้นของตรอกเขื่อนนิเวศ (ข) สภาพแวดล้อมบริเวณภายในของตรอกเขื่อนนิเวศ

4.5.2 พื้นที่ B ตรอกมະยุม ตรอกกษาปณ์

1) ข้อมูลทั่วไป

ตรอกกษาปณ์ เป็นตรอกเล็กๆ อยู่เยื้องกับสถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม ตั้งอยู่บริเวณโรงกษาปณ์ในอดีต โรงกษาปณ์เป็นหน่วยงานสังกัดกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ตั้ง "กรมเก็บ" เมื่อ 7 ต.ค.2433 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6. เปลี่ยนชื่อเป็น "กรมพระคลังข้างที่" เมื่อ พ.ศ.2454 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เปลี่ยนมาเป็นธนารักษ์ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ หอศิลป์เจ้าฟ้า ส่วนตรอกมະยุมเป็นตรอกเล็กๆ ที่ตั้งอยู่ตรงข้ามตรอกกษาปณ์ สามารถใช้ตัดเลาะไปยังถนนข้าวสารและถนนราชดำเนินกลางได้ ตรอกมະยุมเป็นตรอกแคบ ๆ ที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาพักเป็นแหล่งรวมที่พัก ราคาประหยัด

2) ตำแหน่งที่ตั้ง: ตรอกมະยุม ตรอกกษาปณ์ ตั้งอยู่บนถนนจักรพงษ์

ภาพที่ 30 แสดงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ B ตรอกมະยุม ตรอกกษาปณ์

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอก

ภาพที่ 31 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกกษาปณ์

(ก) ส่วนต้นของตรอกกษาปณ์ (ข) ส่วนท้ายของตรอกกษาปณ์

ภาพที่ 32 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกมูเยม

(ก) ส่วนต้นของตรอกมูเยม (ข) สภาพแวดล้อมบริเวณภายในของตรอกมูเยม

4.5.3 พื้นที่ C ตรอกศิลป์-ตรอกตึกดิน, ตรอกวัดราชันดดา ตรอกนาวา

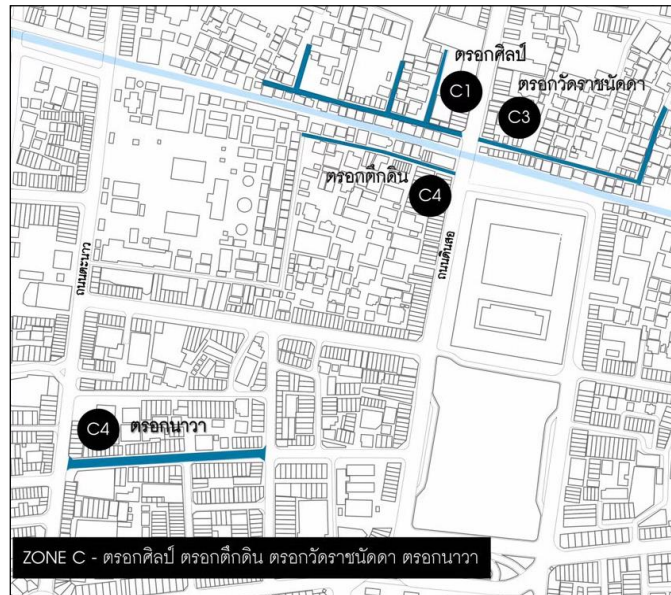
1) ข้อมูลทั่วไป

ตรอกศิลป์-ตรอกตึกดิน พื้นที่บริเวณนี้ในอดีตเป็นที่พักอาศัยของข้าราชการและช่างตีทอง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยปัจจุบันยังมีบ้านของข้าราชการรุ่นเก่าตกทอดมาให้เห็นถึงปัจจุบัน เช่น บ้านของหลวงไชยประจักษ์ นอกจากนั้นแล้วสมัยก่อนเคยมีหน่วยงานของกรมศิลปากรอยู่ในตรอกศิลป์ ทำให้ผู้คนทั่วไปเรียกชื่อตรอกนี้ว่า “ตรอกศิลป์” ส่วนคำว่า “ตรอกตึกดิน” สันนิษฐานว่าน่าจะบ่งชี้ถึงหลุมหลบภัยที่เคยสร้างในสมัยสงครามโลกครั้งที่สองในบริเวณนี้ในอดีต โดยไม่หลงเหลือให้เห็นในปัจจุบันอีกแล้ว

ตรอกวัดราชันดดา ตั้งอยู่บริเวณวัดราชันดดา หลังศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร เดิมสมัยรัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ สร้างวัดราชันดดาพระราชทานแก่พระเจ้าหลานเธอหม่อมเจ้าหญิงโสมนัสซึ่งต่อมาภายหลังรัชกาลที่ 4 ทรงสถาปนาขึ้นเป็นเสด็จพระนางโสมนัสสวณาวดี พระอุโบสถสร้างแบบศิลปะสมัยรัชกาลที่ 3 ต่อมาได้พระราชทานที่ดินบริเวณวัดราชันดดาให้ข้าราชการ เป็นที่ตั้งของชุมชนที่เก่าแก่มากกว่า 80 ปี มีผู้คนอยู่อาศัยมาตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์

ตรอกนาวา อยู่หลังโบสถ์พราหมณ์ เสาชิงช้า เป็นตรอกที่ลัดเลาะมายังถนนตะนาว ศาลเจ้าพ่อเสือ เป็นย่านของกินและประวัติศาสตร์ เป็นอีกหนึ่งย่านชุมชนเก่า ภายในตรอกที่มีร้านอาหารที่หลากหลายที่ตั้งอยู่ในอาคารพาณิชย์

2) ตำแหน่งที่ตั้ง: ตรอกศิลป์-ตรอกตึกดิน, ตรอกวัดราชันดดา ตั้งอยู่บนถนนดินสอ และตรอกนาวา ตั้งอยู่บนถนนตะนาว

ภาพที่ 33 แสดงตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ C ตรอกศิลป์-ตรอกตึกดิน, ตรอกวัดราชนัคนดา ตรอกนาวา
ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอก

ภาพที่ 34 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกศิลป์

(ก) ส่วนต้นของตรอกศิลป์ (ข) สภาพแวดล้อมบริเวณภายในของตรอกศิลป์

(ก)

(ข)

ภาพที่ 35 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกตึกดิน
 (ก) ส่วนต้นของตรอกตึกดิน (ข) สภาพแวดล้อมบริเวณภายในของตรอกตึกดิน

(ก)

(ข)

ภาพที่ 36 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกวัดราชนันทดา
 (ก) ส่วนต้นของตรอกวัดราชนันทดา (ข) สภาพแวดล้อมบริเวณภายในของตรอกวัดราชนันทดา

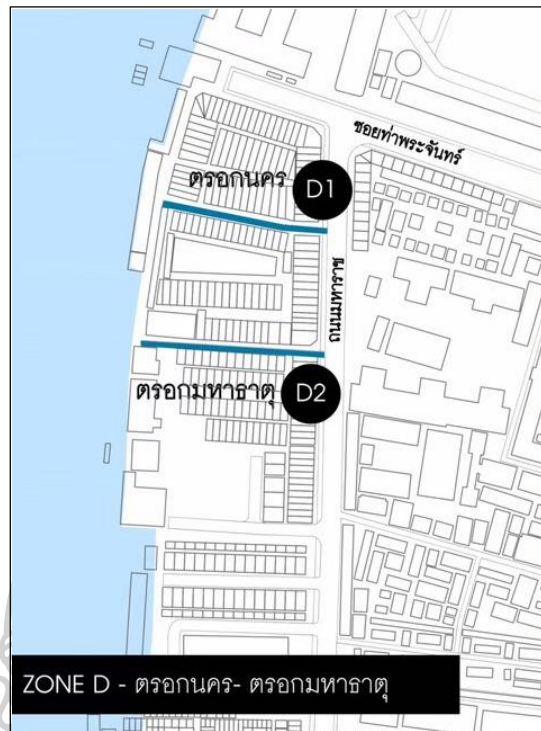
ภาพที่ 37 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกนาวา
(ก) ส่วนต้นของตรอกนาวา (ข) สภาพแวดล้อมบริเวณภายในของตรอกนาวา

4.5.4 พื้นที่ D ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ

1) ข้อมูลทั่วไป

ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ อยู่บริเวณถนนมหาราช ย่านท่าพระจันทร์ เป็นชุมชนประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งในเขตพระนครที่มีความน่าสนใจ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นพื้นที่ที่มีการค้าขายมาตั้งแต่ในอดีต มีสินค้าที่หลากหลาย “ตรอกมหาธาตุ” เดิมเป็นพื้นที่วัดมหาธาตุ ตรอกมหาธาตุมีชื่อเสียงด้านตลาดพระและชุดครุยนั้นเริ่มขึ้นในช่วงหลัง โดยตลาดพระเริ่มมีชื่อเสียงที่ทำพระจันทร์เมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว ซึ่งจุดเริ่มต้นของตลาดพระที่มีชื่อเสียงของท่าพระจันทร์นั้น สันนิษฐานว่ามาจาก การที่ชุมชนท่าพระจันทร์ตั้งอยู่ใกล้วัดมหาธาตุ และมีคนไม่กี่คนริเริ่มให้บริการเช่าพระที่ชุมชนท่าพระจันทร์ หลังจากนั้นจึงมีผู้คนจากที่อื่นอีกเป็นจำนวนมากเข้ามาเปิดบริการเช่าพระที่ชุมชนแห่งนี้ จนชุมชนท่าพระจันทร์กลายเป็นตลาดพระที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง ส่วน “ตรอกนคร” อยู่ถัดออกไปจากตรอกมหาธาตุ ปัจจุบันก็เต็มไปด้วยร้านขายพระเครื่อง เช่นเดียวตรอกมหาธาตุ

2) ตำแหน่งที่ตั้ง: ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ ตั้งอยู่บนถนนมหาธาตุ บริเวณ
พระบรมมหาราชวัง

ภาพที่ 38 แสดงตำแหน่งที่ตั้ง พื้นที่ D ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ
ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอก

ภาพที่ 39 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกมหาธาตุ

(ก) ส่วนต้นของตรอกมหาธาตุ (ข) สภาพแวดล้อมบริเวณภายในของตรอกมหาธาตุ

ภาพที่ 40 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกนคร

(ก) ส่วนต้นของตรอกนคร (ข) สภาพแวดล้อมบริเวณภายในของตรอกนคร

บทที่ 5

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก

ในบทนี้เป็นวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่ จำนวน 10 ตรอก ได้แก่ ตรอกไก่อแจ้ ตรอกเขียนนิवास ตรอกมะยม ตรอกกษาปณ์ ตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน ตรอกวัดราชันต์ดา ตรอกนาวา ตรอกนครและตรอกมหาธาตุ โดยทำการวิเคราะห์ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกเขตพระนคร โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 สภาพแวดล้อมของตรอกพื้นที่ศึกษา

สภาพแวดล้อมของตรอก ทำการประเมินในประเด็นต่างๆ 4 ประเด็น ได้แก่ พื้นผิวทางวัสดุปูพื้น อุปกรณ์ประกอบถนน ต้นไม้พืชพรรณและขนาดของทางเดิน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 พื้นที่ จำนวน 10 ตรอก นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพของเส้นทางเดินเท้าและทำการประเมินผล

1) พื้นที่ A: ตรอกไก่อแจ้-ตรอกเขียนนิवास

1.1) สภาพแวดล้อมของตรอกไก่อแจ้ มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นผิวทางปูด้วยวัสดุปูพื้นคอนกรีตตลอดทั้งแนว มีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพมีชำรุดบางตำแหน่ง มีท่อระบายน้ำตลอดแนว ป้องกันน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน สภาพพื้นผิวไม่ลื่น พืชพรรณต้นไม้มีทั้งไม้ยืนต้นและต้นไม้พุ่มขนาดเล็ก พบเห็นได้ประปราย แต่ไม่สม่ำเสมอ จะมีให้เห็นเยอะบริเวณกลางตรอกและท้ายตรอก ส่วนใหญ่เป็นต้นไม้ที่ปลูกบริเวณบ้านมีรั้วปิดกั้น แต่ให้ความร่มรื่นบริเวณเท้าเดินในตรอก ด้านซ้ายจะมีต้นไม้เยอะกว่าด้านขวาของทางเดินด้วยข้อจำกัดของพื้นที่บริเวณบ้าน ที่อยู่อาศัยภายในตรอกส่วนใหญ่มีรั้วปิดกั้นตลอดแนว อุปกรณ์ประกอบถนนของตรอกไก่อแจ้ พบได้น้อยมาก เนื่องจากผู้อยู่อาศัยใช้พื้นที่ภายในบริเวณรั้วบ้าน เส้นทางเดินในตรอกส่วนใหญ่ใช้ในการสัญจรไปมาขนาดทางเดินเท้าของตรอกไก่อแจ้ มีขนาด 3.00 เมตร สามารถสัญจรไปมาได้สะดวก

ภาพที่ 41 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกไก่อแจ้
สภาพพื้นผิวทาง วัสดุปูพื้นด้วยคอนกรีต (ข) ขนาดความกว้างของทางเดิน
พืชพรรณต้นไม้ บริเวณกลางตรอก

1.2) สภาพแวดล้อมของตรอกเขียนนิवास มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นผิวทางปูด้วยวัสดุปูพื้นคอนกรีตตลอดทั้งแนว มีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพสมบูรณ์ มีท่อระบายน้ำตลอดแนว ป้องกันน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน สภาพพื้นผิวไม่ลื่น พืชพรรณต้นไม้มีให้เห็นตั้งแต่ต้นตรอกเป็นไม้พุ่มขนาดใหญ่ และสามารถพบเห็นได้ประปรายบริเวณกลางตรอกและท้ายตรอก ส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก อุปกรณ์ประกอบถนนของตรอกเขียนนิवास พบเห็นได้หน้าอาคารบางตำแหน่ง เช่น ม้านั่งหน้าร้านอาหาร ม้านั่งหน้าร้านขายของชำภายในตรอก เป็นต้น เส้นทางเดินในตรอกส่วนใหญ่ใช้ในการสัญจรไปมา ขนาดทางเดินเท้าของตรอกเขียนนิवास มีขนาด 4.00 เมตร สามารถสัญจรไปมาได้สะดวกทั้งคนเดินและรถจักรยานยนต์

ภาพที่ 42 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกเขียนนิवास

(ก) สภาพพื้นผิวทางวัสดุปูพื้นด้วยคอนกรีต (ข) พืชพรรณต้นไม้ บริเวณกลางตรอก

(ค) ขนาดความกว้างของทางเดิน

2) พื้นที่ B: ตรอกมะยม-ตรอกกษาปณ์

2.1) สภาพแวดล้อมของตรอกมะยม มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นผิวทางปูด้วยกระเบื้องหยาดตลอดทั้งแนว มีความแข็งแรงทนทาน มีสภาพผิวทางชำรุดบางตำแหน่งของตรอก มีท่อระบายน้ำตลอดแนว ป้องกันน้ำท่วมขัง พื้นผิวทางเดินไม่ลื่น พืชพรรณต้นไม้มีให้เห็นประปราย ตลอดทั้งแนวตรอก ส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กใส่กระถางวางประดับหน้าอาคาร พบเห็นได้บริเวณหน้าโรงแรม ห้องพัก ร้านอาหารและบาร์ อุปกรณ์ประกอบพบเห็นได้น้อยมาก เนื่องจากสภาพของตรอกมีขนาดเล็กและแคบ ความกว้างของทางเดินมีขนาด 2.00 เมตร

(ก)

(ข)

(ค)

ภาพที่ 43 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกมะยม

(ก) สภาพพื้นผิวทาง วัสดุปูพื้นด้วยคอนกรีต (ข) พืชพรรณต้นไม้ บริเวณกลางตรอก

(ค) ขนาดความกว้างของทางเดิน

2.2) สภาพแวดล้อมของตรอกกษาปณ์ มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นผิวทางปูด้วยคอนกรีตตลอดทั้งแนว มีความแข็งแรงทนทาน สภาพผิวทางชำรุดบางตำแหน่งของตรอก มีท่อระบายน้ำตลอดทั้งแนว พื้นผิวทางเดินไม่ลื่น พืชพรรณต้นไม้มีให้เห็นประปราย ส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กและมีต้นไม้พุ่มขนาดใหญ่บริเวณกลางตรอก ข้างกำแพงโรงเรียนวัดชนะสงคราม และมีต้นไม้ใหญ่ส่วนต้นของตรอก บริเวณค่ายมวย ส.วรพิน ขนาดทางเดิน 1.60-2.00 เมตร มีขนาดทางที่เล็กและแคบ บางช่วงของตรอก

ภาพที่ 44 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกกษาศิลป์
 (ก) สภาพพื้นผิวทาง วัสดุปูพื้นปูด้วยคอนกรีต (ข) ขนาดทางเดิน ส่วนต้นของตรอกฝั่งถนนจักรพงษ์
 (ค) พืชพรรณต้นไม้และขนาดความกว้างของทางเดิน บริเวณทางเชื่อมกับซอยรามบุตรี

3) พื้นที่ C: ตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน ตรอกวัดราชันดาดา ตรอกนาวา

3.1) ตรอกศิลป์ มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นผิวทางปูด้วยวัสดุปูพื้นคอนกรีต และกระเบื้องหยาบ มีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพสมบูรณ์ มีท่อระบายน้ำตลอดแนว ป้องกันน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน สภาพพื้นผิวไม่ลื่น พืชพรรณต้นไม้มีให้เห็นตลอดทั้งแนว ทั้งต้นไม้ใหญ่ ไม้พุ่มและไม้ประดับหน้าอาคาร สร้างความร่มรื่นตลอดทั้งแนวตรอก ขนาดทางเดินกว้าง 1.50-3.60 เมตร ขนาดทางเดินเท้ากว้างเหมาะสม สามารถสัญจรไปได้สะดวกทั้งคนเดินและรถจักรยานยนต์ มีบางตำแหน่งที่มีขนาดทางเดิน 1.50 เมตร

ภาพที่ 45 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกศิลป์
 (ก) สภาพพื้นผิวทาง วัสดุปูพื้นปูด้วยคอนกรีต (ข) ขนาดทางเดินต้นของตรอก (ค) พืชพรรณต้นไม้และขนาดความ
 กว้างของทางเดินช่วงกลางของตรอก

3.2) ตรอกตึกดิน มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นผิวทางปูด้วยวัสดุปูพื้นคอนกรีต มีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพสมบูรณ์ มีท่อระบายน้ำตลอดแนว ป้องกันน้ำท่วมขัง ในช่วงฤดูฝน สภาพพื้นผิวไม่ลื่น พืชพรรณต้นไม้มีให้เห็นประปราย พบเห็นส่วนใหญ่บริเวณกลางตรอกและท้ายตรอก ขนาดทางเดินกว้าง 1.50-2.60 เมตร สามารถสัญจรไปมาได้สะดวก

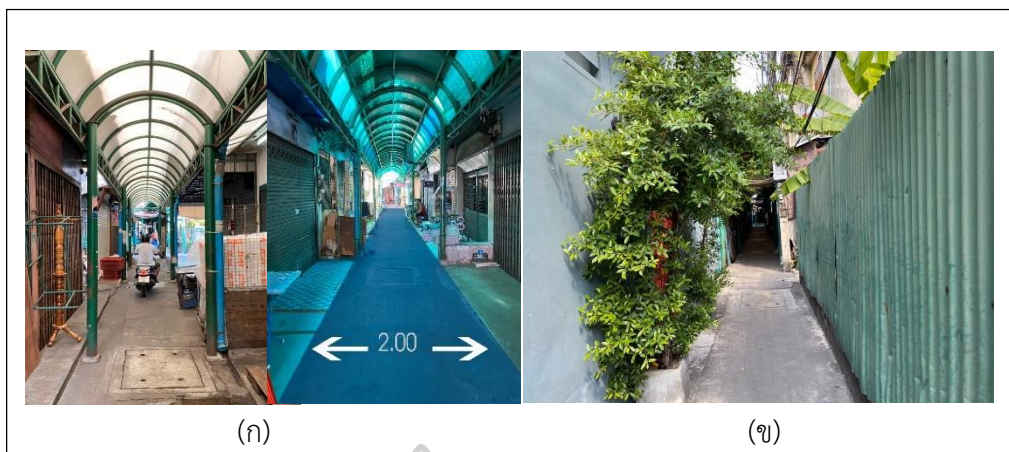

ภาพที่ 46 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกตึกดิน

(ก) สภาพพื้นผิวทางวัสดุปูพื้นปูด้วยคอนกรีตและขนาดความกว้างของทางเดิน

(ข) พืชพรรณต้นไม้บริเวณหน้าบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

3.3) ตรอกวัดราชนัดดา มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นผิวปูด้วยวัสดุปูพื้นคอนกรีต มีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพสมบูรณ์ มีท่อระบายน้ำตลอดแนว ป้องกันน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน สภาพพื้นผิวไม่ลื่น พืชพรรณต้นไม้พบเห็นได้ประปราย ไม่สม่ำเสมอ ส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กและไม้เลื้อยตามกำแพงริมตรอกและพื้นที่ริมคลอง ขนาดทางเดินกว้าง 1.00-2.10 เมตร สามารถสัญจรไปมาได้ด้วยการเดินเท้า บางช่วงของตรอก บริเวณริมคลองเทพธิดา มีขนาดเล็กและแคบ

ภาพที่ 47 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกวัดราชันดคา
 (ก) สภาพพื้นผิวทางวัสดุปูพื้นด้วยคอนกรีตและขนาดความกว้างของทางเดิน
 (ข) พืชพรรณต้นไม้บริเวณหน้าบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

3.4) ตรอกนาวา มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นผิวทางปูด้วยวัสดุปูพื้นคอนกรีต มีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพสมบูรณ์ มีช่องระบายน้ำตลอดแนว ป้องกันน้ำท่วมขัง ในช่วงฤดูฝน สภาพพื้นผิวไม่ลื่น พืชพรรณต้นไม้ให้เห็นตลอดทั้งแนว ส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่มและไม้ประดับวางด้านหน้าอาคาร อาคารส่วนใหญ่ริมทางเดินในตรอกเป็นที่อยู่อาศัยเชิงพาณิชย์ ขนาดทางเดินกว้าง 10 เมตร มีขนาดทางเดินที่กว้างกว่าตรอกบริเวณอื่น ทำให้พื้นที่ในตรอกมีรถจอดตลอดทั้งแนว

(ก) ภาพบน (ข) ภาพล่าง

(ค)

ภาพที่ 48 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกนาว

(ก) สภาพพื้นผิวทางวัสดุปูพื้นด้วยคอนกรีต (ข) ขนาดความกว้างของทางเดินและไม้ประดับหน้าอาคาร

(ค) สภาพแวดล้อมส่วนต้นของตรอกฝั่งถนนตะนาว

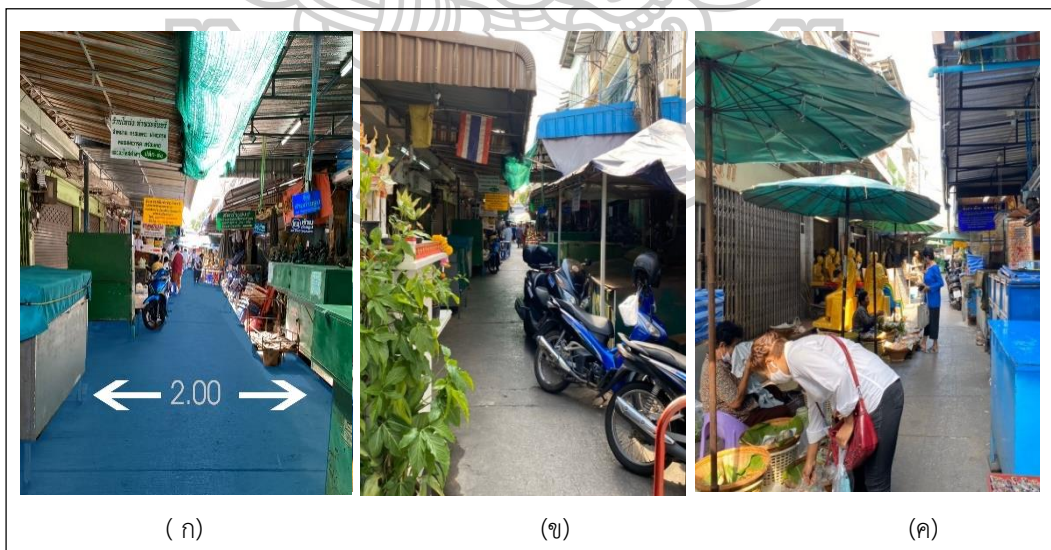
4) พื้นที่ D: ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ

4.1) ตรอกนคร มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นผิวทางปูด้วยวัสดุปูพื้นคอนกรีต มีความแข็งแรงทนทาน สภาพผิวทางชำรุดบางตำแหน่งของตรอก มีช่องระบายน้ำตลอดแนว ป้องกันน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน สภาพพื้นผิวไม่ลื่น พืชพรรณต้นไม้ไม่มีให้เห็น มีหลังคาคลุมตลอดทั้งแนว ตรอก อาคารส่วนใหญ่ริมทางเดินในตรอกเป็นที่อยู่อาศัยเชิงพาณิชย์ ขนาดทางเดินกว้าง 4.00 เมตร มีสิ่งกีดขวางทางเดิน เช่น บ้ายโฆษณา แผงลอยขายสินค้า พื้นที่เดินเท้ามีเพียงประมาณ 2.00 เมตร สัญจรไปมาได้

ภาพที่ 49 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกนคร
(ก) สภาพพื้นผิวทางวัสดุปูพื้นด้วยคอนกรีต (ข) ขนาดความกว้างของทางเดิน

4.2) ตรอกมหาธาตุ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ พื้นผิวทางปูด้วยวัสดุปูพื้นคอนกรีต มีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพสมบูรณ์ มีช่องระบายน้ำตลอดแนว ป้องกันน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน สภาพพื้นผิวไม่ลื่น พืชพรรณต้นไม้พบเห็นได้น้อยมาก มีเพียงไม้ประดับหน้าอาคารบางหลังเท่านั้น ขนาดทางเดินกว้าง 6.00 เมตร มีสิ่งกีดขวางทางเดิน เช่น ป้ายโฆษณา แผงลอยขายสินค้า ตลอดแนวทั้งสองฝั่งของตรอก มีพื้นที่เดินเท้ามีเพียงประมาณ 2.00-2.50 เมตร สัญจรไปมาได้

ภาพที่ 50 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอกมหาธาตุ
(ก) สภาพพื้นผิวทางวัสดุปูพื้นด้วยคอนกรีตและขนาดความกว้างของทางเดิน
(ข) สภาพแวดล้อมบริเวณท้ายตรอกทางเดินไปท่ามหาราช (ค) สภาพแวดล้อมส่วนต้นของตรอกฝั่งถนนมหาราช

5.1.2 การประเมินสภาพแวดล้อมของตรอกพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 9 แสดงการประเมินสภาพแวดล้อมของตรอกพื้นที่ศึกษา

สภาพแวดล้อม	พื้นที่ A		พื้นที่ B		พื้นที่ C				พื้นที่ D		ค่าคะแนนรวมปัจจัยด้านต่างๆ
	ตรอกไถ่แจ้	ตรอกเขียนนิเวศ	ตรอกมะยม	ตรอกกะป๋าม	ตรอกศิลป์	ตรอกตึกดิน	ตรอกวัดราชันดาดา	ตรอกนาวา	ตรอกนคร	ตรอกมหาธาตุ	
- พื้นผิวทาง วัสดุปูพื้น มีลักษณะที่เหมาะสม แข็งแรงทนทาน กันลื่น	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	27
- มีต้นไม้พืชพรรณ	2	2	2	1	3	2	2	1	1	1	17
- มีอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	11
- ขนาดทางเดินความกว้างเหมาะสม	3	3	2	2	3	3	2	3	2	2	25
สภาพแวดล้อมในตรอก	8	9	7	6	11	9	8	8	7	7	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

จากการการประเมินสภาพแวดล้อมของตรอกพื้นที่ศึกษา พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความน่าเดินมากที่สุดคือ 1) พื้นผิวทางวัสดุปูพื้น 2) ขนาดทางเดินความกว้างที่เหมาะสม ตรอกที่มีความน่าเดินควรมีสภาพพื้นที่ผิวที่ดีและมีขนาดความกว้างที่เหมาะสม ส่วนต้นไม้พืชพรรณ อุปกรณ์ประกอบอาคาร เช่น ที่นั่ง ม้านั่งพักคอย ในตรอกเขตพระนครมีผลน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยด้านอื่น เนื่องจากการพฤติกรรมของผู้คนที่ใช้งานตรอกส่วนใหญ่ใช้ในการสัญจรไปมาทำกิจกรรม ทำให้ม้านั่งที่นั่งพักคอยพบเห็นได้น้อย มีเพียงตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน ตรอกวัดราชันดาดาที่เป็นตรอกชุมชน พบอยู่บ้างบางตำแหน่งของตรอกบริเวณหน้าอาคารที่พักอาศัยและแทบไม่พบเห็นเลยบริเวณตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ ซึ่งเป็นตรอกที่มีกิจกรรมค้าขาย

5.2 การเข้าถึงและการเชื่อมโยงของตรอกพื้นที่ศึกษา

การเข้าถึงและการเชื่อมโยงของตรอกที่น่าเดิน ทำการประเมินในประเด็นต่างๆ 3 ประเด็น ได้แก่ การเข้าถึง การเชื่อมโยงและความชัดเจนจดจำได้ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 พื้นที่ จำนวน 10 ตรอก นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพของเส้นทางเดินเท้าและทำการประเมินผล

5.2.1 ตรอกพื้นที่ศึกษา

1) พื้นที่ A: ตรอกไก่อแจ้-ตรอกเขียนนิवास

1.1) ตรอกไก่อแจ้และตรอกเขียนนิवास ตั้งอยู่ย่านชุมชนพระอาทิตย์เข้าถึงได้จากถนนพระอาทิตย์และถนนพระสุเมรุ มีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่อื่น โดยตรอกไก่อแจ้และตรอกเขียนนิवासสามารถลัดเลาะไปยังถนนพระอาทิตย์และซอยรามบุตรีได้จากบริเวณท้ายตรอก ทั้งสองตรอกสามารถเดินลัดเลาะถึงกันได้ ความชัดเจนและจดจำได้ของตรอกไก่อแจ้และตรอกเขียนนิवास มีความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่อยู่ในชุมชนประวัติศาสตร์ย่านพระอาทิตย์ เป็นพื้นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูง ในด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์มรดกทางวัฒนธรรม อยู่ใกล้สถานที่สำคัญ ได้แก่ ป้อมพระสุเมรุ อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบางลำพู และสวนสันติชัยปราการ

2) พื้นที่ B: ตรอกมะยม-ตรอกกษาปณ์

2.1) ตรอกมะยม เข้าถึงได้จากถนนจักรพงษ์และถนนราชดำเนินกลาง ซอยดำเนินกลางเหนือ โดยตรอกมะยมสามารถลัดเลาะไปยังถนนข้าวสารและซอยรามบุตรีได้ ตรอกมะยมอยู่ตรงข้ามตรอกกษาปณ์ ความชัดเจนและจดจำได้ของตรอกมะยม เป็นเส้นทางที่ลัดเลาะไปมาระหว่างถนนราชดำเนินกลางและถนนข้าวสาร ซอยรามบุตรี เป็นตรอกที่เต็มไปด้วยโรงแรม ห้องพักและผับบาร์ เป็นแหล่งรวมห้องพักราคาประหยัดของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

2.2) ตรอกกษาปณ์ เข้าถึงได้จากถนนจักรพงษ์และซอยรามบุตรี อยู่บริเวณข้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร สามารถลัดเลาะไปยังถนนข้าวสารและถนนเจ้าฟ้าได้ ตรอกกษาปณ์ตั้งอยู่ตรงข้ามกับตรอกมะยม ความชัดเจนและจดจำได้เป็นเส้นทางที่ลัดเลาะไปมาระหว่างถนนจักรพงษ์และถนนข้าวสาร ซอยรามบุตรี เป็นตรอกบริเวณข้างวัดชนะสงคราม

3) พื้นที่ C : ทรอกศิลป์ ทรอกตึกดิน ทรอกวัดราชนัคตา ทรอกนาวา

3.1) ทรอกศิลป์ เข้าถึงได้จากถนนดินสอ สามารถเดินลัดเลาะและเชื่อมโยงไปยังถนนตะนาวและถนนราชดำเนินกลางได้ จากบริเวณท้ายทรอก ความชัดเจนและจดจำได้ของทรอกศิลป์ เป็นชุมชนเก่าแก่ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ยาวนานควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของเมือง บริเวณทรอกศิลป์-ทรอกตึกดิน ชุมชนบริเวณนี้เป็นส่วนหนึ่งของศูนย์กลางพระนคร เริ่มต้นจากการตั้งถิ่นฐานและปรับเปลี่ยนบทบาทไปตามกาลเวลา กายภาพภายในทรอกยังมีสถาปัตยกรรมเก่าแก่ให้พบเห็น โครงสร้างของทรอกจะขนานกับคลอง

3.2) ทรอกตึกดิน เข้าถึงได้จากถนนดินสอและเชื่อมโยงไปยังถนนตะนาวและถนนมหารณพ ทรอกตึกดินและทรอกศิลป์สามารถเดินลัดเลาะถึงกันได้ ผ่านสะพานข้ามคลองหลอดวัดราชนัคตา ความชัดเจนและจดจำได้ของทรอกตึกดิน เป็นชุมชนเก่าแก่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ยาวนาน เช่นเดียวกับทรอกศิลป์ มีการอยู่อาศัยมาตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ ภายในทรอกยังมีสถาปัตยกรรมเก่าแก่ให้พบเห็น โครงสร้างของทรอกจะขนานกับคลอง เช่นเดียวกับทรอกศิลป์

3.3) ทรอกวัดราชนัคตา เข้าถึงได้จากถนนดินสอ ตั้งอยู่หลังอาคารศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ทรอกวัดราชนัคตาสามารถเดินลัดเลาะไปยังซอยดำเนินกลางใต้ ถนนราชดำเนินกลางใต้และลัดเลาะไปยังถนนมหาไชยได้อีกด้วย ความชัดเจนและจดจำได้ของทรอกวัดราชนัคตาเป็นชุมชนตลาดหลังศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ยาวนาน ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของเมือง เริ่มต้นจากการตั้งถิ่นฐานและปรับเปลี่ยนบทบาทไปตามกาลเวลา เป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ ยังมีสถาปัตยกรรมเก่าแก่ให้พบเห็น โครงสร้างของทรอกจะขนานกับคลอง

3.4) ทรอกนาวา เข้าถึงได้จากถนนตะนาวและถนนดินสอผ่านซอยหลังโบสถ์พราหมณ์ เป็นทรอกชุมชนบริเวณเสาชิงช้า สามารถเดินลัดเลาะเชื่อมโยงไปยังพื้นที่ของซอยมหารณพ ถนนบำรุงเมืองและบริเวณลานคนเมืองเสาชิงช้าได้ ทรอกนาวาอยู่ตรงข้ามกับถนนแพรงสรรพศาสตร์ ความชัดเจนและจดจำได้ของทรอกนาวา เป็นแหล่งรวมร้านอาหารย่านเสาชิงช้า ทรอกนาวาเป็นเส้นทางที่ลัดเลาะไปมาระหว่างถนนดินสอและถนนตะนาว

4) พื้นที่ D : ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ

4.1) ตรอกนครและตรอกมหาธาตุ สามารถเข้าถึงได้จากถนนมหาธาตุ สามารถเดินลัดเลาะไปยังท่าเรือริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรอกนครสามารถลัดเลาะไปยังท่าพระจันทร์ได้ ส่วนตรอกมหาธาตุสามารถเดินลัดเลาะไปยังท่ามหาราชและทั้งสองตรอกสามารถเดินลัดเลาะถึงกันได้ ผ่านการเชื่อมโยงพื้นที่ในชุมชนท่าพระจันทร์ ความชัดเจนและจดจำได้ของตรอกนครและตรอกมหาธาตุ เป็นตรอกตลาดพระที่มีชื่อเสียง ตรอกทั้งสองตั้งอยู่บริเวณวัดมหาธาตุและเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของตรอกชุมชนท่าพระจันทร์จะมีร้านชุดครุยเก่าแก่ เนื่องจากอยู่ใกล้มหาวิทยาลัย

5.2.5 การประเมินการเข้าถึงและการเชื่อมโยงของตรอกพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 10 แสดงการประเมินการเข้าถึงและการเชื่อมโยงของตรอกพื้นที่ศึกษา

การเข้าถึงและการเชื่อมโยง	พื้นที่ A		พื้นที่ B		พื้นที่ C				พื้นที่ D		ค่าคะแนนรวมปัจจัยด้านต่างๆ
	ตรอกไถ่เจ้า	ตรอกเขื่อนนิเวศ	ตรอกพะยอม	ตรอกกาษาใบไม้	ตรอกศิลป์	ตรอกติดดิน	ตรอกวัดราชชนิตดา	ตรอกนาวา	ตรอกนคร	ตรอกมหาธาตุ	
- เข้าถึงได้ง่าย	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	28
- มีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่อื่นได้	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	27
- มีความชัดเจนจดจำได้	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	24
การเข้าถึงและการเชื่อมโยงในตรอก	9	9	7	7	8	7	8	8	8	8	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

จากการการประเมินการเข้าถึงและการเชื่อมโยงของตรอกพื้นที่ศึกษา พบว่าการเข้าถึงและการเชื่อมโยง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความน่าเดินมากที่สุด ด้วยเอกลักษณ์ลักษณะของตรอกที่มีความสามารถในการเข้าถึงและเชื่อมโยงในพื้นที่เมือง จึงทำให้ทุกตรอกมีระดับค่าคะแนนที่ทำการประเมินมีค่าคะแนนที่สูง ตรอกที่มีความน่าเดินสามารถเข้าถึงได้ง่ายจากถนนสายหลักและสามารถเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่น ๆ ได้ดี มีความชัดเจนจดจำได้ในพื้นที่ตรอกนั้น ๆ

5.3 ความสะดวกสบายของตรอกพื้นที่ศึกษา

5.3.1 ตรอกพื้นที่ศึกษา

1) พื้นที่ A: ตรอกไก่อแจ้-ตรอกเขียนนิवास

1.1) ตรอกไก่อแจ้ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสะอาด แต่จะมีรถจักรยานยนต์จอดบริเวณทางเดินเป็นระยะ พื้นผิวทางเดินมีเป็นหลุมเป็นบ่ออยู่บ้างบางตำแหน่งของตรอก ได้ร่มเงาจากต้นไม้และกำแพง ช่วงฝนตกทางเดินในตรอกไม่สามารถกันฝนได้ เนื่องจากอาคารบ้านเรือนบริเวณนั้นมีส่วนยื่นของหลังคาน้อยมากหรือบางหลังไม่มีส่วนยื่นออกมาจนกร้าวเลย ป้ายสัญลักษณ์พบเห็นอยู่บ้างไม่สม่ำเสมอ

1.2) ตรอกเขียนนิวาสมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ไม่มีสิ่งกีดขวาง เนื่องจากเป็นตรอกที่มีขนาดทางเดินที่กว้างและบ้านพักอาศัยบริเวณตรอกสามารถจอดรถได้ พื้นผิวทางเดินมีเป็นหลุมเป็นบ่ออยู่บ้างบางตำแหน่งของตรอก

2) พื้นที่ B : ตรอกมะยม-ตรอกกษาปณ์

2.1) ตรอกมะยม มีบางตำแหน่งของตรอกที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีสิ่งกีดขวางบนทางเดินเท้า เช่น รถเข็น แผงลอยร้านค้า ที่วางเรียงรายและมีบริเวณหน้าโรงแรม ห้องพัก จะมีรถจักรยานยนต์ที่จอดเรียงราย ทำให้การสัญจรเดินเท้าไม่สามารถเดินได้สะดวก เนื่องจากทางเดินในตรอกค่อนข้างแคบ พื้นผิวทางเดินมีบางตำแหน่งที่ชำรุด เป็นหลุมเป็นบ่ออยู่บ้าง ร่มเงาในตรอกส่วนใหญ่มาจากเงาของกำแพง ช่วงฝนตกทางเดินในตรอกไม่สามารถกันฝนได้ มีเพียงช่วงต้นของตรอกมีหลังคาคลุมสามารถกันแดดกันฝนได้ ป้ายสัญลักษณ์พบเห็นได้ตลอดแนวตรอก

2.2) ตรอกกษาปณ์ บางตำแหน่งของตรอกที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีสิ่งกีดขวางบนทางเดินเท้า เช่น รถเข็น แผงลอยร้านค้า วางตั้งเกะกะทำให้การสัญจรเดินเท้าไม่สามารถเดินได้สะดวกบางตำแหน่งของตรอก พื้นผิวทางเดินมีชำรุดบางตำแหน่ง เป็นหลุมเป็นบ่ออยู่บ้าง ร่มเงาในตรอกส่วนใหญ่มาจากเงาของกำแพง ช่วงฝนตกทางเดินในตรอกไม่สามารถกันฝนได้ มีเพียงช่วงต้นของตรอกมีหลังคาคลุมสามารถกันแดดกันฝนได้ ป้ายสัญลักษณ์พบเห็นได้ไม่สม่ำเสมอ

3) พื้นที่ C : ตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน ตรอกวัดราชันดดา ตรอกนาวา

3.1) ตรอกศิลป์-ตรอกตึก มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด แสบไม่มีสิ่งกีดขวาง เนื่องจากเป็นตรอกที่มีขนาดทางเดินที่กว้าง พื้นผิวทางเดินไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ สามารถเดินสัญจรไปมาได้สะดวก มีร่มเงาจากต้นไม้ สภาพตรอกมีความร่มรื่นตลอดทั้งแนว ช่วงฝนไม่สามารถกันฝนได้ อาคารบ้านเรือนบริเวณนั้นมีส่วนยื่นของหลังคาน้อยมาก ป้ายสัญลักษณ์พบเห็นได้น้อยมาก เนื่องจากการใช้งานในตรอกส่วนใหญ่เป็นคนที่คุ้นเคยกับพื้นที่และผู้คนโดยรอบของตรอกที่ใช้ลัดเลาะไปมา

3.2) ตรอกวัดราชันดดา มีบางตำแหน่งของตรอกที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีสิ่งกีดขวางบนทางเดินเท้า พบเห็นได้บริเวณส่วนต้นของตรอก เนื่องจากเป็นตรอกตลาดที่มีการค้าขายบริเวณทางเดิน ส่วนกลางตรอกและท้ายตรอกมีระเบียบเรียบร้อย พื้นผิวทางเดินไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ สามารถเดินสัญจรไปมาได้สะดวก ได้รับเงาจากต้นไม้และกำแพงและมีหลังคาคลุมสามารถกันฝนได้บางช่วงของตรอกในฤดูฝน ป้ายสัญลักษณ์พบเห็นได้น้อยมาก เนื่องจากการใช้งานในตรอกส่วนใหญ่เป็นคนที่คุ้นเคยกับพื้นที่และผู้คนโดยรอบของตรอกที่ใช้ลัดเลาะไปมา

3.3) ตรอกนาวา มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ขนาดของทางเดินมีขนาดกว้าง ทำให้มีการจอดรถยนต์และจักรยานยนต์ตลอดทั้งแนว พื้นผิวทางเดินไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ สามารถเดินสัญจรไปมาได้สะดวก ได้รับเงาจากอาคารและหลังคาที่ยื่นออกมา สามารถกันแดดกันฝนได้เล็กน้อย ป้ายสัญลักษณ์พบเห็นได้ไม่สม่ำเสมอ

4) พื้นที่ D : ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ

4.1) ตรอกนคร-ตรอกมหาธาตุ บางตำแหน่งของตรอกที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีสิ่งกีดขวางบนทางเดินเท้า เช่น แผงร้านค้า โต๊ะเก้าอี้ เนื่องจากทั้งสองตรอกเป็นตรอกตลาดและมีขนาดทางเดินที่ไม่กว้างมาก ภายใต้อาคารมีหลังคาคลุมสามารถกันแดดกันฝนได้ตลอดแนว ตรอก ป้ายสัญลักษณ์พบเห็นได้ไม่สม่ำเสมอ

5.3.2 การประเมินความสะดวกสบายของตรอกพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 11 แสดงการประเมินความสะดวกสบายของตรอกพื้นที่ศึกษา

ความสะดวกสบาย	พื้นที่ A		พื้นที่ B		พื้นที่ C				พื้นที่ D		ค่าคะแนนรวมปัจจัยด้านต่างๆ
	ตรอกไถแจ้	ตรอกเขื่อนนิวาส	ตรอกมะยม	ตรอกกษาปณ์	ตรอกศิลป์	ตรอกตึกดิน	ตรอกวัดราชันดาดา	ตรอกนาวา	ตรอกนคร	ตรอกมหาธาตุ	
- มีระเบียบเรียบร้อย	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	24
- ไม่มีสิ่งกีดขวางทางเดินเท้า	2	3	2	2	3	3	3	2	2	2	26
- ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	28
- มีร่มเงาบังแดด กันฝนได้	1	1	1	1	2	1	2	1	3	3	16
- มีป้ายบอกทาง,ป้ายสัญลักษณ์ชัดเจน	2	2	3	2	1	1	2	1	2	2	21
รวมคะแนนความสะดวกสบายในตรอก	11	12	10	9	12	11	10	10	13	13	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

จากการการประเมินความสะดวกสบายของตรอกพื้นที่ศึกษา พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความน่าเดินมากที่สุดคือ 1) ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ 2) ไม่มีสิ่งกีดขวางทางเดิน 3) มีระเบียบเรียบร้อย ตรอกที่มีความน่าเดินควรมีสภาพที่สมบูรณ์ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ มีสิ่งกีดขวางน้อยหรือแทบไม่มีเลย มีระเบียบเรียบร้อย สะอาด สามารถเดินได้สะดวกสบาย ส่วนป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์มีผลน้อย พบเห็นได้ในตรอกพื้นที่ศึกษาที่ใช้ในการสัญจรลัดเลาะไปมาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนร่มเงาบังแดด กันฝนได้ มีผลน้อยมาก พบเห็นตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ ตรอกวัดราชันดาดา ที่เป็นตรอกที่มีกิจกรรมการค้า ลักษณะเป็นหลังคาและร่มสนาม

5.4 ความปลอดภัยของตรอกพื้นที่ศึกษา

5.4.1 ตรอกพื้นที่ศึกษา

1) พื้นที่ A: ตรอกไก่อแจ้-ตรอกเขียนนิवास

1.1) ตรอกไก่อแจ้และตรอกเขียนนิवास มีคนเดินไปมาตลอดทั้งวัน เนื่องจากมีการใช้งานพื้นที่ ภายในตรอกไก่อแจ้ มีทั้งผู้คนอยู่อาศัยและห้องพัก ร้านอาหาร ในช่วงเวลาเย็นและค่ำ จะมีการลัดเลาะไปมาระหว่างยังถนนพระอาทิตย์ ท่าเรือพระอาทิตย์และสวนสันติชัยปราการ ย่านบางลำพู

2) พื้นที่ B : ตรอกมะยม-ตรอกกษาปณ์

2.1) ตรอกมะยม มีคนเดินไปมาตลอดทั้งวัน เนื่องจากมีการใช้งานพื้นที่ภายในตรอก มีห้องพัก ร้านอาหารและบาร์ อีกทั้งตรอกมะยมสามารถเดินลัดเลาะไปยังถนนข้าวสาร ซอยรามบุตรี และยังเชื่อมไปยังจุดเปลี่ยนถ่ายการเดินทางรถขนส่งสาธารณะ บริเวณป้ายรถประจำทางถนนราชดำเนินกลาง มีแสงสว่างเพียงพอในเวลากลางคืน

2.2) ตรอกกษาปณ์ มีคนเดินไปมาเป็นระยะ พบเห็นได้มากในช่วงเย็น เนื่องจากมีการใช้งานพื้นที่ใช้ในการลัดเลาะไปยังถนนข้าวสาร ซอยรามบุตรีและสามารถเดินเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบไปยังถนนพระอาทิตย์ได้ ในเวลากลางคืนค่อนข้างมืดเพราะแสงสว่างไม่เพียงพอ

3) พื้นที่ C : ตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน ตรอกวัดราชันต์ดา ตรอกนาวา

3.1) ตรอกศิลป์-ตรอกตึกดิน มีคนเดินไปมาตลอดทั้งวัน เนื่องจากมีการใช้งานพื้นที่เป็นตรอกชุมชน ผู้คนที่อยู่อาศัยใช้ในการสัญจรไปมาเป็นหลักและสามารถเดินเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบถนนตะนาวและพื้นที่สาธารณะริมน้ำส่วนท้ายของตรอก ในเวลากลางคืนมีแสงสว่างเพียงพอ แต่จะมีเพียงบางตำแหน่งของตรอกที่เป็นมุมมืด

3.2) ตรอกวัดราชันต์ดา เดินไปมาตลอดทั้งวัน เนื่องจากมีการใช้งานพื้นที่เป็นตรอกชุมชน ผู้คนที่อยู่อาศัยใช้ในการสัญจรไปมาเป็นหลัก และสามารถเดินเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบไปยังถนนราชดำเนินกลาง

3.3) ตรอกนาวา มีคนเดินไปมาตลอดทั้งวัน เนื่องจากเป็นทางสัญจรหลักที่เชื่อมระหว่างถนนดินสอ ย่านเสาชิงช้าและถนนตะนาว ย่านสามแพร่ง ศาลเจ้าพ่อเสือ เป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงกันสองพื้นที่และมีการใช้งานพื้นที่ เป็นแหล่งรวมร้านอาหาร รถเข็นขายอาหาร

4) พื้นที่ D : ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ

4.1) ตรอกนคร-ตรอกมหาธาตุ มีคนเดินไปมามาก ในช่วงเวลากลางวัน เนื่องจากเป็นตลาด มีการค้าขาย ช่วงเย็นและเวลากลางคืนค่อนข้างเงียบและเกิดมูมมีดบางตำแหน่งของตรอกเพราะแสงสว่างไม่เพียงพอ ในเวลากลางคืนจะมีการใช้งานเป็นอยู่อาศัยของคนในพื้นที่เท่านั้น

5.4.2 การประเมินความปลอดภัยของตรอกพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 12 แสดงการประเมินความปลอดภัยของตรอกพื้นที่ศึกษา

ความปลอดภัย	พื้นที่ A		พื้นที่ B		พื้นที่ C				พื้นที่ D		ค่าคะแนน รวม ปัจจัยด้าน ต่างๆ
	ตรอกไถ่แจ้	ตรอกเขียนนิवास	ตรอกเกษม	ตรอกขาไผ่	ตรอกศิลป์	ตรอกตึกดิน	ตรอกวัดราชนันทดา	ตรอกนาวา	ตรอกนคร	ตรอกมหาธาตุ	
- มีคนเดินผ่านไปมาตลอด	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	27
- มีแสงสว่างในเวลากลางคืน	3	3	2	2	3	3	2	3	2	2	25
รวมคะแนนความปลอดภัยในตรอก	6	6	5	4	6	6	5	6	4	4	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

จากการประเมินความปลอดภัยของตรอกพื้นที่ศึกษา พบว่าความปลอดภัย เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความน่าเดินมากที่สุดคือ ทุกตรอกต้องการความปลอดภัย ตรอกที่น่าเดินคือ ตรอกที่มีคนเดินผ่านไปมาตลอด มีแสงสว่างเพียงพอในเวลากลางคืน ตรอกที่มีความปลอดภัยมากที่สุดได้แก่ ตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน เป็นตรอกชุมชนที่มีคนเดินผ่านไปมา ส่วนใหญ่เป็นคนที่คุ้นเคยพื้นที่ มีการสอดส่องดูแล รองลงมาเป็นตรอกชุมชนที่ใช้ในการสัญจรไปมา จะมีผู้คนเดินผ่านไปมาตลอด มีแสงสว่างเพียงพอในเวลากลางคืน เช่น ตรอกนาวา ตรอกไถ่แจ้ และตรอกเขียนนิवास

5.5 ความหลากหลายของตรอกพื้นที่ศึกษา

5.5.1 ตรอกพื้นที่ศึกษา

1) พื้นที่ A: ตรอกไก่อแจ้-ตรอกเขียนนิवास

1.1) ตรอกไก่อแจ้และตรอกเขียนนิवास อยู่บริเวณเดียวกัน ตั้งอยู่ในย่านพระอาทิตย์ มีการใช้งานของพื้นที่หลายช่วงเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน มีทั้งที่อยู่อาศัย ห้องพักร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านสะดวกซื้อ มีการลัดเลาะไปยังพื้นที่โดยรอบ ผู้ใช้งานในตรอกมีทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 51 ความหลากหลายของตรอกไก่อแจ้

ภาพที่ 52 ความหลากหลายของตรอกเขียนนิवास

2) พื้นที่ B : ตรอกมะยม-ตรอกกษาปณ์

2.1) ตรอกมะยม-ตรอกกษาปณ์ ตั้งอยู่ถนนจักรพงษ์ การใช้งานของพื้นที่หลายช่วงเวลาทั้งกลางคืนและกลางวัน ส่วนใหญ่ใช้ในการลัดเลาะไปยังถนนข้าวสารและซอยรามบุตรี โดยเฉพาะตรอกมะยมจะมีการใช้งานที่หลากหลาย เนื่องจากมีห้องพัก โรงแรม ร้านอาหารและบาร์ มีการลัดเลาะไปยังป้ายรถประจำทางถนนราชดำเนินกลาง ผู้ใช้งานในตรอกมีทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 53 ความหลากหลายของตรอกมะยม

ภาพที่ 54 ความหลากหลายของตรอกกษาปณ์

3) พื้นที่ C : ตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน ตรอกวัดราชนัดดา ตรอกนาวา

3.1) ตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน ตรอกวัดราชนัดดา ตั้งอยู่ถนนดินสอ ย่านเสาชิงช้ามีการใช้งานในพื้นที่ส่วนใหญ่ในเวลากลางวัน เป็นการใช้งานของคนในพื้นที่ที่ออกมาทำกิจกรรม พบปะพูดคุย ค้าขาย ใช้งานส่วนใหญ่เป็นคนที่คุ้นเคยพื้นที่และผู้คนบริเวณโดยรอบที่ใช้เป็นเส้นทางลัดเลาะไปยัง ถนนราชดำเนินกลาง

3.2) ตรอกนาวา ตั้งอยู่ถนนตะนาว มีการใช้งานพื้นที่หลากหลายในเวลากลางวัน เนื่องจากเป็นเส้นทางสัญจรหลักและมีกิจกรรมค้าขายตลอดทั้งวัน ภายในตรอกเป็นที่อยู่อาศัยเชิงพาณิชย์กรรม มีทั้งที่อยู่อาศัย ร้านอาหาร ร้านกาแฟและบริเวณโดยรอบส่วนใหญ่เป็นแหล่งรวมอาหาร ย่านแพร่งสรรพศาสตร์ ส่วนต้นของตรอกจะมีร้านรถเข็น เปิดตั้งแต่ช่วงเย็นจนถึงกลางคืน ผู้ใช้งานมีทั้งคนที่คุ้นเคยพื้นที่และคนที่ผ่านไปมา ความโดดเด่นของตรอกนาวาเป็นแหล่งรวมอาหาร ย่านเสาชิงช้า

ภาพที่ 55 ความหลากหลายของตรอกศิลป์

4) พื้นที่ D : ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ

4.1) ตรอกนคร-ตรอกมหาธาตุ ตั้งอยู่ถนนมหาราช ริมน้ำเจ้าพระยา มีการใช้งานช่วงเวลากลางวันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นตรอกตลาด กิจกรรมภายในตรอกมีการค้าขายพระและมีร้านชุดครุย มีกิจกรรมค่อนข้างเฉพาะ พื้นที่ของตรอกตั้งอยู่บริเวณวัดมหาธาตุและมหาวิทยาลัย ผู้คนที่ใช้งานในตรอกเป็นพ่อค้าแม่ค้าและเซียนพระ ตลอดจนผู้คนบริเวณโดยรอบที่ใช้เส้นทางลัดเลาะไปยังท่าพระจันทร์และท่ามหาราช

5.5.2 การประเมินความหลากหลายของตรอกพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 13 แสดงการประเมินความหลากหลายของตรอกพื้นที่ศึกษา

ความหลากหลาย	พื้นที่ A		พื้นที่ B		พื้นที่ C				พื้นที่ D		ค่าคะแนน ปัจจัยด้าน ต่างๆ
	ตรอกไก่	ตรอกเซียนนิวาส	ตรอกมะยม	ตรอกภาษาปณ	ตรอกศิลปะ	ตรอกติดดิน	ตรอกวัดราชันต์ดา	ตรอกนาวา	ตรอกนคร	ตรอกมหาธาตุ	
- มีการใช้งานพื้นที่ หลากหลายช่วงเวลา	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	26
- มีกิจกรรมที่ หลากหลาย	3	2	3	2	3	3	3	3	2	2	26
- มีประเภทผู้คนที่ หลากหลายกลุ่ม สังคม	3	3	3	3	2	2	2	3	2	2	24
รวมคะแนนความ ปลอดภัยในตรอก	9	8	9	8	8	8	8	9	5	5	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

จากการประเมินความหลากหลายของตรอกพื้นที่ศึกษา พบว่าความหลากหลาย ความเป็น
อเนกประโยชน์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความน่าเดินมากที่สุดคือ การใช้งานพื้นที่หลากหลายช่วงเวลา
และมีกิจกรรมที่หลากหลาย มีผู้คนที่ใช้งานหลากหลายกลุ่มสังคม ส่งเสริมให้ตรอกในเขตพระนครมี
ความน่าเดิน ตรอกส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษาเขตพระนครมีความหลากหลาย มีเพียงบางตรอกที่มี
กิจกรรมเฉพาะและมีการใช้งานบางช่วงเวลาเท่านั้น เช่น ตรอกนคร ตรอกมหาธาตุ เป็นตรอกตลาด
พระ

5. 6 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก พื้นที่ศึกษาจำนวน 10 ตรอก โดยทำการวิเคราะห์ปัจจัย 5 ประการ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง 3) ความสะดวกสบาย 4) ความปลอดภัย 5) ความหลากหลาย โดยมีประเด็นย่อย ๆ ในแต่ละปัจจัย ทำการประเมินผลและสรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.6.1 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก

จากการศึกษาตรอกพื้นที่ศึกษา จำนวน 10 ตรอก ที่มีคุณสมบัติและลักษณะของตรอกที่นำเดิน ลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสำรวจภาคสนาม ในประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอก ทั้ง 5 ประการ พบว่า สภาพแวดล้อมบริบทของเส้นทางเดินเท้าในตรอก มีองค์ประกอบของความเป็นตรอก มีลักษณะเฉพาะเป็นเส้นทางเดินที่แทรกซึมอยู่ในพื้นที่เมือง เป็นเส้นทางเดินเท้าที่แคบมีข้อจำกัดของการเข้าถึง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูง โดยเฉพาะพื้นที่เมืองเก่าชุมชนเก่าจะพบเส้นทางเดินเท้าที่มีศักยภาพของการใช้งานระหว่างผู้คนและชุมชน เป็นพื้นที่สาธารณะระดับชุมชน ตรอกมีการเข้าถึงและการเชื่อมโยงที่ดีสามารถเดินถึงกันได้ มีลักษณะเฉพาะที่จดจำได้ในแต่ละตรอก องค์ประกอบทางกายภาพของแต่ละตรอกจะมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญแตกต่างกันตามการใช้งานในพื้นที่ตรอก ทำให้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกแตกต่างกัน วิเคราะห์สรุปผลปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้า โดยมีรายละเอียดแสดงใน (ตารางที่ 14) จากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์ปัจจัยที่มีร่วมกันในตรอก และวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าทั้ง 10 ตรอกพื้นที่ศึกษา เพื่อค้นหาลักษณะที่แท้จริงของตรอกและองค์ประกอบทางกายภาพของตรอกที่ส่งผลต่อความน่าเดินในเขตพระนครต่อไป

ตารางที่ 14 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก

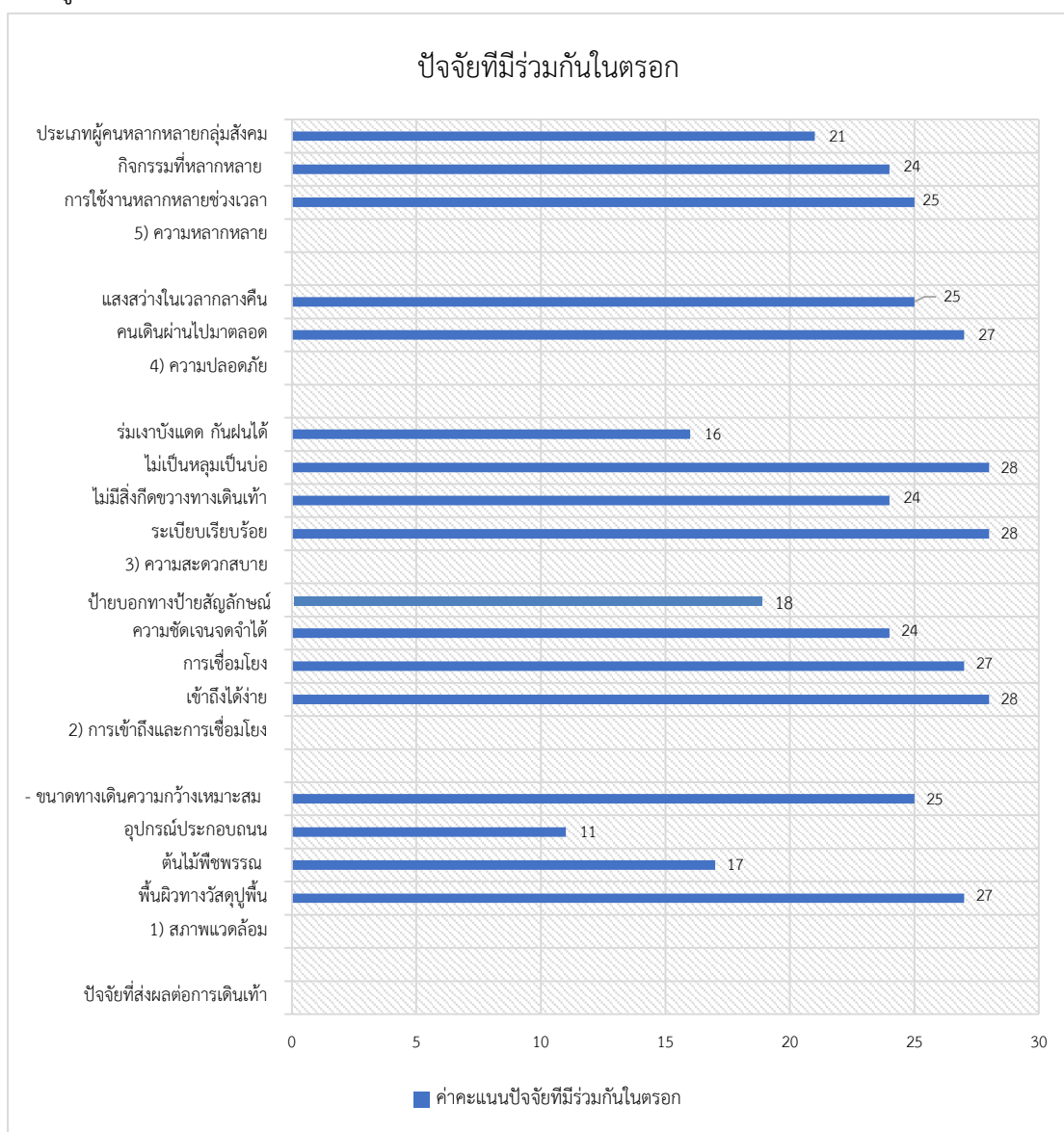
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีตรอกในเขตพระนคร	คะแนนความน่าเดิน										ปัจจัยที่มีร่วมกันในตรอก
	ตรอกเก่าแก่	ตรอกเขียนนิเวาส	ตรอกมะยม	ตรอกกษาปณ์	ตรอกศิลป์	ตรอกเทิดดิน	ตรอกวัดราชมัตตา	ตรอกนาวา	ตรอกนคร	ตรอกมหาธาตุ	
1) สภาพแวดล้อม											
- พื้นผิวทาง วัสดุปูพื้น มีลักษณะที่เหมาะสม แข็งแรงทนทาน กันลื่น	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	27
- มีต้นไม้ที่เขียวชอุ่ม	2	2	2	1	3	2	2	1	1	1	17
- มีอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	11
- ขนาดทางเดินความกว้างเหมาะสม	3	3	2	2	3	3	2	3	2	2	25
2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง											
- เข้าถึงได้ง่าย	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	28
- มีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่อื่นได้	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	27
- มีความชัดเจนจดจำได้	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	24
3) ความสะดวกสบาย											
- มีระเบียบเรียบร้อย	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	28
- ไม่มีสิ่งกีดขวางทางเดินเท้า	2	3	2	2	3	3	3	2	2	2	24
- ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	28
- มีริมเงาบังแดด กันฝนได้	1	1	1	1	2	1	2	1	3	3	16
- มีป้ายบอกทาง,ป้ายสัญลักษณ์ชัดเจน	2	2	3	2	1	1	2	1	2	2	18
4) ความปลอดภัย											
- มีคนเดินผ่านไปมาตลอด	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	27
- มีแสงสว่างในเวลากลางคืน	3	3	2	2	3	3	2	3	2	2	25
5) ความหลากหลาย											
- มีการใช้งานหลากหลายช่วงเวลา	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	25
- มีกิจกรรมที่หลากหลาย	3	2	3	2	3	3	3	3	2	2	24
- มีประเภทผู้คนหลากหลายกลุ่มสังคม	3	3	3	3	2	2	2	3	2	2	21
ค่าคะแนนรวมความน่าเดินในตรอก	43	44	38	34	45	41	42	41	37	37	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

5.6.2 สรุปผลปัจจัยที่มีร่วมกันของตรอกพื้นที่ศึกษา

ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีร่วมกันในแต่ละตรอก เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลมาก มีความสำคัญ และส่งเสริมให้มีการเดินเท้าในตรอก โดยทำการวิเคราะห์สรุปปัจจัยทั้ง 5 ประการ รายละเอียดแสดงใน (แผนภูมิที่ 1) ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงปัจจัยที่มีร่วมกันในตรอกพื้นที่ศึกษา

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

สรุปผลจากการศึกษาพบว่า ตรอกในเขตพระนครมีปัจจัยที่มีร่วมกันทั้ง 5 ปัจจัย โดยมีสัดส่วนค่าคะแนนที่ใกล้เคียงกัน โดยทำการสรุปผลจากค่าคะแนนที่ทำการประเมิน มีค่าคะแนนรวม 30 คะแนน โดยค่าคะแนน 18 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 60 คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการการเดินทางในตรอกที่มีผลมาก ส่วนค่าคะแนนที่ต่ำกว่า 18 คะแนน หรือน้อยกว่าร้อยละ 60 คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินทางในตรอกที่มีผลน้อย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินทางในตรอกที่มีผลมาก

1) สภาพแวดล้อมในตรอกที่น่าเดิน ควรมีสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ พื้นผิววัสดุปูพื้น มีความแข็งแรงทนทานและไม่ลื่น มีค่าคะแนน 27 (90%) และควรมีขนาดทางเดินเท้าที่เหมาะสมในตรอกประมาณ 1.50-3.00 เมตร สำหรับทางเดินเท้าประเภททางเท้าสาธารณะและบาทวิถี มีค่าคะแนน 25 (84%)

2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง ตรอกที่น่าเดิน มีการเข้าถึงและการเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดี มีระดับค่าคะแนนที่สูง โดยค่าคะแนนการเข้าถึง มีค่าคะแนน 28 (94%) การเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่น มีค่าคะแนน 27 (90%) และเป็นเส้นทางเดินเท้าที่มีความชัดเจนสามารถจดจำได้ มีเอกลักษณ์ของพื้นที่ตรอกนั้น ๆ มีค่าคะแนน 24 (80%)

3) ความสะอาดสวยงาม ตรอกที่น่าเดิน มีสภาพสมบูรณ์ มีระเบียบเรียบร้อย มีค่าคะแนน 28 (94%) ไม่มีสิ่งกีดขวาง มีค่าคะแนน 24 (80%) ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ มีค่าคะแนน 28 (94%)

4) ความปลอดภัย ตรอกที่น่าเดิน มีระดับความปลอดภัยที่อยู่ในระดับที่ดี คือ มีคนเดินไปมาสอดส่องพื้นที่ตรอก มีค่าคะแนน 27 (90%) และมีแสงสว่างเพียงพอในเวลากลางคืน มีค่าคะแนน 25 (84%)

5) ความหลากหลาย ตรอกที่มีความน่าเดิน เป็นตรอกที่มีความเป็นอเนกประโยชน์ มีความหลากหลายของช่วงเวลา กิจกรรมและผู้คน โดยมีระดับค่าคะแนนที่สูง โดยความหลากหลายของช่วงเวลา มีค่าคะแนน 25 (84%) ความหลากหลายของกิจกรรม มีค่าคะแนน 24 (80%)

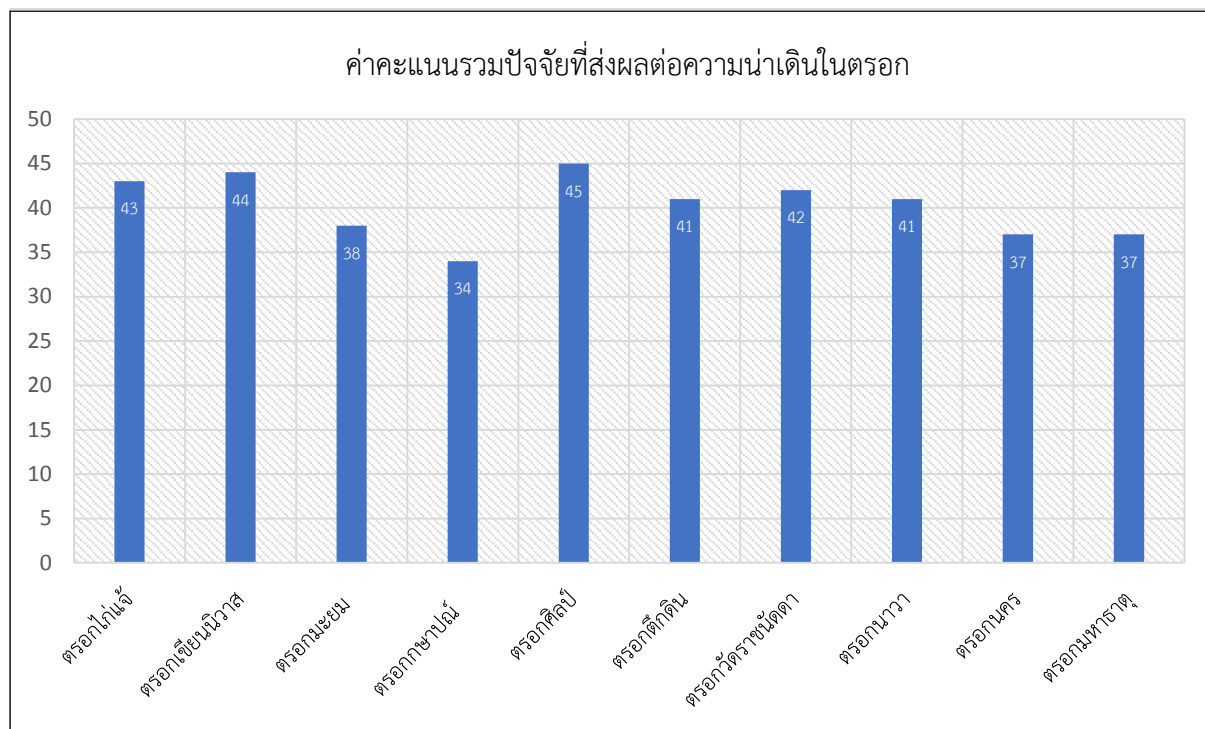
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกที่มีผลน้อย

ปัจจัยที่มีผลน้อยมีคะแนนที่ต่ำกว่า 18 คะแนน หรือน้อยกว่าร้อยละ 60 ได้แก่ ต้นไม้พืชพรรณ ร่มเงาบังแดดกันฝนได้ อุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่งที่นั่งพักคอย และป้ายบอกทางบอกสัญลักษณ์ จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลน้อยซึ่งจะขึ้นอยู่กับการใช้งานของเส้นทางเดินเท้าในตรอก จะกล่าวในลำดับต่อไป

5.6.3 การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินในตรอกแต่ละประเภท

ทำการศึกษาและวิเคราะห์สรุปผล ระดับค่าคะแนนรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอก ทั้ง 10 ตรอกพื้นที่ศึกษา เพื่อค้นหาตรอกที่มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าที่มีค่าคะแนนรวมปัจจัยมาก-น้อยตามลำดับ และค้นหาปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกนั้น ๆ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันไปตามการใช้งานของเส้นทางเดินเท้าในตรอกแต่ละตรอก โดยมีรายละเอียดดังนี้ ระดับค่าคะแนนรวม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอก ได้จากการสรุปผลการวิเคราะห์หลังพื้นที่สำรวจ ข้อมูลภาคสนาม ทำการประเมินผลจากตัวชี้วัดทั้งปัจจัยทั้ง 5 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก รวมคะแนนปัจจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้ (แผนภูมิที่ 2)

แผนภูมิที่ 2 แสดงค่าคะแนนปัจจัยที่ส่งผลต่อความน่าเดินในตรอก

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

1) การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความน่าเดินในตรอก

จากแผนภูมิที่ 2 สรุปได้ว่า ค่าคะแนนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอกที่มีค่าระดับคะแนนที่มากที่สุดได้แก่ ตรอกศิลป์ ค่าคะแนนรวม 45 คะแนน ตรอกที่มีค่าคะแนนที่ต่ำที่สุด ได้แก่ ตรอกกษาปณ์ ค่าคะแนนรวม 34 คะแนน และระดับคะแนนรวมของทุกตรอก อยู่ที่ 34-45 คะแนน มีค่าคะแนนรวมที่แตกต่างกันตามลักษณะการใช้งานของเส้นทางเดินเท้าในตรอก ตรอกที่มีการใช้งานในลักษณะที่เป็นอเนกประโยชน์ มีความหลากหลาย เป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคม มีลักษณะทางกายภาพเป็นตรอกชุมชน จะมีระดับค่าคะแนนรวมที่มีค่ามากตามลำดับ ส่วนตรอกที่มีระดับค่าระดับคะแนนรองลงมา ได้แก่ ตรอกที่มีกิจกรรมการค้า และตรอกที่ใช้เป็นเส้นทางลัด

2) ประเภทของตรอกในเขตพระนคร

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณี ตรอกในเขตพระนคร พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในเขตพระนคร มีองค์ประกอบทางกายภาพที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของการทำงาน สามารถแบ่งตรอกในเขตพระนครเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ตรอกชุมชน ตรอกตลาด และตรอกเส้นทางลัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) **ตรอกชุมชน** เป็นตรอกชุมชนเก่าแก่ในเขตพระนคร มีการใช้พื้นที่ที่อเนกประโยชน์ มีความหลากหลาย เป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคมในชุมชน

2.2) **ตรอกตลาด** เป็นตรอกที่มีกิจกรรมการค้า มีกิจกรรมเฉพาะ กลุ่มคนเฉพาะ เป็นพื้นที่สาธารณะของผู้คนเฉพาะกลุ่ม

2.3) **ตรอกเส้นทางลัด** เป็นตรอกที่ใช้เป็นเส้นทางสัญจรไปมาส่วนใหญ่ เชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยรอบ และใช้เป็นเส้นทางลัด กิจกรรมส่วนใหญ่ในตรอกรองรับผู้คนสัญจรไปมา

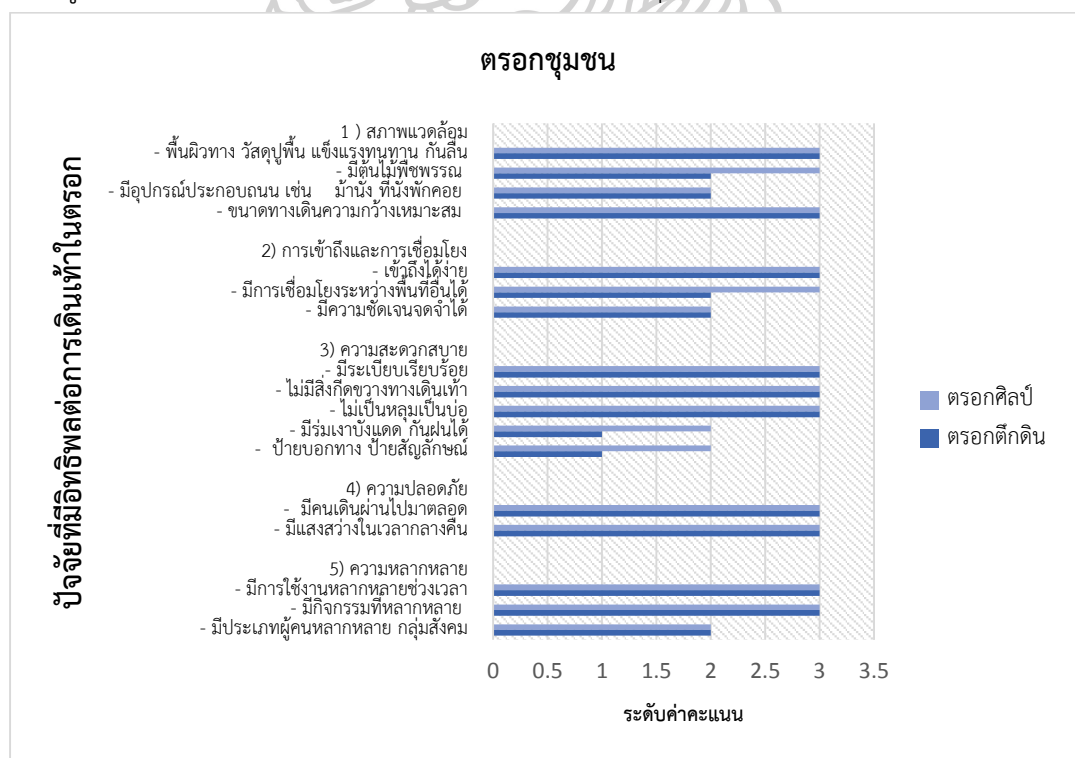
3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอกแต่ละประเภท

จากการศึกษาและวิเคราะห์ประเภทของตรอกในเขตพระนคร ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ตรอกแต่ละประเภทมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าแตกต่างกัน โดยแต่ละตรอกมีลักษณะเฉพาะ มีความต้องการปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้ามากน้อยต่างกัน โดยทำการวิเคราะห์สรุปผลปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าทั้ง 10 ตรอกพื้นที่ศึกษา แบ่งประเภทตามลักษณะการใช้งานได้ 5 ประเภท ได้แก่ ตรอกชุมชน ตรอกตลาด ตรอกเส้นทางลัด และตรอกที่มีลักษณะการใช้งานที่มีการผสมผสานอีก 2 ประเภท ได้แก่ ตรอกชุมชนและตลาด ตรอกชุมชนและเส้นทางลัด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (แผนภูมิที่ 3-7)

3.1) ตรอกชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอกชุมชน ต้องมีความสะดวกสบาย มีระเบียบเรียบร้อย ไม่มีสิ่งกีดขวาง สามารถเดินเท้าสัญจรไปมาได้สะดวก เข้าถึงและเชื่อมโยงได้ดี สภาพแวดล้อมพื้นผิวแข็งแรงทนทาน มีขนาดทางเดินที่เหมาะสม เดินได้สะดวก อุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่งที่ นั่งพักคอย พบเห็นอยู่บ้าง บริเวณหน้าอาคารบ้านเรือน ผู้คนออกมานั่งพบปะพูดคุยทำกิจกรรมและพืชพรรณต้นไม้ส่วนใหญ่พบเห็นได้ประปราย หน้าอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัยสร้างความมีชีวิตชีวา สร้างความร่มรื่นให้เส้นทางเดินเท้า ในตรอกป้ายบอกทางป้ายสัญลักษณ์ พบเห็นได้น้อยมาก เนื่องจากตรอกชุมชนเป็นตรอกที่อยู่อาศัยในพื้นที่มานาน มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ป้ายบอกทางป้ายสัญลักษณ์ จึงไม่มีความจำเป็นมากนัก ความสะดวกสบายในส่วนของมีร่มเงากันแดดกันฝนได้ในตรอกชุมชน พบเห็นได้น้อย ส่วนใหญ่จะมีเพียงร่มเงาจากกันสาดหน้าตัวอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ซึ่งจะมีกันสาดอยู่เป็นระยะ ๆ ตรอกชุมชนเลยไม่มีความจำเป็นต้องมีร่มเงากันแดดกันฝนเพิ่ม แต่ยังมีควมน่าเดิน (ดูแผนภูมิที่ 3 ประกอบ)

แผนภูมิที่ 3 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกชุมชน

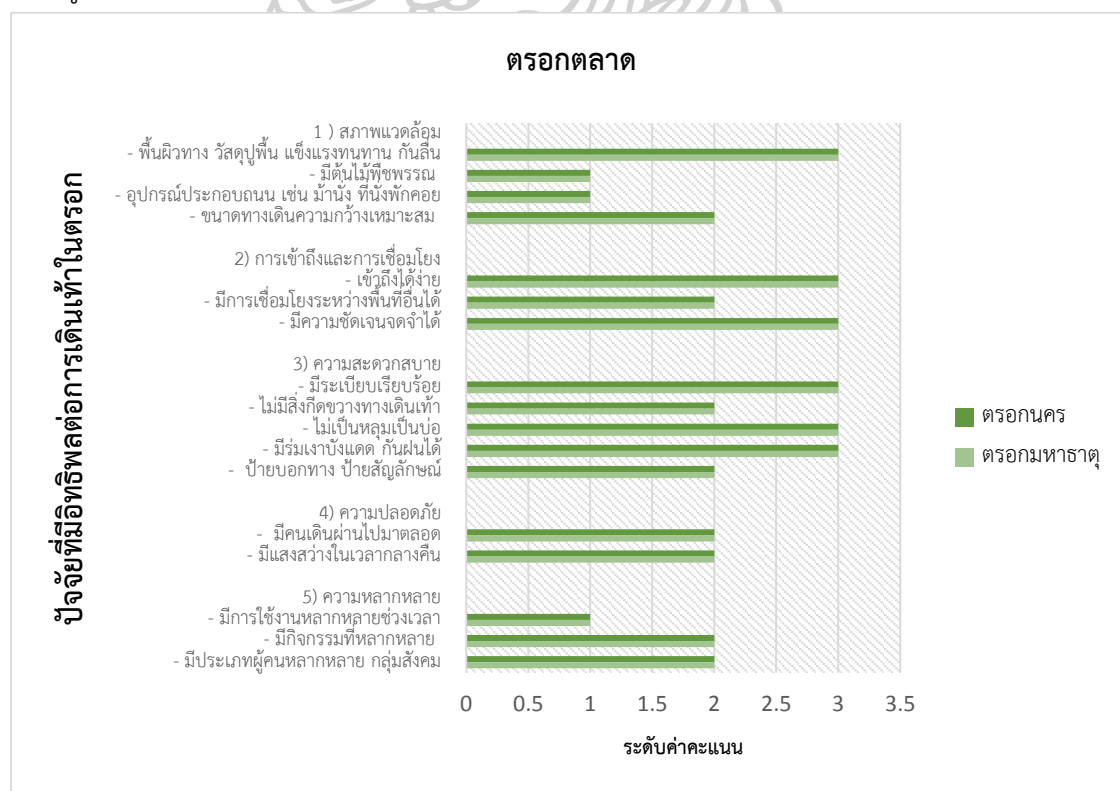

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3.2) ตรอกตลาด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอกตลาด ต้องมีความสะดวกสบาย มีระเบียบเรียบร้อย สามารถเดินเท้าสัญจรไปมาได้สะดวก ถึงแม้จะมีสิ่งกีดขวางเดินอยู่บ้างบางระยะ สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงได้ดี สภาพแวดล้อมพื้นผิวแข็งแรงทนทาน มีขนาดทางเดินที่เหมาะสม เดินได้สะดวก แต่ต้นไม้พืชพรรณและอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย ตรอกตลาดพบเห็นได้น้อย เนื่องจากการใช้งานของเส้นทางเดินเท้าในตรอก มีกิจกรรมค้าขายเป็นส่วนใหญ่ ผู้คนเดินสัญจรไปมา ทำให้อุปกรณ์ประกอบถนนและพืชพรรณต้นไม้มีความต้องการน้อย เนื่องจากตรอกตลาดต้องการ พื้นที่การใช้งานในตรอกที่ค่อนข้างมาก ตั้งร้านค้าแผงลอยและจับจ่ายซื้อของ แต่ความสะดวกสบาย ในส่วนของมีร่มเงากันแดดกันฝนได้ ตรอกตลาดจะพบเห็นหลังคาคลุมและร่มสนามปกคลุมให้ร่มเงาบังแดดกันฝนได้ ป้ายบอกทางป้ายสัญลักษณ์ พบเห็นอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก การใช้งานพื้นที่บางช่วงเวลาของวันเท่านั้น ความหลากหลายของกิจกรรมมีการผสมผสาน มีผู้คนหลากหลายประเภทปะปนกัน (ดูแผนภูมิที่ 4 ประกอบ)

แผนภูมิที่ 4 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกตลาด

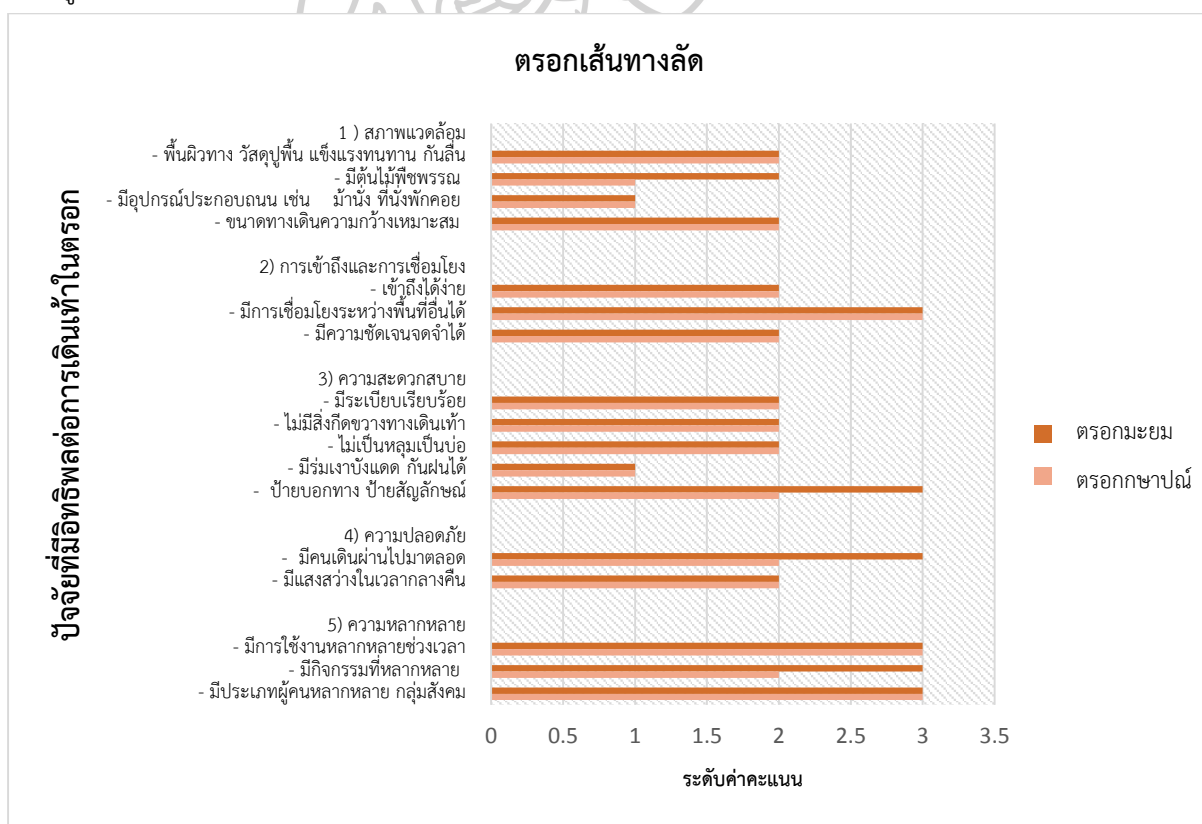

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3.3). ตรอกเส้นทางลัด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอกเส้นทางลัด ต้องเข้าถึงง่าย มีการเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดี มีความหลากหลายของผู้คน กิจกรรมและช่วงเวลาดำเนินงานที่หลากหลาย มีความปลอดภัย มีแสงสว่างที่เพียงพอในเวลาากลางคืน มีผู้คนเดินผ่านไปมาตลอด ตรอกเส้นทางลัด สภาพแวดล้อมทางเดินสามารถเดินได้สะดวก พื้นผิวมีความแข็งแรงทนทาน มีขนาดความกว้างของเดินไม่กว้างนัก มีความปลอดภัย มีแสงสว่างในเวลาากลางคืน มีผู้เดินผ่านไปมา ส่วนอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย แอปไม่มีให้เห็นเลย เนื่องจากตรอกเส้นทางลัดเป็นเส้นทางเดินเท้าที่สั้นเมื่อเทียบกับซอยลัด จึงไม่มีความจำเป็นมากนัก ผู้คนส่วนใหญ่ใช้ในการสัญจรไปมาในระยะเวลาสั้นและความสะดวกสบายในส่วนของผู้ร่วมใจกันดูแลกันฝนได้ ด้วยลักษณะของตรอกที่แคบและสั้น ทำให้มีความต้องการไม่มากนัก เนื่องจากส่วนหนึ่งได้รับเงินจากมุมอาคารหน้าอาคาร (ดูแผนภูมิที่ 5 ประกอบ)

แผนภูมิที่ 5 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกเส้นทางลัด

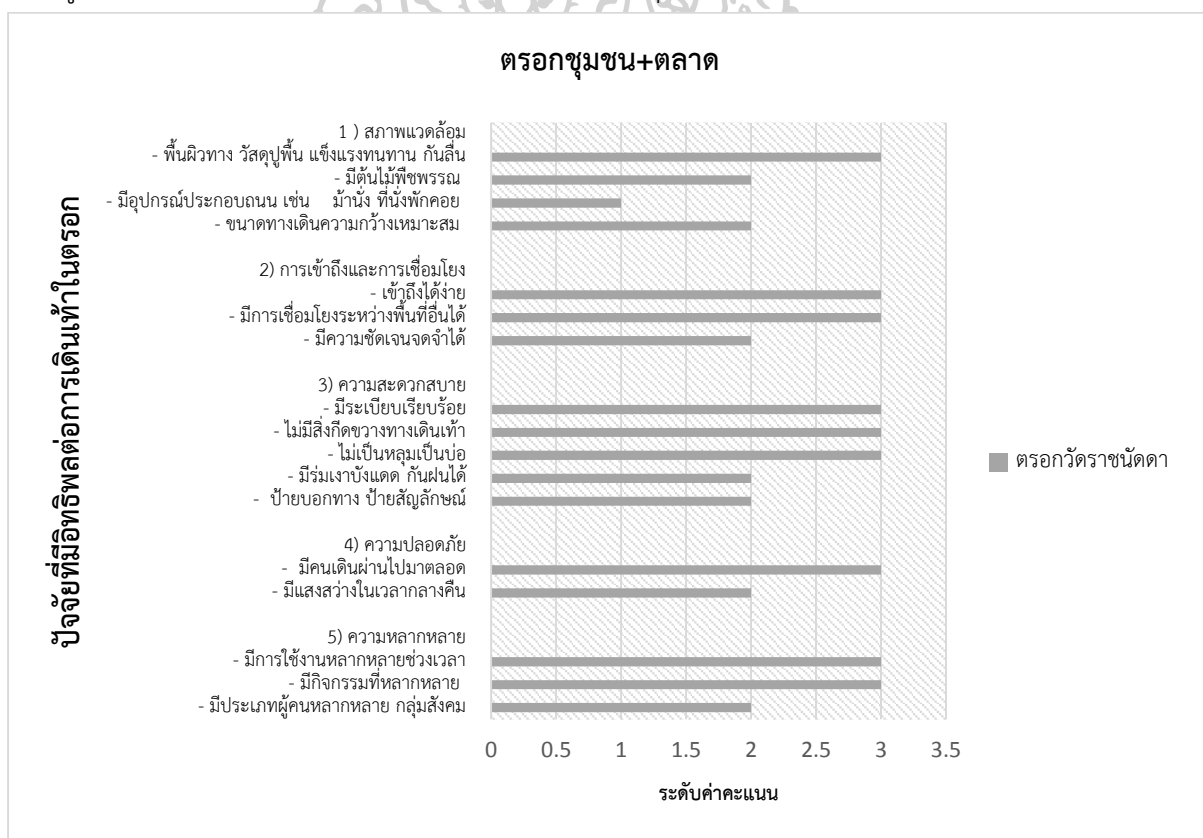

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3.4) ตรอกชุมชนและตลาด

เป็นตรอกที่ผสมผสานกันระหว่างตรอกชุมชนและตรอกตลาด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอกชุมชนและตลาด สภาพแวดล้อมทางกายภาพต้องมีลักษณะสมบูรณ์ แข็งแรงทนทาน สามารถเดินเท้าได้สะดวก มีขนาดความกว้างของทางเดินที่เหมาะสม สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงได้ดี มีความสะดวกสบาย มีระเบียบเรียบร้อย ความปลอดภัยและมีความหลากหลายของกิจกรรม ผู้คนและมีการใช้งานพื้นที่ที่หลากหลายช่วงเวลา ความสะดวกสบายมีหลังคาปกคลุมบางช่วงของตรอก ป้ายบอกทางป้ายสัญลักษณ์พบเห็นได้น้อย เนื่องจากตรอกชุมชนและตลาดผู้คนที่ใช้งานคุ้นเคยกับพื้นที่ มีเพียงป้ายทางเดินไปลัดไปยังถนนราชดำเนิน อุกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย พบเห็นอยู่บ้าง ซึ่งจะต่างจากตรอกตลาด (ดูแผนภูมิที่ 6 ประกอบ)

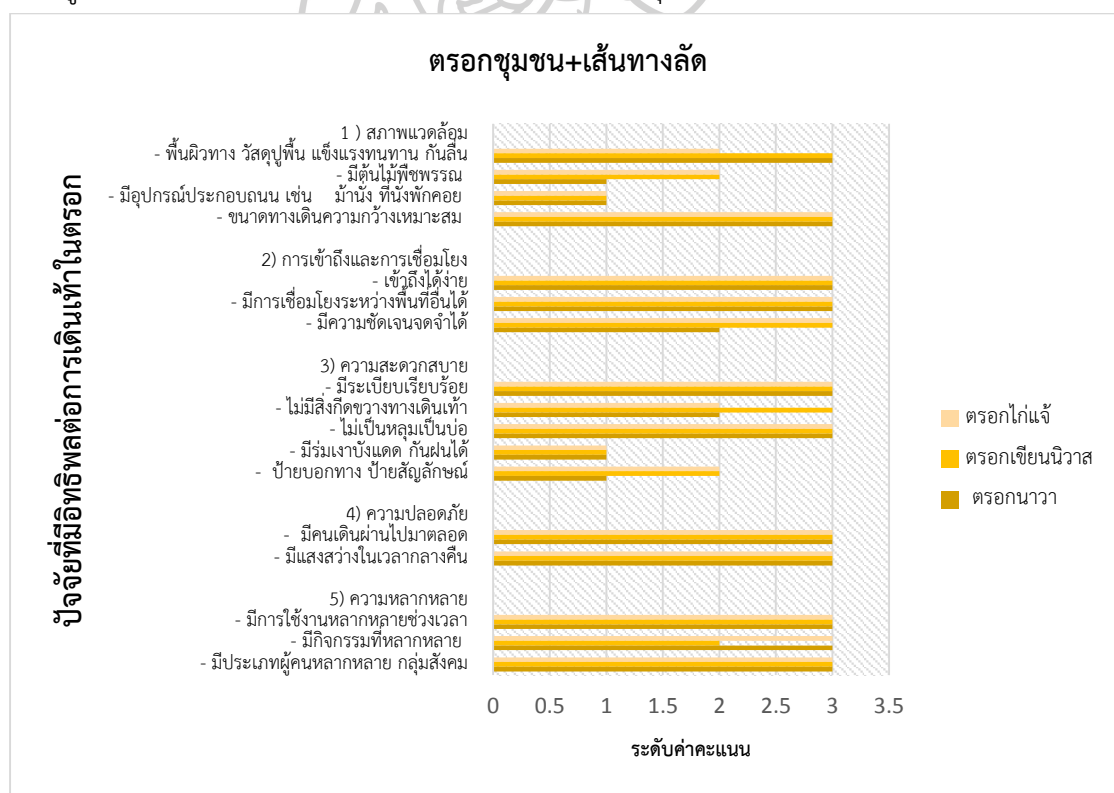
แผนภูมิที่ 6 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกชุมชนและตลาด

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

3.5) ตรอกชุมชนและเส้นทางลัด

เป็นตรอกที่ผสมผสานกันระหว่างตรอกชุมชนและตรอกเส้นทางลัด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินเท้าในตรอกชุมชนและเส้นทางลัด สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ต้องมีลักษณะสมบูรณ์แข็งแรงทนทานสามารถเดินเท้าได้สะดวก มีขนาดความกว้างของทางเดินที่เหมาะสม สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงได้ดี มีความปลอดภัย มีแสงสว่างเพียงพอในเวลากลางคืน มีคนเดินไปมาตลอด มีความหลากหลายของกิจกรรม ผู้คนและการใช้งานที่หลากหลายช่วงเวลา ความสะดวกสบายในส่วนของมีร่มเงาบังแดดกันฝนได้ พบเห็นน้อยเมื่อเทียบกับตรอกชุมชน เนื่องจากอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีความเป็นส่วนตัวมีกำแพงกันสูงและเป็นอาคารพาณิชย์ เส้นทางเดินในตรอกมีลักษณะที่กว้างกว่าตรอกเส้นทางลัด แต่มีร่มเงาจากตัวอาคารและมุมอาคาร กันฝนได้ไม่มากนักและส่วนอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักผ่อน พบเห็นอยู่บ้างไม่มากนัก ซึ่งจะต่างจากตรอกเส้นทางลัดที่ไม่พบเห็นเลย แต่ป้ายบอกทางป้ายสัญลักษณ์ ยังพบเห็นได้บ้างช่วงของตรอก (ดูแผนภูมิที่ 7 ประกอบ) แผนภูมิที่ 7 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกชุมชนและเส้นทางลัด

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 15 แสดงปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีตรอกในเขตพระนคร	ประเภทตรอกในเขตพระนคร				
	ตรอกชุมชน	ตรอกตลาด	ตรอก เส้นทางลัด	ตรอกชุมชน + ตลาด	ตรอกชุมชน + เส้นทางลัด
1) สภาพแวดล้อม					
- พื้นผิวทาง วัสดุปูพื้น มีลักษณะที่ เหมาะสม แข็งแรงทนทาน กันลื่น	●	●	●	●	●
- มีต้นไม้พืชพรรณ	●	●	●	●	●
- มีอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย	●	●	●	●	●
- ขนาดทางเดินความกว้างเหมาะสม	●	●	●	●	●
2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง					
- เข้าถึงได้ง่าย	●	●	●	●	●
- มีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่อื่นได้	●	●	●	●	●
- มีความชัดเจนจดจำได้	●	●	●	●	●
3) ความสะดวกสบาย					
- มีระเบียบเรียบร้อย	●	●	●	●	●
- ไม่มีสิ่งกีดขวางทางเดินเท้า	●	●	●	●	●
- ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ	●	●	●	●	●
- มีร่มเงาบังแดด กันฝนได้	●	●	●	●	●
- มีป้ายบอกทาง, ป้าย สัญลักษณ์ชัดเจน	●	●	●	●	●
4) ความปลอดภัย					
- มีคนเดินผ่านไปมาตลอด	●	●	●	●	●
- มีแสงสว่างในเวลากลางคืน	●	●	●	●	●
5) ความหลากหลาย					
- มีการใช้งานหลากหลายช่วงเวลา	●	●	●	●	●
- มีกิจกรรมที่หลากหลาย	●	●	●	●	●
- มีประเภทผู้คนหลากหลายกลุ่มสังคม	●	●	●	●	●
สัญลักษณ์ : แสดงความสำคัญของปัจจัยแต่ละปัจจัย :					
● = มีค่ามาก ● = มีความสำคัญปานกลาง ● = มีความสำคัญน้อย					

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกแต่ละประเภทของตรอกพื้นที่ศึกษา จำนวน 10 ตรอก แบ่งเป็นกลุ่มตามประเภทการใช้งานออกได้เป็น 5 ประเภท ซึ่งมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้ามีความลักษณะสำคัญที่ส่งเสริมให้ตรอกมีความน่าเดินมากน้อยต่างกันตามการใช้งาน สรุปและวิเคราะห์ได้ดัง (ตารางที่ 15) จะเห็นได้ว่า ตรอกเส้นทางเดินเท้าในแบบของสังคมไทยที่มีความน่าเดิน ต้องมีความหลากหลายผู้คน หลากหลายกิจกรรม หลากหลายช่วงเวลา มีการใช้งานพื้นที่ที่เป็นอเนกประโยชน์ เป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคม มีกิจกรรมการค้า เป็นเส้นทางเดินเท้าที่สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดี มีความชัดเจนจดจำได้ มีความสะดวกสบายในการเดินเท้า มีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้มีความน่าเดิน จากการศึกษพบว่าตรอกบางประเภท มีองค์ประกอบทางกายภาพบางอย่างน้อย แต่ยังคงมีความเหมาะสมในการเดินเท้าในแบบของสังคมไทย

5.7 ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาและวิเคราะห์ผลการศึกษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง(สำหรับผู้ที่อาศัยในตรอกพื้นที่ศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบมา เพื่อค้นหาปัจจัยที่อิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกและทัศนคติที่มีต่อความน่าเดิน แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างนี้ขอความอนุเคราะห์จากผู้ที่เกี่ยวข้องในตรอกพื้นที่ศึกษา เป็นผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกและปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท

5.7.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 คน

ตารางที่ 16 แสดงรายละเอียดผู้ให้สัมภาษณ์

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	เพศ	อายุ	อาศัยอยู่ในตรอกเป็นเวลา (ปี)	ตรอกพื้นที่ศึกษาในการสัมภาษณ์
1	ผู้อยู่อาศัยในตรอก	หญิง	65	20	ตรอกมะยม (ตรอกเส้นทางลัด)
2	ผู้อยู่อาศัยในตรอก	หญิง	64	41	ตรอกไก่แจ้, ตรอกเขียนนิवास (ตรอกชุมชนเส้นทางลัด)
3	ผู้อยู่อาศัยในตรอก	ชาย	69	50	ตรอกศิลป์ (ตรอกชุมชน)
4	ผู้นำชุมชน	หญิง	61	46	ตรอกวัดราชันดาดา (ตรอกชุมชนและตลาด)
5	ผู้นำชุมชน	ชาย	65	50	ตรอกนคร (ตรอกตลาด)

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

5.7.2 ผลการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในตรอกพื้นที่ศึกษาในประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าและทัศนคติที่มีต่อความน่าเดิน รวมถึงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในตรอกให้ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอที่มีต่อผลการศึกษาปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท ได้ผลการสัมภาษณ์ ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 17 แสดงข้อมูลการสัมภาษณ์ทัศนคติที่มีต่อความน่าเดินในตรอก

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
ทัศนคติที่มีต่อความน่าเดินในตรอก	คนที่ 1 ตรอกมะยม	ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกที่อาศัยอยู่มีความน่าเดิน สามารถเดินไปมาได้สะดวก มีเส้นทางเดินที่เชื่อมไปยังพื้นที่โดยรอบได้
	คนที่ 2 ตรอกเขียนนิवास	ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกที่อาศัยอยู่มีความน่าเดินมาก เพราะในตรอกมีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ย่านบางลำพู มีกิจกรรมที่น่าสนใจเป็นตรอกที่มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมहतถกรรมไทย “การปักชุดโชน” และอยู่ใกล้ตรอกไก่อแจ้ ป้อมพระเมรุ สวนสันติชัยปราการ ถนนพระอาทิตย์
	คนที่ 3 ตรอกศิลป์	ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกมีความน่าเดินมาก ผู้คนเดินผ่านไปมาตลอด สามารถเดินเชื่อมไปยังถนนตะนาวได้ เป็นตรอกชุมชนที่เก่าแก่มี่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ มีสถาปัตยกรรมบ้านเรือนเก่าแก่
	คนที่ 4 ตรอกวัดราชนััดดา	ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกมีความน่าเดินมีกิจกรรมค้าขาย ร้านค้า ตลาดและเป็นชุมชนเก่ามีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ มีบ้านเรือนเก่าแก่ อายุมากกว่า 80 ปี
	คนที่ 5 ตรอกนคร	ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกมีความน่าเดิน เพราะเป็นตรอกที่สามารถเดินเชื่อมไปยังท่าเรือท่าพระจันทร์และพื้นที่โดยรอบได้ มีกิจกรรมค้าขายตลอดแนว

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 18 แสดงข้อมูลการสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก	คนที่ 1 ตรอกมะยม	<p>1.สภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดิน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า สภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดิน ถึงแม้ทางเดินในตรอกจะแคบ แต่เดินได้สะดวก เมื่อก่อนคนเดินไปมาในตรอกมากกว่านี้ ตอนที่กองฉลากยังไม่ย้าย คนส่วนใหญ่ใช้เป็นเส้นทางลัด</p> <p>2.ตรอกนี้เข้าถึงและการเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดี ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า เข้าถึงและเชื่อมโยงได้ดี สามารถเดินลัดไปข้างสารและบางลำพูได้</p> <p>3. ตรอกนี้มีความสะดวกสบายในการเดิน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกมีความสะดวกสบาย มีเพียงบางจุดที่พื้นผิวทางเดินไม่สม่ำเสมอ มีรถจักรยานจอดกีดขวางทางเดินบางช่วงของตรอก</p> <p>4. ตรอกนี้มีความปลอดภัยในการเดินเท้า มีแสงสว่างในเวลากลางคืนน้อย แต่มีคนเดินผ่านไปมาตลอดมีเส้นทางเดินเชื่อมโยงถนนราชดำเนิน แยกคอกวัว สำหรับคนในพื้นที่รู้สึกปลอดภัย แต่สำหรับคนที่เข้ามาครั้งแรกอาจจะมองว่าไม่ปลอดภัย เนื่องจากเป็นตรอกที่แคบ มีแสงสว่างน้อยควรเป็นความสำคัญเรื่องของแสงสว่างมากขึ้น</p> <p>5.ตรอกนี้มีความหลากหลายของการใช้งาน กิจกรรม และผู้คนหลากหลายกลุ่มสังคม มีการใช้งานหลากหลายช่วงเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน มีกิจกรรมหลากหลาย ร้านอาหาร ผับบาร์ ห้องพัก กลุ่มสังคมมีความหลากหลาย</p>

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 18 แสดงข้อมูลการสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก (ต่อ)

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก	คนที่ 2 ตรอกเขียนนิवास	<p>1.สภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดิน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า สภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดินมาก เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ อยู่ใกล้สถานที่ทางประวัติศาสตร์ ย่านพระอาทิตย์ เช่น ป้อมพระสุเมรุ สวนสันติชัยปราการ</p> <p>2.ตรอกนี้เข้าถึงและการเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดี ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกมีการเข้าถึงและการเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดี สามารถเดินไปยังถนนพระอาทิตย์ ตรอกไก่แจ้ และเดินไปย่านบางลำพูได้</p> <p>3. ตรอกนี้มีความสะดวกสบายในการเดิน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าตรอกมีความสะดวกสบายมาก มีทางเดินเท้าที่กว้าง</p> <p>4. ตรอกนี้มีความปลอดภัยในการเดินเท้า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าตรอกมีความปลอดภัย มีคนเดินผ่านไปมาตลอด</p> <p>5.ตรอกนี้มีความหลากหลายของการใช้งาน กิจกรรมและผู้คน หลากหลายกลุ่มสังคม ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าตรอกมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น แหล่งเรียนรู้ การปิกนิกชิวๆ มีกิจกรรมในชุมชนอยู่บ่อยครั้ง ผู้คนหลากหลายเข้ามาดูการปิกนิกชิวๆและเดินลัดไปยังตรอกไก่แจ้และถนนพระอาทิตย์ ช่วงเวลากลางวันจะเป็นคนในพื้นที่ส่วนใหญ่</p>

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 18 แสดงข้อมูลการสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก (ต่อ)

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก	คนที่ 3 ตรอกศิลป์	<p>1.สภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดิน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า สภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดิน เนื่องจากตรอกเป็นตรอกชุมชนเก่าแก่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มีสถาปัตยกรรมบ้านเรือนเก่าแก่ มีคนเดินผ่านไปมาตลอด</p> <p>2.ตรอกนี้เข้าถึงและการเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดี ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกมีการเข้าถึงและการเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดีมากสามารถเดินเชื่อมต่อไปยังพื้นที่โดยรอบได้สะดวก</p> <p>3. ตรอกนี้มีความสะดวกสบายในการเดิน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกนี้เดินได้สะดวก ถนนกว้าง พื้นผิวถนนดี ไม่ค่อยมีปัญหาในการเดิน</p> <p>4. ตรอกนี้มีความปลอดภัยในการเดินเท้า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า มีความปลอดภัย ไม่ค่อยมีอันตราย ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนหรือผู้คนโดยรอบมีความรู้จักและคุ้นเคยกันดี</p> <p>5.ตรอกนี้มีความหลากหลายของการใช้งาน กิจกรรม และผู้คน หลากหลายกลุ่มสังคม ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าตรอกมีความหลากหลายของกิจกรรม มีการใช้งานทั้งกลางวันและกลางคืน กลุ่มคนในตรอกเป็นคนในชุมชนและพื้นที่โดยรอบ</p>

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 18 แสดงข้อมูลการสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก (ต่อ)

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก	คนที่ 4 ตรอกวัดราชนันทดา	<p>1.สภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดิน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า สภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดิน เนื่องจากมีกิจกรรมค้าขายตลอดทั้งแนว เป็นแหล่งทำมาหากินของคนในพื้นที่และพื้นที่โดยรอบ มีราชการและคนทำงานบริษัท บริเวณเสาชิงเข้ามาจับจ่ายซื้อของ</p> <p>2.ตรอกนี้เข้าถึงและการเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดี ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าตรอกมีการเชื่อมโยงและการเข้าถึงที่ดี จดจำได้ง่าย สามารถเดินไปยังถนนราชดำเนินได้</p> <p>3. ตรอกนี้มีความสะดวกสบายในการเดิน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าตรอกนี้สามารถเดินเท้าได้สะดวกถึงแม้จะมีร้านค้าแผงลอยทางเดินในตรอกค่อนข้างกว้าง แต่มีความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องของการจัดระเบียบร้านค้าในตรอกให้ความเรียบร้อยมากขึ้น</p> <p>4. ตรอกนี้มีความปลอดภัยในการเดินเท้า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าตรอกนี้มีความปลอดภัย มีคนเดินผ่านไปมาตลอดทั้งคนในพื้นที่และบริเวณโดยรอบ</p> <p>5.ตรอกนี้มีความหลากหลายของการใช้งาน กิจกรรม และผู้คนหลากหลายกลุ่มสังคม ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกมีกิจกรรมหลากหลาย มีการค้าขายที่ผสมผสาน มีผู้คนหลากหลายกลุ่ม ทั้งแม่ค้า แม่บ้าน คนทำงานหลากหลายช่วงอายุ</p>

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 18 แสดงข้อมูลการสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก (ต่อ)

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก	คนที่ 5 ตรอกนคร	<p>1.สภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดิน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า สภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดิน มีผู้คนเดินผ่านไปมาคึกคักตลอด เป็นตรอกที่มีการค้าขายและสามารถเดินลัดไปยังท่าเรือข้ามฟากเส้นทางท่ามหาราช-วังหลัง</p> <p>2.ตรอกนี้เข้าถึงและเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดี ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกนี้เข้าถึงได้ดีและเชื่อมโยงกับพื้นที่บริเวณท่ามหาราชและท่าพระจันทร์ได้</p> <p>3. ตรอกนี้มีความสะดวกสบายในการเดิน ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกนี้สามารถเดินเท้าได้สะดวก ถึงแม้บางช่วงมีคนเดินแน่นและมีคนหยุดเดินจับจ่ายซื้อของ ทำให้มีการเดินเท้าที่ติดขัดอยู่บ้าง แต่ภาพรวมเดินได้สะดวก</p> <p>4. ตรอกนี้มีความปลอดภัยในการเดินเท้า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ตรอกนี้มีความปลอดภัย คนเดินไปมาตลอด ช่วงเย็นและค่ำส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ตรอก</p> <p>5.ตรอกนี้มีความหลากหลายของการใช้งาน กิจกรรม และผู้คน หลากหลายกลุ่มสังคม ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า การใช้งานในตรอกมีกิจกรรมค้าขายพระเป็นส่วนใหญ่และมีร้านตัดชุดครุย ผู้คนที่เดินไปมาส่วนใหญ่เป็นเซียนพระและผู้คนโดยรอบทั้งท่ามหาราชท่าพระจันทร์และฝั่งวังหลัง รวมทั้งนักเรียนนักศึกษา</p>

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 19 แสดงข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อผลการศึกษา

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ผู้ให้สัมภาษณ์	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อผลการศึกษา	คนที่ 1 ตรอกมะยม	เห็นด้วยกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท แต่มีความคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่องของความสะอาดและแสงสว่าง ข้อเสนอแนะควรเพิ่มแสงสว่างภายในตรอกในเวลากลางคืน ให้มีแสงสว่างตลอดแนว
	คนที่ 2 ตรอกเขียนนิवास	เห็นด้วยกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท แต่มีความคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่องของที่นั่งพักคอย จัดให้มีที่นั่งพักคอยและส่งเสริมให้คนออกมาทำกิจกรรม และรองรับคนที่แวะเวียนเข้ามาในตรอก
	คนที่ 3 ตรอกศิลป์	เห็นด้วยกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท เข้าใจสภาพแวดล้อมของตรอกชุมชนและมีความเห็นตรงกันกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลของการเดินเท้าในตรอกประเภทชุมชน
	คนที่ 4 ตรอกวัดราชนั้ดดา	เห็นด้วยกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท มีความคิดเห็นตรงกับผลการศึกษา ที่นั่งพักคอยในตรอกชุมชนและตลาดมีน้อย แต่ยังคงมีความน่าเดิน
	คนที่ 5 ตรอกนคร	เห็นด้วยกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท และมีความเห็นตรงกันกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลของการเดินเท้าในตรอกประเภทตลาด มีพืชพรรณต้นไม้และที่นั่งพักคอยน้อยแต่ยังคงมีความน่าเดิน เนื่องจากเป็นตรอกตลาดมีกิจกรรมและเป็นเส้นทางเดินที่สำคัญไปท่ามหาราช

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

จากการผลการสัมภาษณ์ในประเด็นปัจจัยที่อิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกและทัศนคติที่มีต่อความน่าเดินพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเดียวกันต่อทัศนคติที่มีต่อความน่าเดินในตรอก ว่าตรอกที่อาศัยอยู่มีความน่าเดินซึ่งมีลักษณะสำคัญที่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าทั้ง 5 ประการ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไป ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นที่ ปัจจัยทั้ง 5 ประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อม การเข้าถึงละการเชื่อมโยง ความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และความหลากหลาย ส่งผลให้ตรอกมีความน่าเดิน

ประเด็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อผลการศึกษาปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผลการศึกษาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปในตารางที่ 15 ซึ่งได้แบ่งประเภทของตรอกในเขตพระนครและทำการศึกษาปัจจัยเฉพาะที่มีลักษณะสำคัญของตรอก ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามการใช้งาน

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีศึกษาตรอกในเขตพระนคร จำนวน 10 ตรอกที่มีคุณสมบัติและลักษณะของตรอกที่น่าเดิน เพื่อค้นหาองค์ประกอบทางกายภาพของตรอกในเขตพระนครที่ส่งผลต่อความน่าเดิน และได้ผลการวิเคราะห์ ดังรายละเอียดที่นำเสนอไปในบทที่ผ่านมา โดยบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอการสรุปผลการศึกษาเนื้อหาสาระสำคัญ อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

- 6.1 สรุปผลการศึกษา
- 6.2 อภิปรายผล
- 6.3 ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย
- 6.4 ข้อเสนอแนะ
 - 6.4.1 ข้อเสนอแนะการพัฒนาพื้นที่ตรอกในเขตพระนคร
 - 6.4.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

6.1 สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพของตรอก โดยการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า 5 ประการ ได้แก่ (1) สภาพแวดล้อม (2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง (3) ความสะดวกสบาย (4) ความปลอดภัย (5) ความหลากหลาย ทำการศึกษาตรอกพื้นที่ศึกษาจำนวน 10 ตรอก ได้แก่ ตรอกไก่อแจ้ ตรอกเขียนนิवास ตรอกมะยม ตรอกกษาปณ์ ตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน ตรอกวัดราชันดาดา ตรอกนาวา ตรอกวัดมหาธาตุและตรอกนคร จากคำถามการวิจัย “องค์ประกอบใดทางกายภาพของตรอกในเขตพระนครที่ส่งผลต่อความน่าเดิน” สรุปได้ดังนี้

6.1.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกเขตพระนคร

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกเขตพระนคร ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อม, การเข้าถึงและการเชื่อมโยง, ความสะดวกสบาย, ความปลอดภัย, ความหลากหลาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า มีรายละเอียดแต่ละปัจจัยดังนี้

(1) **สภาพแวดล้อม** ตรอกที่มีความน่าเดินควรมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีภูมิทัศน์ทางเดินที่น่าเดินอันประกอบไปด้วย พื้นผิวทางเดินที่มีคุณภาพ วัสดุปูพื้นมีความแข็งแรงทนทาน สภาพทางกายภาพสมบูรณ์และไม่ลื่น มีขนาดทางเดินเท้าที่เหมาะสมกับพื้นที่ทางเดินในตรอกที่เป็นทางเท้าสาธารณะกว้าง 2.40-3.00 เมตร มีต้นไม้พืชพรรณช่วยส่งเสริมให้ตรอกมีความน่าเดิน ให้ความร่มรื่นสำหรับคนเดินเท้า ตรอกที่น่าเดินควรมีอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักผ่อน จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการเดินเท้าและการใช้งานเส้นทางเดินเท้าในตรอกที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญในระดับชุมชน

(2) **การเข้าถึงและการเชื่อมโยง** ตรอกที่น่าเดินควรมีการเข้าถึงและการเชื่อมโยงที่ดี เข้าได้ง่ายสะดวก สามารถเข้าถึงพื้นที่ตรอกได้หลายทาง มีการเชื่อมโยงกันตลอดทั้งพื้นที่ตรอกและพื้นที่โดยรอบ มีเอกลักษณ์เฉพาะของตรอกที่สามารถจดจำได้

(3) **ความสะดวกสบาย** ตรอกที่น่าเดินควรมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสะอาด ไม่มีสิ่งกีดขวางทางเดินเท้า ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ พื้นผิวทางเรียบสามารถเดินสัญจรไปมาได้สะดวก

(4) **ความปลอดภัย** ตรอกที่น่าเดินควรมีแสงสว่างที่เพียงพอและคำนึงถึงความปลอดภัยในการเดินเท้ายามค่ำคืน ติดตั้งระบบส่องสว่างในตำแหน่งที่เหมาะสม โดยเฉพาะบริเวณมุมมืด การมีคนเดินผ่านไปมาตลอดจะให้ความรู้สึกปลอดภัยแก่คนเดินเท้า

(5) **ความหลากหลาย** ตรอกที่น่าเดินควรมีความหลากหลายหรือมีการใช้งานนอกประโยชน์ เช่น มีการใช้งานพื้นที่หลากหลายช่วงเวลา มีความหลากหลายของกิจกรรมและมีความหลากหลายของผู้ใช้งานทุกกลุ่มสังคม เด็ก สตรี คนชรา คนวัยทำงาน นักท่องเที่ยว เป็นต้น

ดังนั้น “ตรอกที่น่าเดิน” จำเป็นต้องมีปัจจัยทั้ง 5 ประการ เป็นองค์ประกอบทางกายภาพของตรอกที่ส่งผลต่อความน่าเดิน ผลจากการศึกษาพบว่า ตรอกในเขตพระนครมีปัจจัยที่มีร่วมกันทั้ง 5 ประการ โดยมีสัดส่วนค่าคะแนนที่ใกล้เคียงกัน ทั้ง 10 ตรอกพื้นที่ศึกษา

6.1.2 ปัจจัยที่มีร่วมกันของตรอกพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ตรอกในเขตพระนครมีปัจจัยที่มีร่วมกันทั้ง 5 ประการ โดยมีค่าคะแนนรวมที่ใกล้เคียงกัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกที่มีผลมาก ได้แก่

(1) **สภาพแวดล้อม** ตรอกที่นำเดินต้องมีสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ พื้นผิววัสดุปูพื้นมีความแข็งแรงทนทานและไม่ลื่น มีค่าคะแนน 27 คิดเป็นร้อยละ 90, ขนาดทางเดินเท้ามีความเหมาะสมในตรอก ประมาณ 1.50-3.00 เมตร สำหรับทางเดินเท้าประเภททางเท้าสาธารณะและบาทวิถี มีค่าคะแนน 25 คิดเป็นร้อยละ 84

(2) **การเข้าถึงและการเชื่อมโยง** ตรอกที่นำเดินมีระดับคะแนนการเข้าถึงที่ดี มีค่าคะแนน 28 คิดเป็นร้อยละ 94, การเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ มีค่าคะแนน 27 คิดเป็นร้อยละ 90, มีเอกลักษณ์และมีเส้นทางชัดเจนจดจำได้ มีค่าคะแนน 24 คิดเป็นร้อยละ 80

(3) **ความสะดวกสบาย** ตรอกที่นำเดินมีสภาพที่สมบูรณ์ มีระเบียบเรียบร้อย ค่าคะแนน 28 คิดเป็นร้อยละ 94, ไม่มีสิ่งกีดขวางทางเดินเท้า มีค่าคะแนน 24 คิดเป็นร้อยละ 80, ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ มีค่าคะแนน 28 คิดเป็นร้อยละ 94

(4) **ความปลอดภัย** ตรอกที่นำเดินมีคนเดินผ่านไปมาตลอด มีค่าคะแนน 27 คิดเป็นร้อยละ 90, มีแสงสว่างเพียงพอในเวลากลางคืน มีค่าคะแนน 25 คิดเป็นร้อยละ 84

(5) **ความหลากหลาย** ตรอกที่นำเดินมีความเป็นอเนกประโยชน์ มีความหลากหลายช่วงเวลา กิจกรรมและกลุ่มสังคม มีระดับค่าคะแนนที่สูง โดยความหลากหลายช่วงเวลา มีค่าคะแนน 25 คิดเป็นร้อยละ 84, ความหลากหลายของกิจกรรม มีค่าคะแนน 24 คิดเป็นร้อยละ 80 และความหลากหลายกลุ่มสังคม มีค่าคะแนน 24 คิดเป็นร้อยละ 80

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกที่มีผลน้อย ได้แก่ มีพืชพรรณต้นไม้ มีค่าคะแนน 17 คิดเป็นร้อยละ 57, มีร่มเงาบังแดดและกันฝนได้ มีค่าคะแนน 16 คิดเป็นร้อยละ 54, อุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย มีค่าคะแนน 11 คิดเป็นร้อยละ 37 และป้ายบอกทางป้ายสัญลักษณ์ มีค่าคะแนน 18 คิดเป็นร้อยละ 60 จากการศึกษพบว่า ปัจจัยที่มีผลน้อยจะขึ้นอยู่กับการใช้งานของตรอก สามารถสรุปได้ว่าตรอกที่มีพืชพรรณต้นไม้มีค่าคะแนนน้อยแต่ยังคงมีความน่าเดิน เพราะตรอกบางตรอกไม่ได้ต้องการต้นไม้ตลอดทั้งแนว เช่น ตรอกที่ต้องการพื้นที่ใช้งานกิจกรรมการค้า แต่ตรอกที่เป็นที่อยู่อาศัยจะพบเห็นพืชพรรณต้นไม้สม่ำเสมอว่าตรอกตลาด เพราะผู้ใช้งาน

ในตรอกมีความต้องการต้นไม้พืชพรรณสร้างความร่มรื่นและควมมีชีวิตชีวา ส่วนมีร่มเงาบังแดดและกันฝนได้ มีค่าคะแนนน้อยแต่ยังคงมีความน่าเดิน เพราะบางตรอกมีลักษณะแคบและมีเส้นทางที่สั้น จึงไม่มีความจำเป็นมากนัก ส่วนใหญ่จะมีเพียงร่มเงาจากกันสาดหน้าตัวอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจะมีกันสาดอยู่เป็นระยะ ๆ และยังมีมุมของอาคารที่สามารถให้ร่มเงาและบังแดดได้ ส่วนป้ายบอกทางป้ายสัญลักษณ์ มีค่าคะแนนน้อยแต่ยังคงมีความน่าเดิน เพราะตรอกในเขตพระนครส่วนใหญ่ผู้คนจะคุ้นเคยกับพื้นที่ทำให้ไม่มีความต้องการไม่มากนักและผู้คนส่วนใหญ่จะใช้บริการสื่อสารแบบบอกทางตามทางในแบบของสังคมไทยมากกว่าจึงพบเห็นได้น้อยในเขตพระนคร

6.1.3 การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก

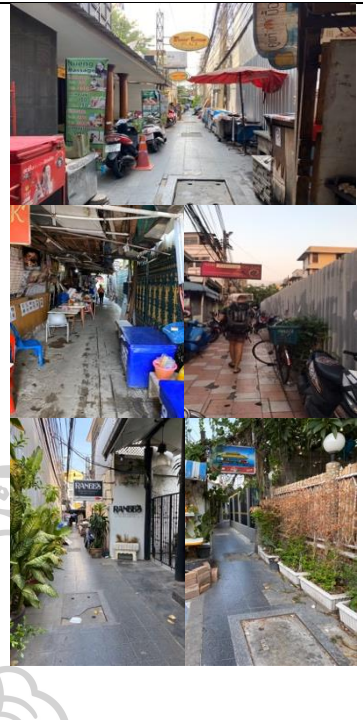

จากการศึกษาพบว่า 10 ตรอกพื้นที่ศึกษา มีค่าคะแนนรวมปัจจัยที่มีค่าคะแนนมากและมีค่าคะแนนน้อยแตกต่างกันตามลักษณะการใช้งานของเส้นทางเดินเท้าในตรอก ตรอกที่มีการใช้งานที่หลากหลายและมีลักษณะที่เป็นอนุเอกรประโยชน์ เป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคมมีลักษณะทางกายภาพเป็นตรอกชุมชนจะมีระดับค่าคะแนนรวมที่มีค่ามากตามลำดับ ส่วนตรอกที่มีระดับค่าคะแนนรองลงมาได้แก่ ตรอกที่มีกิจกรรมการค้า และตรอกที่ใช้เป็นเส้นทางลัด ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของตรอกในเขตพระนครจากการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ตรอกชุมชน ตรอกตลาดและตรอกเส้นทางลัด และพบว่า มีตรอกที่มีการใช้งานผสมผสานอีก 2 ตรอก ได้แก่ ตรอกชุมชนและตลาด ตรอกชุมชนและเส้นทางลัด แสดงรายละเอียดเพิ่มเติมใน (ตารางที่ 6.1) แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกประเภท

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอก

ประเภทตรอก	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก		ภาพประกอบ
ตรอกชุมชน	1) สภาพแวดล้อม	สภาพแวดล้อมพื้นผิวแข็งแรงทนทานและไม่ลื่น มีขนาดทางเดินที่เหมาะสม มีอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย พบเห็นได้บริเวณหน้าอาคารบ้านเรือน มีต้นไม้ที่ขรณตลอดแนวตรอกให้ความร่มรื่น	
	2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายและเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบได้ดี	
	3) ความสะดวกสบาย	มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีสิ่งกีดขวาง สามารถเดินสัญจรไปมาได้สะดวก มีร่มเงาบังแดดกันฝนได้ ส่วนใหญ่บ้านเรือนในตรอกมีกันสาดอยู่ในระยะ ตรอกชุมชนเลยไม่จำเป็นต้องมีร่มเงาบังแดดกันฝนเพิ่ม ป้ายสัญลักษณ์ป้ายบอกทางไม่มีความจำเป็นมากนัก เนื่องจากตรอกชุมชนผู้คนอยู่อาศัยด้วยความคุ้นเคยกับพื้นที่	
	4) ความปลอดภัย	มีความปลอดภัยมาก คนในพื้นที่คุ้นเคยและรู้จักกันดี มีคนเดินผ่านไปมาตลอด	
	5) ความหลากหลาย	มีความอ่อนโยน มี ความหลากหลายของกิจกรรม และช่วงเวลาการใช้งาน กลุ่มสังคมมีความหลากหลาย	
ตรอกตลาด	1) สภาพแวดล้อม	สภาพแวดล้อมพื้นผิวแข็งแรงทนทานและไม่ลื่น มีขนาดทางเดินไม่กว้างนัก ต้นไม้ที่ขรณและอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย พบเห็นได้น้อย แต่ยังคงมีความน่าเดิน เนื่องจากการใช้งานในตรอกตลาดมีกิจกรรมการค้า ต้องการพื้นที่ใช้งานค่อนข้างมาก	
	2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายและเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบได้ดี	
	3) ความสะดวกสบาย	มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สามารถเดินสัญจรได้มาได้สะดวก แม้จะมีสิ่งกีดขวางอยู่บ้างเป็นระยะ ตรอกตลาดจะมีหลังคาและร่มสนามปกคลุมให้ร่มเงาบังแดดกันฝนได้	
	4) ความปลอดภัย	มีความปลอดภัยมากในช่วงเวลากลางวัน มีคนเดินผ่านไปมาตลอด ในช่วงเวลากลางคืนค่อนข้างเงียบมีเพียงผู้อาศัยในตรอก	
	5) ความหลากหลาย	มีความหลากหลายของกิจกรรมมีการผสมผสาน ผู้คนมีความหลากหลายกลุ่มสังคมปะปนกัน	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอก (ต่อ)

ประเภท ตรอก	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก		ภาพประกอบ
ตรอกเส้นทางลัด	1) สภาพแวดล้อม	สภาพแวดล้อมพื้นผิวมีความแข็งแรงทนทาน มีขนาดทางเดินไม่กว้างนัก อุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอยพบเห็นได้น้อย แต่ยังคงมีความน่าเดิน เนื่องจากตรอกเส้นลัดเป็นตรอกที่มีเส้นทางเดินที่สั้น ผู้คนสัญจรไปมาในระยะเวลาที่สั้นจึงไม่มีความจำเป็น	
	2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายและเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดีมาก	
	3) ความสะอาดสบาย	มีความเป็นระเบียบ ถึงแม้จะมีสิ่งกีดขวางอยู่บ้าง ส่วนร่วมแก่กันแต่คนเดินได้พบเห็นได้น้อย ด้วยลักษณะตรอกที่แคบและสั้น ทำให้ความต้องการไม่มากนัก เนื่องจากส่วนหนึ่งได้จากรมเงาจากมุมอาคารและหน้าอาคาร	
	4) ความปลอดภัย	มีความปลอดภัย มีแสงสว่างเพียงพอในเวลากลางคืน มีคนเดินผ่านไปมาตลอด	
	5) ความหลากหลาย	มีความหลากหลายของผู้คนปะปนกัน เนื่องจากการใช้งานในตรอกส่วนใหญ่ใช้ในการลัดเลาะ	
ตรอกชุมชนและตลาด	1) สภาพแวดล้อม	สภาพแวดล้อมมีลักษณะสมบูรณ์แข็งแรงทนทาน สามารถเดินเท้าได้สะดวก มีขนาดความกว้างของทางเดินที่เหมาะสม ป้ายบอกทางป้ายสัญลักษณ์พบเห็นได้น้อย เนื่องจากตรอกชุมชนและตลาด ผู้คนที่ใช้งานคุ้นเคยกับพื้นที่ อุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย พบเห็นอยู่บ้าง ซึ่งจะต่างจากตรอกตลาด	
	2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง	เข้าถึงได้งานและเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดี	
	3) ความสะอาดสบาย	มีความสะอาดสบาย มีระเบียบเรียบร้อย	
	4) ความปลอดภัย	มีความปลอดภัยมีคนเดินผ่านไปมาตลอด ช่วงกลางคืนมีเพียงผู้คนที่อยู่อาศัย	
	5) ความหลากหลาย	มีความหลากหลายของกิจกรรม ผู้คน และมีการใช้งานพื้นที่ที่หลากหลายช่วงเวลา	

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอก (ต่อ)

ประเภท ตรอก	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก		ภาพประกอบ
ตรอกชุมชนและเส้นทางลัด	1) สภาพแวดล้อม	สภาพแวดล้อมมีลักษณะสมบูรณ์แข็งแรงทนทาน มีขนาดความกว้างของทางเดินที่เหมาะสม ส่วนอุปกรณ์ประกอบถนน เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย พบเห็นอยู่บ้างไม่มากนัก ซึ่งจะต่างจากตรอกเส้นทางลัดที่ไม่พบเห็นเลย แต่ป้ายบอกทางป้ายสัญลักษณ์ ยังพบเห็นได้บ้างช่วงของตรอก	
	2) การเข้าถึงและการเชื่อมโยง	เข้าถึงได้ง่ายและเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นได้ดีมาก	
	3) ความสะดวกสบาย	มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีสิ่งกีดขวาง ส่วนร่มเงาบังแดดกันฝนได้ พบเห็นน้อยเมื่อเทียบกับตรอกชุมชน เนื่องจากอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัยมีความเป็นส่วนตัวมีกำแพงกันสูงและเป็นอาคารพาณิชย์ เส้นทางเดินในตรอกมีลักษณะที่กว้างกว่าตรอกเส้นทางลัด แต่มีร่มเงาจากตัวอาคารและมุมอาคาร	
	4) ความปลอดภัย	มีแสงสว่างเพียงพอในเวลากลางคืน มีคนเป็นไปมาตลอดให้ความรู้สึกปลอดภัยแก่คนเดินเท้า	
	5) ความหลากหลาย	มีความหลากหลายของกิจกรรมผู้คนและการใช้งานที่หลากหลายช่วงเวลา	

ที่มา: ผู้ศึกษาวิจัย, 2563

6.1.4 สรุปผลการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เป็นผู้อาศัยในตรอกพื้นที่ศึกษา จากการศึกษา และวิเคราะห์ผลการศึกษาเป็นที่เรียบร้อย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (สำหรับผู้อาศัยในตรอกพื้นที่ศึกษา) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบมา เพื่อค้นหาปัจจัยที่อิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกและทัศนคติที่มีต่อความน่าเดิน สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

1) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเดียวกันต่อทัศนคติที่มีต่อความน่าเดินในตรอก ว่าตรอกที่อาศัยอยู่มีความน่าเดินซึ่งมีลักษณะสำคัญที่แตกต่างกันในแต่ละตรอก ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่ส่งเสริมให้มีความน่าเดินแตกต่างกัน บางตรอกมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ บางตรอกมีกิจกรรมการค้า บางตรอกเป็นตรอกชุมชนเก่า มีเสน่ห์แตกต่างกันไปตามการใช้งาน

2) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าทั้ง 5 ประการ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไป ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยทั้ง 5 ประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อม การเข้าถึงและการเชื่อมโยง ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยและความหลากหลาย ส่งผลให้ตรอกมีความน่าเดินโดยมีความสัมพันธ์กับผลการศึกษาที่ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท

3) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผลการศึกษาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปใน (ตารางที่ 15) ปัจจัยเฉพาะที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภทตามการใช้งาน

6.2 อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีศึกษาตรอกในเขตพระนคร จากความเป็นมาและความสำคัญนำมาสู่การอภิปรายผลการศึกษาวิจัย เป็นการศึกษารอบองค์ประกอบทางกายภาพของเส้นทางเดินเท้าในตรอก ด้วยกรอบแนวคิดทฤษฎีการเดินเท้าและตรอกในการเดินเท้า พื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ รวมถึงแนวคิดทฤษฎีการออกแบบชุมชนเมืองนำเดินเป็นกระบวนการวิธีวิเคราะห์ที่ใช้การเรียนรู้และรับรู้ ทำความเข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกและองค์ประกอบทางกายภาพของตรอกที่มีลักษณะเฉพาะในแบบของสังคมไทย ว่าประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางกายภาพใดที่ส่งต่อความน่าเดิน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกทั้ง 5 ประการ ส่งผลให้ตรอกในเขตพระนครมีความน่าเดิน ซึ่งปัจจัยแต่ละปัจจัยมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันตามลักษณะการใช้งานในตรอกและผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบทางกายภาพของเส้นทางเดินเท้าในตรอกมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญแตกต่างกันไปตามประเภทของตรอก มีความต้องการการใช้งานที่ต่างกันและตรอกในเขตพระนครยังเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญของชุมชนเมือง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ได้ดังนี้

6.2.1 ศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพของเส้นทางเดินเท้าในตรอกเขตพระนคร

ผู้วิจัยสามารถค้นหาลักษณะองค์ประกอบทางกายภาพของเส้นทางเดินเท้าในตรอกเขตพระนคร จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก 5 ประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อม การเข้าถึงและการเชื่อมโยง ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยและความหลากหลาย จากนั้นนำไปศึกษาและวิเคราะห์ตรอกพื้นที่ศึกษาจำนวน 10 ตรอก พบว่า ในแต่ละตรอกพื้นที่ศึกษามีปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญแตกต่างกันตามลักษณะการใช้งาน ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของตรอกในเขตพระนครตามลักษณะการใช้งานออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ตรอกชุมชน ตรอกตลาดและตรอกเส้นทางลัด และยังพบว่า มีตรอกที่มีการใช้งานที่ผสมผสานกันอีก 2 ประเภท ได้แก่ ตรอกชุมชนและตลาด ตรอกชุมชนและเส้นทางลัด และทำการศึกษาปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญเฉพาะแต่ละประเภทตรอก เส้นทางเดินเท้าในตรอกมีเอกลักษณ์และมีเส้นที่เฉพาะตัวแตกต่างกันและเป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคมที่สำคัญของชุมชนเมืองที่ผสมผสานเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และชุมชน มักจะพบเส้นทางเดินรูปแบบของตรอกในเมืองเก่าชุมชนเก่า ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการ

รักษาเส้นทางเดินเท้าในตรอกให้คงอยู่คู่สังคมไทยและเป็นแนวทางในการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าในตรอกต่อไป

6.2.2 วิเคราะห์สรุปผลองค์ประกอบทางกายภาพของตรอกในเขตพระนครที่ส่งผลต่อความน่าเดิน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตรอกพื้นที่ศึกษาจำนวน 10 ตรอก ได้แก่ ตรอกไก่อ๊วแจ้ ตรอกเขียนนิवास ตรอกมะยม ตรอกกษาศปณ์ ตรอกศิลป์ ตรอกตึกดิน ตรอกวัดราชนัลดตา ตรอกนาวา ตรอกนครและตรอกมหาธาตุ คัดเลือกจากตรอกในเขตพระนครที่มีคุณสมบัติและลักษณะของตรอกที่น่าเดิน อันประกอบด้วย ปริมาณและความหนาแน่นของคนเดิน, เข้าถึงได้ง่าย มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยง, มีการใช้งานที่เป็นอเนกประโยชน์, มีความน่าดึงดูด, สภาพแวดล้อมของตรอกน่าเดิน จากนั้นนำมาศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพของตรอก พบว่า ตรอกพื้นที่ศึกษามีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกที่แตกต่างกันตามการใช้งาน มีปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญมากและน้อยแตกต่างกัน เส้นทางเดินเท้าในตรอกเขตพระนครมีลักษณะเฉพาะที่ต่างกัน มีเอกลักษณ์และมีเสน่ห์เฉพาะตัวส่งผลให้ตรอกนั้น ๆ มีความน่าเดิน

6.2.3 อภิปรายผลแนวทางในการรักษาและพัฒนาเส้นทางเดินเท้าตรอก

การอภิปรายในข้อนี้เป็นการนำเสนอแนวทางในการรักษาและพัฒนาเส้นทางเดินเท้าในตรอกจากการศึกษาค้นหาค้นองค์ประกอบทางกายภาพที่ส่งผลต่อความน่าเดินข้างต้น สามารถนำไปสู่เป้าหมายของงานวิจัย คือ การอนุรักษ์และรักษาเส้นทางเดินเท้าในตรอกให้มีความน่าเดิน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทาง 3 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านกายภาพ

1.1 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมเส้นทางเดินเท้าในตรอก

เป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมให้ตรอกมีความน่าเดินและดึงดูดผู้คนออกมาเดิน เกิดโครงข่ายการเดินเท้าเชื่อมโยงกับถนนสายหลัก ทำให้การเดินเท้าแทรกซึมได้ในเมือง โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ทางเดินเท้าในตรอก สร้างบรรยากาศในการเดินเท้า ปรับปรุงพื้นผิววัสดุปูพื้นทางเดินในตรอก ติดตั้งอุปกรณ์ประกอบถนน (Street Furniture) เช่น ม้านั่ง ที่นั่งพักคอย เสาไฟ ถังขยะ เป็นต้น เพิ่มต้นไม้พืชพรรณสร้างร่มรื่นให้ร่มเงา มีแสงสว่างที่เพียงพอในเวลากลางคืน เพื่อความปลอดภัยของคนเดินในตรอก มีป้ายสัญลักษณ์ป้ายบอกทางชัดเจน

1.2 การอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในตรอก

การอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในตรอก พื้นที่ตรอกเป็นที่อยู่อาศัยทางสังคมของชุมชนในเมืองเก่า จะมีความสัมพันธ์กันในมิติการใช้งานพื้นที่ด้วยลักษณะพื้นที่ที่จำกัด ทำให้มีกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น การนั่งรับประทานอาหารร่วมกัน การนั่งจับกลุ่มทางสังคมในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร การแวะพูดคุยระหว่างการเดินทางไกล การซักผ้าตากผ้า ล้างจาน ตลอดจนพื้นที่วิ่งเล่นของเด็ก ตรอกจึงเป็นเสมือนพื้นที่รองรับกิจกรรมในการดำรงชีวิตและกิจกรรมสังคม จึงเป็นเอกลักษณ์ของตรอกที่มีเรื่องราววิถีชีวิตและชุมชนที่ควรอนุรักษ์และรักษาไว้ เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของตรอก

1.3 การรักษาเอกลักษณ์ของตรอกนั้นๆให้สามารถคงอยู่และนำเดินมากขึ้น

การรักษาเอกลักษณ์ของตรอกๆนั้นให้สามารถคงอยู่และนำเดิน ตรอกมีเอกลักษณ์และมีเสน่ห์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ สะท้อนประวัติศาสตร์และภาพจำ ควรดึงจุดเด่นของตรอกมารักษา เช่น ตรอกเขียนนิवास เป็นตรอกที่มีแหล่งเรียนรู้การปักชุดโขน, ตรอกศิลป์-ตรอกตึกดิน เป็นตรอกชุมชนที่อยู่อาศัยมีสถาปัตยกรรมบ้านเรือนเก่าแก่ที่มีเสน่ห์ของตรอกชุมชน ควรรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และศักยภาพในการส่งเสริมความน่าเดิน ให้ผู้คนอยากมาเดินในตรอกมากขึ้น

2.ด้านเศรษฐกิจ สังคม

2.1 ส่งเสริมกิจกรรมการค้าในตรอกพัฒนาเศรษฐกิจในย่าน เช่น การจัดพื้นที่ค้าขายหน้าอาคาร ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการค้าชุมชน จัดให้มีถนนคนเดินวันสุดสัปดาห์ดึงดูดให้คนออกมาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การค้าขาย การจับจ่ายซื้อของและจัดให้มีกิจกรรมนันทนาการ ตลอดจนดึงดูดให้คนเข้ามาในพื้นที่ สร้างความมีชีวิตชีวา ให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันของผู้คนทั้งในและนอกพื้นที่ตรอก

2.2 ส่งเสริมความสะอาดและสุขอนามัย เป็นแนวทางในการรักษาความสะอาดในตรอก โดยสามารถทำได้ประชาสัมพันธ์ให้คนในตรอกและผู้ใช้งานในตรอกช่วยกันรักษาความสะอาดและความมีระเบียบเรียบร้อยถูกสุขอนามัย

2.3 การจัดการพื้นที่ใช้สอยของร้านค้าแผงสินค้า รถเข็นขายอาหารในตรอก ให้มีระเบียบเรียบร้อยไม่กีดขวางทางเดินเท้า จัดให้มีพื้นที่นั่งทานอาหาร ที่นั่งพักผ่อนมากขึ้น ส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม รองรับกิจกรรมในตรอก

4.จัดการพื้นที่จอดรถสำหรับคนที่เข้ามาใช้พื้นที่ตรอก อำนวยความสะดวกด้านการเข้าถึงและการสัญจรในพื้นที่ ส่งเสริมการเดินเท้าตลอดแนวตรอก

3. ด้านเครือข่าย

3.1 การส่งเสริมในประชาชนในตรอกเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและพัฒนาตรอก ประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อขับเคลื่อนการอนุรักษ์และพัฒนาซึ่งเป็นการทำงานในกระบวนการการมีส่วนร่วมของภาคส่วน ทั้งประชาชน ภาครัฐและองค์กรต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดให้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ตรอก การส่งเสริมกิจกรรมการค้ากระตุนเศรษฐกิจในย่าน การส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านวิถีชีวิต ชุมชนและประวัติศาสตร์ เช่น กิจกรรมฝาผนังบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

3.2 การจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายอนุรักษ์ตรอก การจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มชาวตรอกร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานรัฐ, ท้องถิ่น, สถาบันการศึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจถึงคุณค่าและความสำคัญของตรอกซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมของชุมชนในเมืองเก่า บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วางแผนแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาาร่วมกันทุกภาคส่วน

ผู้วิจัยได้ตอบคำถามการวิจัยได้ครบถ้วน ในประเด็นองค์ประกอบทางกายภาพของเส้นทางเดินเท้าในตรอกเขตพระนครและตรอกในเขตพระนครที่ส่งผลต่อความน่าเดิน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในศึกษาเส้นทางเดินเท้าในตรอกและการใช้งานพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะในตรอกต่อไป รวมถึงการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าในตรอกซึ่งในกระบวนการอนุรักษ์ฟื้นฟูเมืองหรือการออกแบบชุมชนเมืองที่ดี ถ้าหากคำนึงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกส่งผลให้องค์ประกอบทางกายภาพของตรอกมีความน่าเดิน สามารถเดินได้เดินดี ในการออกแบบชุมชนเมืองยังช่วยให้เกิดการรักษาอัตลักษณ์ของตรอกได้ดีมากขึ้น และช่วยให้เข้าถึงการใช้งานพื้นที่ส่งเสริมการเดินเท้าได้ดีมากขึ้นอีกด้วย

6.3 ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย

1. ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพของตรอก ผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจภาคสนามบางปัจจัย เก็บข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานการณ์โรคโควิด-19 (Covid-19) ทำให้ไม่สามารถลงพื้นที่ได้ จึงใช้ Google Street View ค้นหาข้อมูลที่ขาดหายไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ในส่วนของการศึกษาปริมาณการเดินเท้าและความน่าเดิน ในช่วงหลัง ตั้งแต่เดือน มีนาคม 2563 เป็นต้นมา การเก็บข้อมูลทำได้ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากสถานการณ์โรคโควิด-19 (Covid-19) ส่งผลให้คนออกมาเดินเท้าในตรอกและใช้งานพื้นที่สาธารณะในตรอกน้อยลง ที่เห็นได้ชัดคือตรอกเส้นทาง ลัด การใช้งานของนักท่องเที่ยวลดลงอย่างมาก ร้านอาหาร ผับบาร์ ห้างพัก ปิดตัวทำให้ขาดกิจกรรม การใช้งานในตรอก

6.4 ข้อเสนอแนะ

6.4.1 ข้อเสนอแนะการพัฒนาพื้นที่ตรอกในเขตพระนคร

ตรอกเป็นเส้นทางเดินเท้าที่สำคัญในย่านเมืองเก่าชุมชนเก่าที่มีเอกลักษณ์ ลักษณะเฉพาะ และมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เป็นเส้นทางเดินเท้าที่มีเสน่ห์อย่างหนึ่งของชุมชนเมือง ใช้เป็นทางสัญจรเข้าถึงพื้นที่ที่อยู่อาศัยและเชื่อมต่อกับถนนสายหลักของเมือง ในการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าในตรอกควรรักษารูปทรงประกอบทางกายภาพของตรอกเอาไว้ แต่ละตรอกมีลักษณะที่แตกต่างกันไป แต่จะมีองค์ประกอบทางกายภาพที่ส่งผลต่อการเดินเท้า ทั้ง 5 ประการ ซึ่งเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาตรอกให้นำเดินในอนาคตได้

6.4.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพของตรอกในเขตพระนคร โดยคัดเลือกตรอกพื้นที่ศึกษา 10 ตรอก มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลา งานวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาสั้นจึงไม่สามารถศึกษาได้ครอบคลุมทุกตรอกในพื้นที่จากผลการศึกษามีข้อเสนอแนะในการศึกษาเพื่อต่อยอดงานวิจัย ดังนี้

- 1) ควรศึกษาตรอกจำนวนมากขึ้นในหลากหลายพื้นที่ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ศึกษาเพียง 10 ตรอก ได้แบ่งประเภทของตรอกตามการใช้งานออกเป็น 3 ประเภท หากศึกษาเพิ่มเติมอาจจะแบ่งตรอกได้หลากหลายรูปแบบที่น่าสนใจ
- 2) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมแยกย่อยไปอีกแต่ละประเภทตรอก เพื่อให้ได้รายละเอียดที่มากขึ้น และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
- 3) ควรมีการศึกษาตรอกในพื้นที่อื่น ๆ ด้วย มีตรอกอีกจำนวนมากทั้งกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ น่าจะมีการศึกษาต่อไป

รายการอ้างอิง

City of Birmingham. (2012). Activating Urban Space: A Strategy for Alleys & Passages. Planning and Development Ordinances found in the Birmingham City Code.

Jane Jacobs(1961). The Death and Life of Great American Cities. London: Penguin Books.

Jeff Speck (2013). Walkable City : How Downtown Can Save America, One Step at a Time. Country Berkeley, California, United States: North Point.

Mary Fialko and Jennifer Hampton. (2010). Activating Alleys for a Lively City. Seattle Integrated Alley Handbook.

Project for Public Space (PPS). (2005). What Makes A Successful Place ?. New York: Project for Public Space, Inc

Gehl. J (1996), (2001). Life Between Building: Using public Space (fourth edition). Arkitektens Forlag. Skive

Ria Lyn Sardo Mitchell. (2013). Reprogramming Chinatown Alleyway by Utilizing Their Intrinsic Facades. School of Architecture University of Hawaii at Manoa

Sara A. Hage. (2008). Alleys: Negotiating Identity in Traditional, Urban, And New Urban Communities. Degree of Master of Landscape Architecture. University of Massachusetts Amherst.

The National Association of City Transportation Officials (NACTO) and the Global Designing Cities. (2016). New Guide is the First-Ever Worldwide Standard for Designing Safe, Sustainable City Streets. The National Association of City Transportation Officials (NACTO) . New York

- กาญจน์ นทีวุฒิกุล. (2550). ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอเนกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวัญสรอง อติโพธิ. (2548). ที่ว่างในสังคมไทย. บรรยายพิเศษคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ
- เขตพระนคร. (2560). ข้อมูลถนน / ตรอก / ซอย ที่ประกาศเป็นทางหลวงท้องถิ่น. สำนักการโยธา กรุงเทพมหานคร. เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2562. เข้าถึงจาก <http://www.bangkok.go.th/yota>
- ไชศรี ภักดีสุขเจริญ. (2551). ซอยลัดประหยัดพลังงาน: พื้นที่ว่างสาธารณะขนาดเล็ก-พื้นที่ทางสังคมของชุมชนไทย. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิระเมธ อัดตธรรมสาธิต. (2562) การศึกษาคุณลักษณะและแบบแผนความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองของพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชริตา ชาตรีกุล (2555). พื้นที่ว่างสาธารณะอเนกประโยชน์ในย่านกรุงรัตนโกสินทร์นคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). สาขาวิชา การวางแผนภาคและเมือง. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุขฎี บุญฤกษ์. (2562). รูปแบบการค้นหาเส้นทางในพื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์ย่านพระอาทิตย์ กรุงเทพมหานคร. (บทความวิจัย). ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนกร จุฑาศรี. (2558). แนวทางการออกแบบพื้นที่สาธารณะที่ตอบรับกับพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่. (คว้าคว้าอิสระปริญญาโทศึกษาศาสตร์). ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิรมล กุลศรีสมบัติ (2558). เมืองเดินได้เดินดี. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และศูนย์ออกแบบพัฒนาเมือง (UDDC) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เข้าถึงเมื่อ 25 พฤษภาคม 2562. เข้าถึงจาก <http://goodwalk.org>

- ปริญญา กลิ่นเมฆ. (2561). การศึกษารูปทรงของเมืองเพื่อการออกแบบชุมชนเมืองนำเดิน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปราณระฟ้า พรหมประวดี. (2550). สนามทัศน์และรูปแบบการใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะของชุมชนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนย่านเสาชิงช้า กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชัย โลหะพิริยกุล (2557). แนวทางการออกแบบทางเท้าสำหรับการพัฒนาที่ดินรอบระบบขนส่งมวลชนในเมืองใหญ่: กรณีศึกษาพื้นที่รอบสถานีมีกกะสัน. (การค้นคว้าอิสระ). ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรทิพย์ กิมนวน. (2560). คุณลักษณะและรูปแบบการใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะในย่านพาณิชย์กรรมเมืองตรง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วาณภักดิ์ ทองเหลือง. (2555). ซอย : พื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับคนเดินเท้าในพื้นที่ธุรกิจศูนย์กลางเมือง กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิสุทธิ์ นุชนานี. (2561). การศึกษาคุณลักษณะที่ว่างของตรอกบริเวณชุมชนตรอกศิลป์-ตรอกตี๊กดิน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศันสนีย์ แสงศิลา (2555). พฤติกรรมการเดินทางเพื่อเข้ามาใช้งานรถไฟฟ้าของชุมชนรอบสถานีรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน. (การค้นคว้าอิสระ). ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง : (สำหรับผู้ที่อาศัยในตรอกพื้นที่ศึกษา)

ประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าและทัศนคติที่มีต่อความน่าเดินในตรอก เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย

เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีศึกษาตรอกในเขตพระนคร

หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบมาเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกและทัศนคติที่มีต่อความน่าเดิน แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า กรณีศึกษาตรอกในเขตพระนคร แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างนี้ขอความอนุเคราะห์จากผู้ที่เกี่ยวข้องในตรอกพื้นที่ศึกษา เป็นผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอกและปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท

โดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 พฤติกรรมการใช้งานตรอกพื้นที่ศึกษา
- ส่วนที่ 2 ทัศนคติที่มีต่อความน่าเดินในตรอก
- ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า
- ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อผลการศึกษา

ตรอกที่จัดบันทึก (ตรอกพื้นที่ศึกษา) ชื่อตรอก _____ วันที่จัดบันทึก _____
 เวลา _____ ผู้ให้ข้อมูล (ผู้ให้สัมภาษณ์) _____ อายุ _____ ปี เกี่ยวข้องเป็น _____

ส่วนที่ 1 พฤติกรรมการใช้งานตรอกพื้นที่ศึกษา

- 1.1 ท่านเข้ามาใช้งานในตรอกบ่อยแค่ไหน [] ทุกวัน [] 1-2 ครั้งต่อเดือน [] อื่น ๆ _____
- 1.2 ท่านเข้ามาใช้งานในตรอกนานแค่ไหนแล้ว [] น้อยกว่า 1 ปี [] 3-5 ปี [] อื่น ๆ _____
- 1.3 ท่านคุ้นเคยกับตรอกนี้มากเพียงใด [] มากที่สุด [] มาก [] ปานกลาง [] น้อย [] น้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 ทัศนคติที่มีต่อความน่าเดินในตรอก

2.1 คุณคิดว่าตรอกนี้น่าเดินหรือไม่

[] น่าเดิน ตอบข้อ 2.2 [] ไม่น่าเดิน ตอบข้อ 2.3

2.2 คุณคิดว่าตรอกนี้ “น่าเดิน” เพราะอะไร

เพราะ.....

2.3 คุณคิดว่าตรอกนี้ “ไม่น่าเดิน” เพราะอะไร

เพราะ.....

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้า

3.1 ประเด็นคำถาม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินเท้าในตรอก

- 1) ท่านคิดว่าสภาพแวดล้อมของตรอกนี้มีความน่าเดินหรือไม่

.....

2) ท่านคิดว่าตรอกนี้เข้าถึงและเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นได้ดีหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3) ท่านคิดว่าตรอกนี้ความสะดวกสบายในการเดินเท้าหรือไม่

.....

.....

.....

4) ท่านคิดว่าตรอกนี้มีความปลอดภัยในการเดินเท้าหรือไม่

.....

.....

.....

5) ท่านคิดว่าตรอกนี้มีความหลากหลายของการใช้งานหลายช่วงเวลา มีกิจกรรมที่หลากหลาย และผู้คนหลากหลายกลุ่มสังคมหรือไม่

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 ท่านเห็นด้วยกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภทหรือไม่
(อ้างอิงจาดตารางที่ 5.2 แสดงปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญของตรอกแต่ละประเภท ในบทที่ 5)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ภัทราวดี เพชรประกอบ
วัน เดือน ปี เกิด	25 พฤษภาคม 2536
สถานที่เกิด	จังหวัดสงขลา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2560 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย พ.ศ. 2560 ศึกษาต่อระดับปริญญาโท หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	136 ถนนราษฎร์อุทิศ1 ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000 20 หมู่ที่ 1 ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา 90160

